

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

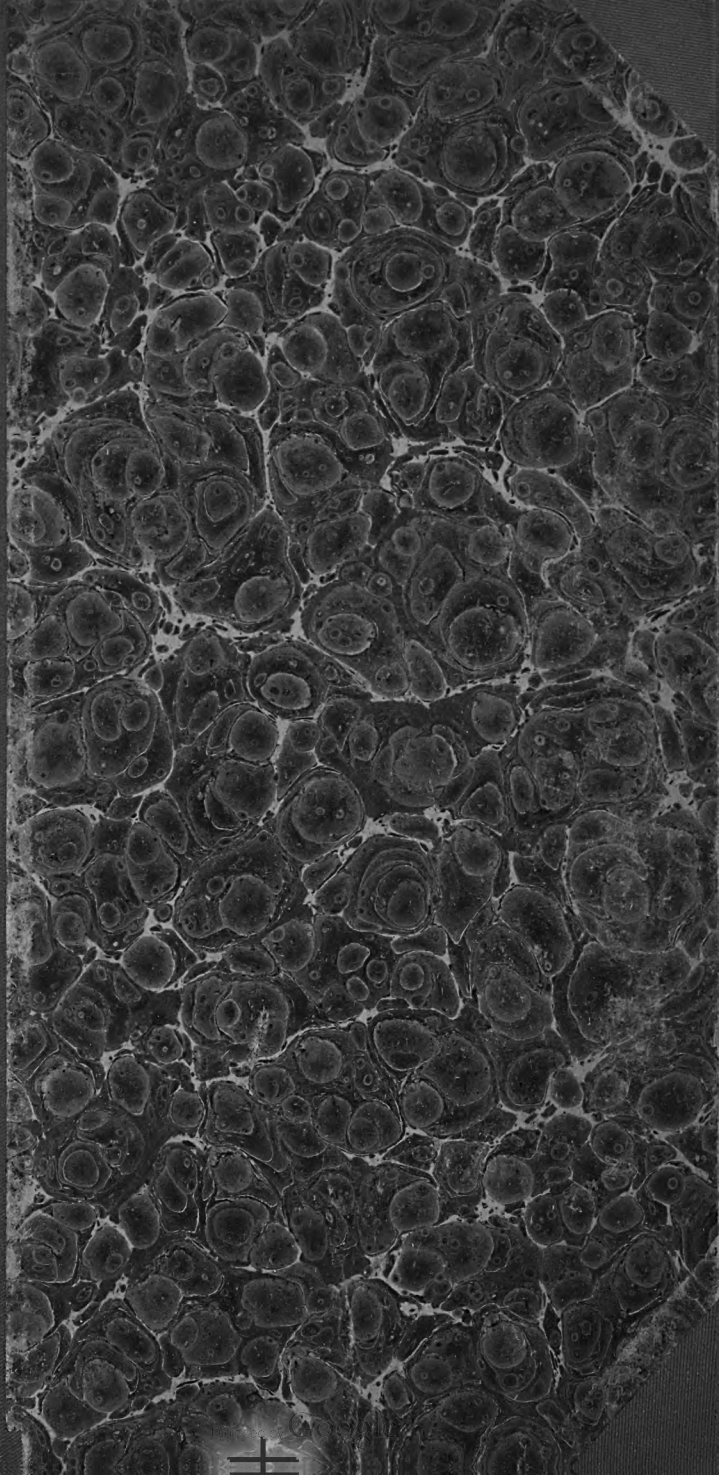
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

719751

NEDERLANDSCHE DICTEES.

5295

NEDERLANDSCHE DICTEES.

EENE REEKS TAALOEFFENINGEN OP SPRAAKKUNSTIGEN GRONDSLAG,

TEN DIENSTE VAN

GEVORDERDE LEERLINGEN EN JONGE KWEKELINGEN,

DOOR

M. J. KOENEN.

DERDE, OMGEWERKTE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1898.

MUSEE DE LA
NATIONALE

Stoomdrukkerij van J. B. Wolters.

VOORBERICHT.

Toen de Uitgever mij had bericht, dat de *Dictees over de Nieuwe Spelling* (Tiel, D. Mijs) waren uitverkocht, heb ik mij aan den arbeid gezet om dezen derden druk op breederen grondslag te vestigen en onderwijzer en leerling in de gelegenheid te stellen, het allervoornaamste van *klankleer* en *spelling* en het noodige van *verbuiging* en *vervoeging* nog eens de revue te laten passeeren. Ik zou dit boekje wel *Spreken en Schrijven* hebben willen betitelen, want het is volstrekt de bedoeling niet, dat *al* de oefeningen gedikteerd worden.

Naar het mij voorkomt, kan bijna alles op 't gebied van verbuiging en vervoeging mondeling afgehandeld worden: *De leerling leest, de onderwijzer vraagt telkens: „Waarom?”* De keus voor de schriftelijke oefening blijft dan aan den laatste, 'tzij hij uit de afgehandelde nummers een keur van zinnen dicteert, 'tzij hij enkele oefeningen meer speciaal voor dit doel afzondert. De nummers over de *Spelling van klinkers en tweeklanken* en die over *Spelling van medeklinkers* (blz. 1—16) worden het best schriftelijk gemaakt, omdat „het oog” hier veel heeft te onthouden. De oefeningen der **TWEDE AFDEELING** (beginnende blz. 83) dienen alle schriftelijk gemaakt te worden.

Ik zal hier niet uitweiden over het nut van deze en dergelijke

oefeningen, vooral met betrekking tot het zuiver schrijven. Wat voor een vreemde taal zonder tegenspraak in de practijk geldt, kan voor de moedertaal, met haar schat van vormen, onder bepaalde voorwaarden ook geldende zijn. *Het zuiver schrijven is en blijft van groote waarde*, en bij verschillende gelegenheden leert de ondervinding, dat ons taalonderwijs in die richting nog wel wat verzorging noodig heeft.

Wat de foutieve opstellen in de oude school beoogden, dit beoogt een reeks goed geordende dictees in de onze. En de zwakke zijde van ons paedagogisch ingericht schoolonderwijs nl. te weinig zelfwerkzaamheid der leerlingen, te weinig zelfstandigheid en zelfvertrouwen, te weinig doen, — kan er bij het taalonderwijs althans deels door genutraliseerd worden.

Over volgorde en gang, woordenkeus en begrippenverbinding hier geen woord. Uit de indeeling der stof, de behandeling der onderscheiden hoofdzaken (zie *Bladwijzer*) en uit de taal, waarin zij gesteld zijn, kan de methode, die hier belichaamd is, vanzelf blijken. Dit alleen: de *Eerste afdeeling* bevat in hoofdzaak goed geordend materiaal, de *Tweede afdeeling* geeft dit in meer aaneengeschakeld verband: — deze afdeeling is daarom bestemd voor meer gevorderden. Ieder kan hier, bij een oordeelkundige keus, dus iets van zijne gading vinden: vooral voor klassen, welke voorbereiden voor eenig admissie-examen.

Het zal mij aangenaam zijn, welwillende op- en aanmerkingen te mogen ontvangen. Ik zal er gaarne mijn voordeel mede doen.

MAASTRICHT, Jan. 1893.

M. J. KOENEN.

INHOUD EN BLADWIJZER.

E E R S T E A F D E E L I N G.

	Blz.
I. SPELLING VAN KLINKERS EN TWEEKLANKEN (17)	1
II. SPELLING VAN MEDEKLINKERS (10)	11
III. HET WERKWOORD EN ZIJN VORMEN (25)	17
IV. HET ZELFSTANDIG NAAMWOORD	31
<i>a.</i> Meervoudsvorming. Eerste reeks (10)	31
Meervoudsvorming. Tweede reeks (20)	36
<i>b.</i> De verbuigingsvormen der zelfst. nw. (12)	47
<i>c.</i> Samengestelde zelfstandige naamw. (5)	54
V. HET BIJVOEGLIJK NAAMWOORD	57
<i>a.</i> Zwakke verbuiging (9)	57
<i>b.</i> Sterke verbuiging (2)	62
<i>c.</i> Weglating van het zelfst. nw. (2)	63
<i>d.</i> Stoffelijke bijvoeglijke naamw. (2)	64
<i>e.</i> Bijv. nw., van eigennamen gevormd (2)	65
<i>f.</i> Trappen van vergelijking (^c)	66
<i>g.</i> Bijzonderheden (2)	69
<i>h.</i> Herhaling (5)	70
VI. VOORNAAMWOORDEN, TELWOORDEN, BIJWOORDEN	74
<i>a.</i> Voornaamwoorden (10)	74

	Blz.
b. Telwoorden (14)	79
c. Bijwoorden (2)	82

T W E E D E A F D E E L I N G .

1. In den Zomer	83
2. De Dood en de Slaap	84
3. Gemengde oefening	84
4—5. Het goedkoope Maal I, II	85
6. De oude Diligence	36
7. Droogte in het Oosten	87
8. Gemengde oefening	87
9. Een oud-Hollandsch binnenhuis	88
10. Handel en Scheepvaart	88
11. Gemengde oefening	89
12—14. De Piramiden I, II, III	90, 91
15. Gemengde oefening	91
16—17. Brand in ouden tijd I, II	92, 93
18—21. Het Roode Kruis I, II, III, IV	94, 95
22. De Scheper	96
23. De Drentsche heide	96
24. In eene steenkolenmijn	97
25—26. De Wolf I, II	98
27—29. Het leven der Edelen op hunne burchten I, II, III	99, 100, 101
30—31. Outhoofding van Egmond en Hoorné I, II	101, 102
32 Een Italiaansch paleis	103

EERSTE AFDEELING.

I. SPELLING VAN KLINKERS EN TWEEKLANKEN.

1. Over au en ou.

Henegouwen is het land der oude Nerviërs. In Italië rouwen de vrouwen in 't wit en de mannen in 't bruin. Wat is het gouden tijdperk onzer letterkunde? De triomfwagen was bespannen met zes appelgrauwe paarden. De meisjes droegen bij dit feest lichtblauwe sjerpen. Sommige wilden eten nog rauw vleesch en rauwe visch. Tollens zegt in zijn meesterstuk: De duinen blauwen reeds. Het geschreeuw der pauwen is even vervelend als het miaauwen (miauwen, mauwen) der katten. De morgenstond heeft goud in den mond. Zijn vader is beeldhouwer, en zijn broeder is steenhouwer. Onze vleeschhouwer en onze stalhouder wonen naast elkaar. Hier is de wethouder reeds. Wat is een houtvester? Eene gouw was eene landstreek; in onze taal bestaat nog het woord gooi, en in 't Friesch het woord goo. Die haas zal u te gauw af zijn. De dauw lag nog op de velden. Er zal morgen eene wapenschouwing gehouden worden. Uw neef gaf mij eenen douw in den rug. Wat verstaat gij door een hauwtje?

2. Over au en ou.

De kapitein ontving in dien slag een' sabelhouw over den schouder. Welke maand heet ook Louwmaand? Wanneer rust iemand op zijne lauweren? Oleanders behooren tot de

familie der laurieren. Een heraut kondigde de komst des konings aan. Dit is een echte klauterbaas. Jonathan noemt de straatjongens de kaboutermannetjes en de kwelduivels der openbare wegen. Deze familie bezit een' landauer. Honger is de beste saus. Waartoe dienen de wenkbrauwen? Het klauwzeer is eene besmettelijke veeziekte. In de pauze zullen wij een luchtje gaan scheppen. Wat is een karbouw en wat een kartouw? Edele metalen kan men louteren. Het was louter luiheid van den knaap. Tollens zegt in zijn gedicht David en Goliath:

Hij sloeg de kindren bont en blauw,
En stapte weg gelijk een pauw.

De goudsmid zal de edele metalen in den smeltkroes louteren. Ik zal u de redenen van dat alles ontvouwen. Een gauwdief is een doortrapte schelm. Rabauwen of renetten worden groen geplukt. Laurens Koster vond de drukkunst uit.

3. Over ee en e.

Een gewezen burgemeester. Een eerstaanwezend ingenieur. Een stenende zieke. Een lederen koker. Een leeren bal. Eene edele daad. Eene bleeke kleur. Een weeke steensoort. Een gebeten hond. Eene uitgelezen courant (krant). Geweven stoffen. Betere pennen. Scheeve beeldjes. Kweelende vogels. Lenig leder. Een beenen knoop. Een zedig meisje. Een regeerend vorst. Een verterend vuur. Europeesche producten. Eene sprekende gelijkenis. De complete werken van Vondel. De Chineesche kleederdracht. Eene streelende aanmoediging. Een degelijk onderzoek. Een waardeerend woord. De personeele belasting. Eene gele bloem. Eene vleezige kip. Eene vreeselijke ziekte. Eene heesche stem. Eene deemoedige houding. Een welgelegen landhuis. Een onwetend mensch. Een godvergeten booswicht. Gedegen goud en zilver. Eene gewreven kast. Een verdwenen brief. Een geslepen mes. Welige planten. Verleden week. Eene melige peer. Een snedig antwoord. Een afgemeten toon.

4. Over ee en e.

Beren zijn roofdieren; er zijn ijsberen, landberen, bruine beren en nog vele andere. De schepelingen vonden in een berenhol twee jonge beren en één jonge berin. Mannetjesvarkens heeten beeren. De heler is zoo goed als de steler. Zet altijd de tering naar de nering. Er is wel degelijk onderscheid tusschen de vertering betalen en het gelag betalen. Men dorscht het koren op leemen delen. De notaris zal die erfenis verdeelen. Kan dit meisje al deelen? Hier zijn eenige nieuwe delen voor dien vloer. Die kweelende zangers streelen ons oor. Genueezen zijn inwoners van Genua, en Milaneezen zijn inwoners van Milaan. De oorlog is een geesel. Houden zij van mee? Hij zag het met leede oogen. Ziehier een' bundel preeken. Struisveeren zijn duur. Deze veerlieden bedienen die veren. Is dit eene matras met springveeren? Sommige zalen geren. Hercules wist den stal van Augias met bezemen te keren. 't Kan verkeeren in de wereld. De bakkers kneden allerlei deegen. Het laatst vaarwel klonk van veege lippen. Laat de zeilen der schepen reven. Staat gij daar met leege handen? De schepen lagen op de reede. Val mij toch niet telkens in de rede.

5. Over ee en e.

Niets zal u deren, teeder wichtje! Friesland heeft vele meren. Waar koopt gij die lange zweepen? Zij verteren meer dan zij winnen. De tering is eene akelige ziekte. Deze heeren dwepen met Vondel. Ik ga op reis met mijne eega en met twee neven. De woorden deken of overste, jenever, keten, menie, neger, peper, peterselie, zemelen en zegel komen uit het Latijn. Hij zal zich wel goed verweren. De geweren stonden op de parade. Wat verstaat men door leeken op 't gebied van kunst? De dienst der veren wordt bij ijsgang in den regel gestaakt. Op zee vischt men met vleten en zegens. De zege was ons! Een degelijk student zal zich ter dege oefenen. Gij moet dien visch eerst wat

weeken. Wij zagen de schepen der reeders meren. De degen zat in eene scheeve scheede. Oude glasruiten verweren. Herten en reeën verweren zich met de horens. Die jongens sleepen eene slede. De schipbreukelingen telden de slepende uren. Cornelia zeide: Hier zijn nu mijne juweelen! Er zijn witte en gele rozen. Neteldoek wordt geweven van de vezels der brandnetels.

6. Over ee en e.

De leerling zal trachten de volgende woorden zonder één fout op te schrijven:

- a. kelen, meren, scheede, tering, vertering, pauweveeren, regeering, meren, menigte, houweelen, tooneelen, penseelen, kameelen, kemels, kasteelen, juweelen, juweliers, voorgevel, achterstevan, vedel, schedel, knevel, dweper, verving, eega, weduwe, weezen, knekelhuis, ever, bever, stekelvarken, dorschvlegel, leeperd, bede, litteeken, geesel, drijfveeren, waardeering, regeering, kwinkelen, kampeeren, waarheden, kleinigheden, grootheden.
- b. scheeve, alreede, kleene, complete, deze, gene, mede, breede, heesche, bezig.
- c. kneden, lezen, spreken, gegeten, gebeden, geweven, smeden, bevelen, belegeren, dwepen, verdeelen, inzeepen, streelen, omkeeren, opvegen, verhelen, beleedigen, geeselen, smeren, reven, sneven, verleen, trotseeren, halveeren, kleineeren, boetseeren, feliciteeren, verteren, exerceeren, teren, lenigen, deren, weken.

7. Over oo en o.

Een droge wind. Een vroolijk gezelschap. Bijgeloovige lieden. Een onmeedoogende knaap. Een verdoovende drank. Looome schreden. Snoode plannen. Booze voornemens. Een hoonende lach. Roovende benden. Een ivoren vouwbeen. Grove verteringen. Vooze knollen. Ongenoode gasten. Een bloode knaap. De bloote hemel. Een vrome

wensch. Een sober maal. Een onnoozel praatje. Een gebogen baleintje. Booze gedachten. Een bedrogen bedrieger. Een bevrozen vijver. Een afgekloven been. Eene gegoten kachel. Het verschoten kleed. De vervloten tijd. Geloken oogen. Een opgeschoven raam. De ontvloden dief. Het verkozen raadslid. De bewogen toehoorders. Het ontstoken vuurwerk. Het geschoren schaapje. De besproken plaats. De gebroken rotting. De verlopen termijn. De verstooten erfgenaam. Het uitgeplozen touw. De ontloken bloem. De opgetogen menigte. De gezoden koek. Eene hopelooze onderneming. Ouderlooze kinderen. Een roemlooze dood.

8. Over oo en o.

De tonen der waldhorens. De steenkolen dier mijnen. De tronen der vorsten. De goten der huizen. De scholen dier steden. De schooven der rogge. De bogen der schutters. De sporen der hanen. De sporen van beschaving. De koolen dezer groenvrouw. De noten dezer boerin. De kleinooden der dame. De knoopen der jas. De bloemkoolen dier eilanden. De bewoners dier sloten. Het loover dier boomen. De diepte dier slooten. De dooiers der eieren. De Mooren van Afrika. De geboden des Heeren. De alkoven dier kamers. De violen dier kunstenaars. De lichtkronen dier kerken. De korenschooven dier landlieden. De sloopen dier kussens. De voorschooten dier dienstboden. De alpenrozen dier bergen. De tochtgenooten van Columbus. De stadgenooten van dien schilder. De lotgenooten van dien scheepskapitein. De hertogen van Brabant. De olifanten van Azië. De konijnen der duinen. De kroning van koningin Victoria. De struikroovers dier bergstreken. De goden der Grieken. De frambozen dier tuinen. De abrikozen dier tuinlieden. De popels dier dreven. De kronen dezer boomen.

9. Over oo en o.

Er zijn geen rozen zonder dorens (doornen). De omgang der boozen maakt ons slecht. De Mooren verloren in 1492

de stad Granada in Spanje. De knaap was opgetogen van blijdschap. Mijn oom is apotheker en drogist. Bij tusschenpoozen hoorde men de schoten van het reddelooze schip. Zij pogen met iedereen kennis aan te knoopen. De erfgenamen willen het oude kasteel sloopen. Deze personen pogen door schromelijke verteringen in aanzien te komen. Als het tij verloopen is, verzet men de bakens. Wacht u voor haar-klooverij op taalgebied. Het is eene doellooze onderneming eene bodemlooze ton te willen vullen. Wees altijd sober in uwe wenschen. Bravo, dat is flink gesproken! Hij kocht een' kastoren hoed en een' ivoren rotting. De jongeling liet zich door slechte makers meetroonen. Deze spelende kinderen hebben rozen op de koonen. De moeders liefkoozen hunne wichtjes. Wij zullen niet schromen de waarheid te zeggen. Kan men diamanten ook klooven? De zaaier werpt het zaaikoren in de voren. Wij hopen u niet te storen. Laat deze takkenbossen hier maar ophoopen. Er lagen drie hoopen brandhout. Wat is eene looze noot, eene looze deur, eene looze zoldering?

10. Over oo en o.

De leerling zal trachten de volgende woorden zonder fout op te schrijven:

- a. rozen, konijnen, boomen, loover, schooven, sporen, koper, koopers, bloeheid, houtskolen, bloemkoolen, kolenbrander, drogist, drogerij, stroo, zoo, vloot, huisgenooten, geloofsgenooten, landgenooten, korenschooven, mededoogen, aardhoopen, kantoren, alkoven, patronen, liefkoozing, matrozen, stoombooten, synode, knoopen, kroningsfeest, solozanger, notenschrift, hazelnoten, muskaatnoten, popeldreven, kroniek, verfdoozen, modeartikelen, puinhoopen, bergholen, moker.
- b. broze, grove, droge, booze, vroolijk, schoone, sober, roode, looze, poover, snoode.
- c. ontloopen, verstooten, wanhopen, ophoopen, loochenen, be-toogen, hoonen, smoren, sloopen, drogen, verwaarloozen, gedoogen, uitdooven, ronddolen, uitnoodigen, gelooven, ver-

poozen, stroopen, vermogen, pogen, nasporen, vertoonen, droomen, goochelen, bekronen, veroorloven, liefkoozen.

11. Over ij en ei.

De honig der bij. De geur der aardbei. De schors van den eik. Het ijken der maten en gewichten. De genoegens der reis. De dorheid van het erwtenrijs. De vijl van den smid. De koffieveilingen te Amsterdam. De koeien in de weide. De wijde poort. Eene zijden das. Een reizend man. Het rijzende deeg. De rijzende zon. Een lijdend kind. De bloemen der hei. Een paard berijden. Het deeg bereiden. Zijne schuld belijden. Eene steile rots. De stijlen van de deur. Hij is een veinzer. De strijdbijl des ridders. Een eigenwijze knaap. Een schijnheilig man. Eene rij soldaten. Eene geijkte maat. Een zangrei of zangkoor. De man stond in twijfel. Een weifelend man. Eene rijzige gestalte. De steiger der stoombooten. Een steigerend paard. Eene diepte peilen. Eene wonde peilen. Eene stad uitbreiden. Eene kous breien. De heining om den tuin. De dweil der dienstmeid. De kastelein uit die sociëteit. De baleinen der paraplu.

12. Over ij en ei.

Het kindje vlijde zich al vleiende in moeders armen. De paleizen der Fransche koningen waren ingericht met weidsche pracht. De edelman droeg eene ijzeren helmkap, de geduchte strijdbijl en de vlijmende dagge, de dorper hield de dreigende kodde in de vereelte vuist: van heinde en verre stroomden de dappere strijders toe. Spanje heeft steile kusten. Uit het vlaszaad perst men lijnolie. Het linnen heet ook wel lijnwaad. Eene schalmei is eene rieten fluit. Eene galei is een open vaartuig. Hier zijn allerlei boeken en tijdschriften. Houdt gij van andijvie, of wilt gij liever wat postelein? De lakeien des keizers droegen eene blauwe livrei. De balling moet scheiden van vriend en maag. De spelling van

vreemde woorden, als: seizoen, pleidooi, specerij, terpen-tijn, medicijn, dolfijn, pastei, majesteit, marsepein valt velen moeielijk. Is er ook onderscheid tusschen artsenijen en medicijnen? Wat verstaat men door Amsterdamsch peil? De looiers bereiden het leder. Engelsche pleister en ook gelei maakt men van vischlijm. Die schipper gaat het zeil hijschen.

13. Over ij en ei.

De leerling trachte de volgende woorden zonder fout op te schrijven:

- a. IJselstein, Loevestein, hofmeier, vallei, kastelein, fontein, dweil, Bijbel, steiger, zeis, sijje, jasmijn, heining, brein, weide, karwijzaad, Romeinen, cichorei, pleidooi, schilderij, profijt, ververij, houtmijt, kaasmijt, dienstmeid, deurstijl, briefstijl, galerij, Rijn, IJsel, eiland, krijtberg, afscheid, schrijver, snijden, bijten, mijden, voogdij, heerschappij, schutterij, boekerij, zeilschip, koortslijder, deining, kastelein, kapitein, veiling, gewei, waarheid, moerbei, brein, beitel, eiloof, klappei, leidsel, keukengerei, bedrijf, blei, breidel.
- b. vijandelijk, moeielijk, weifelend, twijfelachtig, dreigend, steil, ijselijk, heilig, bijster, kwijt, nijdig.
- c. afdeinzen, bereizen, rijmen, zich vermeien, opvijzelen, ge-lijken, verbreiden, vermijden, uitweiden, pleiten, gedijen, verleiden, dreigen, rijgen, belijden, vlijmen, vleien, schreien, verbeiden, scheiden, hijschen, strijken, feilen, vereischen, weigeren, dweilen, verschijnen, zwijgen, ijken, bereiken, verrijken.

14. Over ie en i.

Januari, Februari, Juni en Juli zijn namen uit het Latijn. Hier verkoopt men koffie en thee. Hoe vinden zij deze me-lodie of zangwijze? Eene kolonie is eene volkplanting. Lees deze advertentie eens. Geef mij eenen liter olie en een kilo suiker. Doe dit fleschje vol spiritus. Een diamant is een edelsteen. Keesje, het diakenhuismannetje, kwam Hil-

debrand aan de diligence afhalen. Hier is het invalidenhuis. Uwe liniaal is krom. Hier verkoopt men Russisch leder en Saksisch porselein. De kolibrie is een kleine vogel. De kievit is een moerasvogel. Deze straatmuzikant is kreupel. Lize en Mina wandelen met Sofie en Emilie. Waar is nu de kwitantie? Kina is een geneesmiddel. Er was toen eene algemeene illuminatie. De citadel van Antwerpen is nu geslecht. Wat kosten die sigaren? Hier staat nu de vermicellifabriek. Er heerschte eene epidemie in die Duitsche stad. Saartje had geen nieuwmodisch moffe.

15. Over ie en i.

Frankrijk is eene republiek. Eene parasiet is een woekerdier. Eene lelie is eene fraaie bloem. Ferdinand bezeerde zich aan de knie. Uw broeder is officier, en uw neef wordt machinist. De Italianen houden van macaroni. Er zijn voor die plaats tal van sollicitanten. Hebt gij de expositie gezien? Die borstrok is van diemit. In welke provincie ligt Schiedam? Het portier van dien waggon is nog gesloten. Wilt gij deze violier of die anjelier? In Breda is de militaire academie. In welke brandassurantie is uw broeder? Een muskiet is eene Indische mug. Kent gij den vorm eener piramide? Limonade maakt men in ons land van citroenen. In de vacantie maken wij een plezierreisje. Ik ben niet van uwe opinie. Het tricot van deze fabriek is zeer solide. Hier kan men allerlei waren op krediet bekomen. Wanneer is een koopman failliet? Deze heer bezit het diploma van ingenieur. Deze oude heer draagt eene decoratie. Wat verstaat men door eene dynastie?

16. HERHALING.

Honger is de beste saus. Er zat eene jonge kraai in onze schouw. Een smaldeel of eskader stond onder bevel van een' schout-bij-nacht, het telde niet meer dan drie bodems. De heer Huyck was hoofdschout van Amsterdam. De schepen der Zweedsche vloot lagen op de reede. Allerelei vogels kweelen

alreede in onze dreven. God wil de vader wezen der weduwen en weezen. Wij zullen onze neven feliciteeren. Bij het exerceeren loopen de soldaten in gelederen. De scholieren gingen bij tweeën de klasse uit. Hen, die op godsdienstig gebied dwepen, noemt men dwepers. Eenige van die Groenlanders waren met huiden van ijsberen bedekt. Gelderland bezit schoone landouwen. Hier zijn de complete werken van den dichter Bilderdijk. De geneesheer Boerhave bezat eene Europeesche vermaardheid. Later zult gij de weldaad eener goede opvoeding waardeeren. Attila heet in de geschiedenis de geesel Gods. De geneesheeren legden een verband om de wonde te doen heelen. De hars van den ceder werd in oude tijden gebezigd bij het balsemen van lijken. Vogels van eenerlei veeren koppelen gaarne. De jeugd moet leeren ontbereren. Neteldoek is eene fijne stof.

17. HERHALING.

De oude nachtwacht riep met eene heesche stem: Brand! Hij zag de maan, die met een' rooden schijn achter de populieren verrees. Wij hopen, dat gij u met onverdroten ijver op de studie zult toeleggen. Ziedaar de nog rookende puinhoopen van het schoone gebouw. Blanke zwanen dartelen vroolijk in deze schoone vijvers. Uw neefje heeft veel noten op zijn' zang. Het geluk is nog brozer dan het glas. Laten wij die zode visch koopen. Eene roode tint verft des morgens de oosterkim. De boerderij lag verscholen achter het loover der boomen. Men zal deze noteboomen moeten schoren. Die man hield zich bloo, maar hij was een oolijk bedrieger. Cherubijnen en serafijnen zijn hemelingen of engelen. Willem van Beieren had den titel van Verbeider. Het woord overliden beteekent eigenlijk overgaan en dus ook scheiden. Willem de Zwijger droeg een' mantel van grijs Friesch laken, zijne kleeding was eenvoudig. Eigen haard is goud waard. Erwten en boonen dijen, evenals alle meelspijzen, bij het koken. In die apotheek kan men artsenijen, medicijnen, kruiderijen en drogerijen bekomen.

II. SPELLING VAN MEDEKLINKERS.

1. Over d en t.

Wat is uw metgezel bedeesd! Breng het paard eens naar het wed. Deze ambtenaar is trouw aan de wet. Ziedaar een nieuwerwetsch kapsel. Wat zijn die lieden nog ouderwetsch in hunne kleeding! Hoe komt gij aan dat litteeken? In dit paadje is eene koele schaduw. In die oude kerk is eene fraaie doopvont. Deze snoek is reeds rood op de graat. De maaier had den wetsteen niet bij zich. De vorst gaf een feest en wel wedloop op het moedig ros of kamp met zwaard en lans. Op het slagveld lag een gekwetste ritmeester, het bloed zag men uit de wonde gutsen. Een gier had zijn nest op die rots. Van wien is deze beeltenis? Het is me daar een leventje! Onze broertjes gaan op reis. Al die praatjes zijn geen oortje waard. Het kruitmagazijn staat ver van den kruitmolen. Dat wapen bestaat uit twee reuzen, elk met eene knots. Pas op, ge zult me de bot vergallen. Wel, zei de koopman, doe eens een bod! Nieskruid, wormkruid en slangenkruid behooren tot het plantenrijk.

2. Over d en t.

Hugo de Groot was gezant van het Zweedsche hof. De snit van dat kleed is ouderwetsch. Gij zult slagen, mits gij uw best blijft doen. Op de spits van dien toren staat een scheepje. Eene luit is een snaarinstrument. Een luid hoezee verzelde hunnen uittocht langs de ree! Wat weet gij van die gebeurtenis? Deze bekentenis doet uw hart alle eer aan. Deze betweter is nog wel uw bloedverwant. Bij het hard loopen steekt de milt. Wees nu eens mild, en geef ons van uw' overvloed. Er was een bout in het ijzerwerk doorgeroest. Spreek toch niet zoo boud, men zal u voor hardvochtig houden. Wat is het koud! Bij het gezellig haardvuur rekt men den avondkout. Een pond is een half kilogram. Wilt gij met de pont over

bij zulk een noodweer? De beeltenis van zijne moeder hing levensgroot in zijne kamer. Het kind kreeg eene graat in de keel. Een graad is een deel van eenen cirkel. Felle bliksemflitsen doorkliefd den lucht. Bij dat noodweer verdoolde de gids in het gebergte. Vertel ons de geschiedenis van Blauwbaard! Rattenkruit is een soort van metaal. Dit meisje is veel te bits. Hier heb ik rijpe peren, eet er eentje. Al de eendjes zwemmen nu in den vijver.

3. Over g en ch.

Aagt is onze bejaarde dienstmaagd. Michiel de Ruyter werd admiraal van Holland en West-Friesland. Die dronkaard waggelt op zijne beenen. Het menschelijk lichaam is het pronkstuk der schepping. Nu zijt gij in de kracht van uw leven. Die booswicht heeft ontzaglijk veel op zijn geweten. Brechtje is een gezeglijk en ordelijk meisje. Jochem deed trouw zijn' plicht. Een aagtappel is fijn van smaak. Deze schacheraar is tevens een groote pochhans, zijn gepoch is soms ondraaglijk. De slag tanden van den olifant zijn zeer kostbaar. Men beticht dien goochelaar van diefstal. Dat aanhoudend gelach is vervelend. Voor het gerecht moest die koopman het gelag betalen. Kent gij ook tichelsteenen? De vreemdeling moest rechts gaan, en hij ging links het gebergte in, wellicht zal hij verdwalen. In die laagte ligt een bergdorp. Eene menigte gekwetsten bedekten het slagveld, het was een walgelijke aanblik. Eene parochie is eene kerkelijke gemeente. Al die zoete kost gaat mij walgen. Welk eene heugelijke tijding! Onze dog bracht een' haas uit het veld mede, hij had dien in het leger verrast. De dood ontziet noch ouderdom, noch jeugd. Een wichelaar is een soort van goochelaar. Dat was een hachelijk oogenblik. Doe steeds uw' plicht.

4. Over g en ch.

Uw broeder zal mogelijk nog komen. De graven van Holland bedankten voor de hertogelijke waardigheid. Langs die gracht

ligt eene fraaie bocht van huizen. Wat hebt ge nu voor bocht van sigaren gekocht! De vrouw zat op de voorplecht, en de kinderen speelden op de achterplecht. In den zomer is de jacht gesloten. Jochem liet zich door Michiel al het lekkers aftroggelen. Gij kunt mij licht betichten, maar ik hoop nimmer te zwichten, daar ik overtuigd ben van mijn goed recht. In mijne jeugd ontving ik degelijk onderwijs; mijn vader placht toen te zeggen: Kennis is meer waard dan goud. De haas zit nu in eene of andere krocht, laat ons de jacht maar staken. Een huichelaar is een laag mensch. Het vocht van den muur trekt door het behangsel. Ik heb u nog iets te zeggen. Deze jongen kent noch orde, noch netheid. Een bijvoeglijk naamwoord heet ook wel adjectief. Het anker ligt in den regel op de voorplecht. Deze baggerman ziet er onooglijk uit. Kleine kinderen zijn erg beweeglijk. Die mislag is onvergeeflijk (onvergefelijk). Lochem ligt dicht bij Zutfen. Dat gewiegel op dien stoel is op den duur ondraaglijk.

5. Over s, c en z.

De mars van den marskramer. Het recept van den dokter. De tasch van den jager. De ransel van den milicien. Het penseel van den schilder. De medicijnen van mijnen oom. Het gebruik der golven. De dagmarsch van den soldaat. De as van onze tilbury. De asch van deze sigaar. De microscoop van den professor. Het present der leerlingen. Het cement van dezen muur. De lucifers van die fabriek. De basis van dien driehoek. Het geplons van uwe roeriemen. De cijfers van deze rekening. De directeur dier school. Het gesuis van den wind. De citadel van Antwerpen. De ruzie dezer jongens. De gesp van dit vest. De samenkomst der boogschutters. De inzameling van den oogst. De zeis van den landman. De courant van die stad. Het porselein der grootmoeder. Asschepoester werd eene prinses. De cypres is een naaldboom. De accijns van die wijnen. De cipier van die gevangenis. De zouaaf uit het Fransche leger. De saffraan uit dien winkel. Mijn oom is musicus. Een minister heet excellentie. Het concert van die zangvereeniging. De hyacint is eene bloem.

6. Over s, c en z.

Ik hoor den regen suizen. Hoort gij de golven bruisen? Die grijsaard kan zulk eene vracht niet torsen. De soldaten van Pruisen zijn onversaagd. Mijne ouders gaan samen op reis. Bij dat concert zongen de schoolknappen gezamenlijk een lied. Zigeuners heeten ook heidens. In deze kooi zit een sijsje. Mijn neef is commies bij de posterijen. De kommiezen hadden eenen smokkelaar aangehouden. De provincie Limburg telt vele dorpen. In de meeste winkels verkoopt men op krediet. De cahiers waren vol vlekken. Vermicelli maakt men van tarwemeel. Uit hoeveel coupletten bestaat dit gedicht? Gij hebt ook geen zier geduld! Gij moet uw voorhoofd niet zoo fronsen. Men noemt dezen heer Jantje Sekuur in zijn club of vriendenkring. De ceder behoort tot de naaldboomen. Maakt allen nu maar goede sier. De citroen en ook de sinaasappel zijn zuidvruchten. Wespen en horzels zijn gevaarlijk. Op het eind der visite kregen de jongelui eene glaasje cognac. Nectar was de drank der Grieksche goden. De klandizie van dezen winkel is verlopen. De bakker deed zuurdeesem in het deeg om dit te doen zuren.

7. Over s en sch.

Het gedruisch van den storm. Het geraas der kinderen. Het gebriesch der paarden. Het geruisch der boomen. Wat zit gij daar te kieskauwen! Eene stroowisch is een bosje stroo. Uw broer is zeer sleetsch. Uw zusje is wel wat jaloersch. Uwe tante is zeer kieskeurig op haar toilet. Het woud is in den Mei in zomerdos. Wat is die knaap nog boersch! Doe dit linnen in de wasch. Dit is eer eene hondsche dan eene heusche behandeling. Hebt gij eene kies laten trekken? Zij is zeer kiesch in hare taal. Deze vochtige kamer is vuns. Dit meisje is vies op haar eten. Zijn dat nu steedsche manieren! Dit zijn allemaal vreemde gewassen. Russchen en lisschen staan in het veen of in het moeras. In die nis staat een fraai beeld. De trotschheid van Alva was groot. De trots

van dien edelman is bekend. De bijen leveren ons was. De wiskunde is eene wetenschap. Al die meisjes waren keurig uitgedost. Moeder wilde ons verrassen. De vakantie naderde met rassche schreden. De kindsheid is een gelukkige tijd. Een hooge ouderdom is eene tweede kindschheid. Zijn deze vleezen wel malsch?

8. Over s en sch.

Deze eik zit vol mos. Onze sering zat vol piepende moschen. Het gekrijsch der gieren is scherp. Zullen wij deze letters maar uitwischen? In dit woord moet gij eene letter inlasschen. Met Paschen kom ik eens bij u. Het Paaschfeest valt dit jaar zeer vroeg. Dat gedorsch is een-tonig. De eisch des rechters was hoog. Wanneer komt iemand beslagen ten ijs? Men kan kalk lesschen of blusschen met water. Eene bries is een koele zeewind. Het gebriesch der leeuwen hoort men ver. Is dit versche boter? Was die heer trotsch? Het zijn alle vergeefsche moeiten. Het was toen frisch weer. Uw broeder was gansch van streek. Fletse wangen. Paarse linten. Een bits woord. Een spitse toren. Rosse vlammen. Een krasse grijsaard. Krasse maatregelen. Dit zijn drasse gronden. Een wapen met dwarse ruiten. Een stuursche knaap. Eene jaloersche vrouw. Eene steedsche juffer. Een norsche blik. Is die ramen niet voos? Was dit niet een los gerucht? Uw broeder is wars van de studie. Een schalksch lachje. Een schuinsch lijntje. Een linksche jongen. Een slinksche streek. Malsche boter.

9. Allerlei.

De echo der bergen. Het lorgnet der dame. De chirurgijn van het dorp. De sceppter des konings. De chocolade dezer fabriek. De vakantie der leerlingen. De bagage van den reiziger. De portefeuille van den koopman. De medaille van den oud-gediende. Het quotiënt der deeling. Het biljet van den reiziger. De mantille der dame. De thermometer

mijns ooms. De bibliotheek der stad. De equipage van die zeeboot. Het bouquet der dame. De manchet mijner zuster. De champagne van dat feestmaal. Het paviljoen van het kasteel. De qualiteit der stoffen. Een quadrat in den cirkel. De architect van dit gebouw. De bougie der piano. De sergeant der patrouille. De vigilante des huurkoetsiers. De receptie der gezanten. De telegraaf van het rijk. De telegrafist van dit dorp. Het feuilleton der courant. Het dejeuner der barones. Het diner der feestvierenden. Het souper der gymnasten. Een bosschage van kreupelhout. De barometer onzer school. De taxatie der landerijen.

10. HERHALING.

Is er ook verschil tusschen een' fitter en een' vitter, een' graad en eene graat? Deze slager slacht nuchtere kalvers. Ik zag den wijn uit het vat gutsen. De boeren vochten met knotsen en vlegels, zeisen en zichten. Wormkruid is een geneesmiddel. Deze kathedraal heeft eene antieke doopvont. De gierpont over de Waal bij Nijmegen is stevig en breed. Een bloedverwant van mijn' vader is leeraar in de wiskunde. Wanneer zegt men: Hij is op eene stroowisch komen aandrijven? Bij sneeuwstorm in het hooggebergte is de ezel de beste gids. De Belgen hebben tot leus: Eendracht maakt macht. Het rooken is hem een hartstocht geworden. De bedrieger werd in hechtenis genomen. De gekwetste had ondraaglijke pijnen, nochtans verloor hij den moed niet. De oude Egyptenaren hadden sterrenwichelaars. Op den top van dien heuvel ligt de ruïne van den hertogelijken burcht. De conducteur kwam bij ons in den coupé. Deze dame is concertzangeres. De visschersvrouw hoort in hare hut het bruisen der golven. Dit was ons eene verrassende tijding. Deze kalkoen is meer vleezig dan vet.

III. HET WERKWOORD EN ZIJNE VORMEN.

ZWAKKE WERKWOORDEN.

1. Onvoltooid tegenw. tijd.

De meid wascht het linnen. Het water der rivieren wast in het najaar. Die koopman biedt ons zijne waren aan. De voerman leidt het paard langs het voetpad. De lucifer ontbrandt, als men hem langs het doosje strijkt. De knaap blaast eene zeepbel. De hooiwagen rijdt door de hooge poort. Ik houd veel van mijne ouders. Niemand houdt van eenen klickspaan. De krantenman wenscht ons een gelukkig nieuwjaar. Ik antwoord niet op dergelijke vragen. Waarom antwoordt gij niet? De landman doodt de muizen en de ratten, maar de mollen doodt hij niet. Het licht der zon weerkaatst in die ruiten. Ik besteed elken dag een uur aan de muziek. Waarom verwaarloost gij de studie der Duitsche taal? Die lamp verspreidt een helder licht. Jan speldt u wat op de mouw. Gij spelt dat woord verkeerd. Deze slimmerd spelt het woord zwanen met twee a's. Die bloodaard schrikt van een ritselend blaadje. Deze boerin perst de honigraten uit. Schaamt gij u niet, lompe jongen, dat gij rijdt en uwen vader te voet laat gaan!

2.

In de lente ontwaakt de geheele natuur: de landman vat den ploeg op en bearbeit zijn velden, de tuinman spit, poot, verzet, de schipper hijscht het zeil en vaart over den helderen stroom. De meeste dieren laten een bijzonder geluid hooren: het paard hinnikt, de hond blaft, de kat mauwt (miaauwt, miauwt), de haan kraait, de slang sist, de bij gonst of broemt. Alle menschen werken; de een hoedt de schapen, de ander kneedt het deeg of bereidt het brood, een derde ploegt, egt, zaait of plant, een vierde wiedt, maait, oogst of rijdt het graan de schuren binnen; nog een ander

bewerkt het hout: schaaft, boort, klopt, meet, past, lijmt; weer een ander gloeit, smeedt, smelt metalen of verwerkt ze tot allerlei nuttige voorwerpen; alleen de luiaard verbeuzelt zijn' tijd. Als de visscher aan wal is, breit, knoopt of herstelt hij netten; zijne vrouw bereidt dan het aas. Een spreekwoord zegt: Wie kaatst, moet den bal verwachten. Als gij u niet spoedt, zult gij te laat aan den trein komen. De dichter Borger zegt van den Rijn, dat deze stroom de wereld splitst in koninkrijken en 't vorstelijk rechtsgebied bepaalt. Deze man verspreidt allerlei lasterlijke praatjes.

3.

Men vindt goud- en zilvermijnen in Mexico, Peru en Brazilië. Onrechtvaardig verkregen goed gedijt niet. De inwendige schoonheid van het gebouw beantwoordt niet aan het uiterlijk. Hij, die zijn vaderland bemint, offert gaarne zijn penninkje, als het land in nood verkeert. Wat gij belooft, moet gij houden. Het sap van sommige giftplanten verdooft alle lichamelijk gevoel. De dronkaard verwaarloost zijne plichten. Wie werkt, leeft voor de maatschappij, wie niets doet, is dood voor haar. De gevangene reikhalst naar vrijheid. Een slecht kind bedroeft het hart zijner ouders en vergalt hun het leven. Als de dood den schipbreukeling aangrijnst, spant deze alle krachten in om het veege leven te redden. Als de zon in den zomer de lichtpoort met rooskleurige tinten verft, ontwaken de vogels des wouds. Wat helpt het u, of gij al veinst en huichelt. De herfst is woest en grillig, hij berooft boomen en planten van hunnen zomerdos. Schoone lente, waar toeft gij toch? Deze donkere wolk voorspelt regen of onweer. Die knaap speldt zijne kaartjes aan den wand. Dit oude mannetje windt elken dag onze torenklok op. Jan, windt gij dat garen niet te los op? Neen, mijnheer, ik wind het goed vast. Als gij nu uwen zin krijgt, wat wint gij dan nog daarbij?

4.

Ik antwoord niet op zulk eene vraag. Waarom antwoordt gij niet? Ik vrees, dat ik u zal beledigen. Het meisje schelt

aan, en men laat haar binnen. Als gij mij uitscheldt, zal ik uwe lage handelwijze alom bekend maken. Zoo gij mij die schuld kwijtscheldt, zal ik aan uw verlangen voldoen. De mol doodt allerlei schadelijk gedierte en is dus hoogst nuttig. Ik ben gevallen, ik bloed uit den neus. Bloedt gij erg? Weet, dat men al uwe gangen bespiedt! De oude vrouw zeide: »Ik wied al den geheelen morgen en nog ben ik met dit bed niet gereed: het onkruid tiert hier welig.” Ik spoed mij naar den schouwburg en als ik kan, plaats ik mij dicht bij het tooneel. De bakker zei: »Zeker, ik kneed het deeg en bereid het smakelijke brood, dat u en de uwen moet voeden.” Weelde ontzenuwt en verslapt, matigheid sterkt en hardt. Ik arbeid nu al drie maanden aan deze gravure, en nog is zij niet gereed. Wie poetst uwe schoenen? Wel ik poets ze zelf, omdat niemand ze mij naar den zin kan poetsen. Kent gij de geschiedenis van Asschepoester?

5.

Wie gij ook zijn moogt, wees bescheiden in alles. Beste vriend Hendrik, meld mij eens spoedig, of uw broeder het examen zal afleggen. De veldheer sprak: »Soldaten, weest welkom in uw tweede vaderland.” Hoor mij, gij, zoon des konings, gij kunt bevelen dat ik sterve, maar niet, dat ik u achte. Tollens smeekt in het Volkslied:

Steun Gij den sceppter, dien hij torst,

Bestier hem in zijn hand;

Beziel, o God! bewaar den vorst,

Den vorst en 't vaderland.

Men doorreize vrij alle werelddeelen, nergens vindt men het ware geluk. God behoede u voor een dergelijk lot! God zegene u, mijn kind, sprak de vorst, Hij geleide u in een land, waar de vrijheid ten troon zit. Dit is een voorschrift, dat allen in acht moesten nemen: Wees rechtvaardig jegens iedereen. Vriend, sla geen geloof aan die losse geruchten. De hoop, hoe bedrieglijk zij ook wezen moge, is een vriendelijk gesternte. Gij rijken, weest toch mild jegens eenen armen broeder. Beste

vriend, ontvang vele groeten van mijne ouders, en wees ook hartelijk gegroet van mij, uwen trouwen vriend, Jan.

6. Onvoltooid verleden tijd.

Toen wij in de tent kwamen, brulde de leeuw, de wolf huilde, de beer bromde, de apen grijnsden. Dezen morgen kraaide de haan, de hennen kakelden, de duiven kirden, de ganzen gaggelden. Omdat dit meisje zich te nauw kleedde, is zij ziek geworden. Luidde vanmorgen de groote torenklok? De stalknecht zadelde het paard en leidde het naar het huis zijns meesters. Een boer lag eens onder een' eikeboom en beschouwde met aandacht eene pompoenplant, die tegen eene naburige heining opgroeide. Hij schudde het hoofd en zeide: »Hm, hm, zoo iets bevalt mij niet. Waarom draagt die forsche boom zulke nietige vruchten, en heeft deze plant zulke zware vruchten?» Net viel een eikel zoo gevoelig op zijn' neus, dat deze bloedde. »Ha,» zei hij, »nu begrijp ik de wijsheid van den Schepper. Ware deze eikel zoo groot geweest als die pompen, dan had hij zeker mijn hoofd verpletterd.» Het sijnpen van verscheiden kleine vogeltjes was het eerste zekere teeken, dat Columbus en zijn scheepsvolk verblijdde, sedert zij de Canarische eilanden verlaten hadden. Elk uur leverde nieuwe bewijzen van land, en op den avond van den derden dag, terwijl hij op dek zat en op den gezichteinder starogde, meende hij in de verte een blauw licht te bemerken. De aanbreekende dag vertoonde eindelijk een eiland van onbeschrijfelijke schoonheid.

7.

De karavaan, die wij ontmoetten, kwam van Kaïro. Uitbarstingen, aardbevingen en watervloeden veranderen de uiterlijke gedaante der aarde. Eene boosaardige koorts richtte toenmaals vreeselijke verwoestingen aan in het zuiden van Frankrijk, het getal der slachtoffers vermeerderde met den dag. De Romeinen bewonderden de schoone blauwe oogen der Germaansche krijgslieden en de lange haarvlechten der Germaansche vrouwen.

Het ongunstige uitzicht van Socrates duidde geenszins een groot man aan. In het jaar 1703 stichtte Peter de Grootte de nieuwe hoofdstad zijns rijks. De agent bespiedde den dief en lei de hand op hem, toen hij inbraak pleegde. Gisteren arbeidde deze arme daglooner meer dan twaalf uur voor een karig loon. Bij die woorden barstte de knaap in tranen uit. De arme blinde betastte de bladeren der bloem, die het knaapje hem had aangereikt. In 1672 doorwaadde de Fransche ruitery den Rijn niet ver van Arnhem. De strenge vader kastijdde zijnen snooden zoon. Toen uw neef zijn' tijd goed besteedde, maakte hij goede vorderingen. De benden van Maarten van Rossum verwoestten de velden en verbrandden de dorpen. Wie redde in 1304 Holland uit de handen der Vlamingen? In die dagen duchtte men een' inval van de Noormannen in ons land. Het gerucht betichtte dezen man van die misdaad. Toen de vos gerucht hoorde, vluchtte hij in aller ijl het bosch in.

8. Verleden deelwoorden.

Ik heb geploegd. Gij hebt gezaaid. Hij heeft geëgd. Zij heeft gewied. Men heeft gemaaid. Wij hebben geoogst. Gij hebt gedorscht. Zij hebben gearbeid. Ik had gevischt. Gij hadt gehengeld. Hij had geroeid. Zij had gestuurd. Men had gezeild. Wij hadden ons geamuseerd. Gij hadt u bezeerd. Zij hadden zich verveeld. Ik heb u verwacht. Gij hebt mij niet geantwoord. Hij heeft mij verontrust. Zij heeft de kousen gemaasd. Men heeft de sluizen geopend. Wij hebben onzen tijd goed besteed. Gij hebt uwe ouders verblijd. De kinderen hebben al de appels van den boom geschud. Ik had den boom gesnoeid. Hadt gij de rekening betaald? Had zij het luiden der klok niet gehoord? Had men het waschgoed al gemangeld? Had hij den akker al bemest? Hadt zij het kleed al omzoomd? Zou hij het koren al gedorscht hebben? Zou hij het paard al gezadeld kunnen hebben? Zoudt gij het geheele pad vanavond nog geschoffeld kunnen hebben? En de perken gewied?

Ik word berispt. Gij wordt vervolgd. Hij wordt gehaat. Zij wordt gesmaad. De spijzen worden gekruid. De koffers worden gekruid. Het woord wordt gespeld. Het nootje wordt gepeld. De prent wordt aan den wand gespeld. Het reukwerk werd verspild. Het mes werd gewet. De blindeman werd geleid. Dit huis werd geveild. Deze stalen stang werd blank gevijld. De stad werd uitgelegd. De handel werd uitgebreid. De kousen werden gebreid. Ik heb u dit voorspeld. Aan de waarheid van dit verhaal werd getwijfeld. Wij werden gekwetst door de vallende pannen. De kinderen werden in rijen geplaatst. Wordt de vrede gehandhaafd? Werd het dorpje door brand geteisterd? De gierigaard denkt: Ik word gehaat, en ik weet niet waarom. Wij worden bestraft. Gij wordt gegispt, en uw broeder wordt gesmaad. Deze bloem werd met zorg geplant en met kennis gekweekt. Werd het geld geteld? Werd gij toen schadeloos gesteld? Werd het nestje door deze vogels gebouwd?

De reiziger was gekwetst. De laars was gepoetst. Het schip was gestrand. De weg was versperd. De wallen waren geslecht. De straat was geschrobd. De kippenloop was geverfd. De artikelen waren geprijsd. De zaken waren verwaarloosd. De landman was beroofd. De wonde was gezalfd. De akker was bezaaid. De banken waren gevernist. De misdadiger was gevonnist. Deze lieden waren verhuisd. De werktuigen waren beproefd. De kousen waren gemaad. De handschoenen waren gestopt. De beenderen waren ontvleesd. De bloemen waren verflenst. Het goud was in den smeltkroes gelouterd. De belastingen waren geïnd. Deze landlooper was van diefstal beticht.

De vriend werd verwelkomd. De dolende werd geherbergd. De advocaat werd geraadpleegd. Het licht werd

door al de spiegels duizendvoudig weerkaatst. Het spel werd gestaakt. De ijverige ambtenaar werd bevorderd. De diefstal werd te laat bespeurd. De boeien werden geslaakt. Het paard werd door den trein gedood, en de wagen vermorzeld. De reglementen werden gewijzigd. In ons land werden steeds de wetten geëerbiedigd. De verf werd van den wand gekrabd, en het oude schilderwerk werd blootgelegd. De moeilijke volzin werd ontleed. De stad Leiden werd maandenlang belegerd. Nadat het koren gemaaid was, werd het gedorscht. Jonge boomen of telgen worden geënt. Hoeveel pokken werden u ingeënt? In die landen werden vele menschen en dieren door de wolven verscheurd. Gereede betaling werd geëischt. De gebraden kip werd verorberd. De wetten werden toen niet gehandhaafd.

12. HERHALING.

Ik word koopman. Wat wordt gij? In het oude Egypte werd de zoon wat de vader was. Toen gij uw' jongsten brief gereed hadt, werdt gij juist ongesteld. Er zijn zeven stadhouders geweest. Het oude Rome heeft zeven koningen gehad. Alle vier jaar wordt er één dag bij de maand Februari gevoegd. Hoe ondankbaar zoudt gij zijn, indien gij zoo iets gedaan hadt. Toen gij ziek werdt, was het te laat. Hij werd advocaat, en zijne zuster werd dokteres. Wordt uw broeder onderwijzer? Neen, hij wordt telegrafist. Toen ik twaalf jaar werd, kreeg ik van mijn' vader een horloge. Hadt gij u bezeerd? Werdt gij toen ziek? Ik word thans zestien jaar, en mijn broeder wordt achttien. Pruiken te dragen werd in de achttiende eeuw eene algemeene mode. Eene zaadkorrel wordt eene plant, een ei wordt een vogel. Gij zoudt te laat gekomen zijn. Zoudt gij dat niet betreurd hebben?

13. Tegenwoordige deelwoorden.

Een verkwikkende regen. Eene kronkelende beek. Een verrassende uitslag. Eene sprekende gelijkenis. Een ver-

wijtende blik. Het rijzende deeg. De reizende man. Een schertsend gezegde. Een sissend geluid. Een bruisende vloed. De ruischende twijgen. De wassende maan. De wasschende werkvrouw. De kruierende rivier. Eene verflensende bloem. De niezende jongen. Het bevroezende water. De plonzende steen. De suizende wind. De bonzende hamer. De weidende schapen. Het breiende meisje. De klapwiekende vogel. De fladderende vleermuis. De ratelende donder. De verwijtende blik. De vijlende smid. De vermoeiende tocht. De pijnigende onzekerheid. De kastijdende vader. De weifelende gang. Het brieschende paard. De krijschende roofvogel. De dorstende karavaan. De dorschende knechten. De blusschende brandweermannen. De glanzende ster. Het vleiende kind. De vlijende veenwerkers.

14. HERHALING.

Van twee kanten door de zee bespoeld, en van den anderen kant door de kust verdedigd, bood Constantinopel eeuwenlang het hoofd aan de macht der Kalifen. De karavaan werd in de woestijn van Arabië door eene bende zwervende Arabieren geplunderd. Deze kerk is bijna even ver van de vischmarkt als van de groenmarkt verwijderd. Rijst, met kaas toebeleid, is de meest gezochte spijs der Italianen. Welke fabel van Lafontaine hebt gij het best geleerd? In het jaar 1831 werd de beurs van Antwerpen gebouwd, in dien tijd de prachtigste van heel Europa. Napoleon werd eerst tot consul benoemd. Een dwingeland begeert slechts door slaven omringd te zijn. De beste gepelde garst wordt in Nederland bereid. De Perzische paarden worden met gerst gevoederd, welke gerst eerst met fijn gehakt stroo wordt vermengd. De jaren schijnen lang, wanneer zij nog verwijderd zijn. Al te vrijmoedige woorden zijn licht beledigend.

15. Verleden deelwoorden.

De ontvleesde beenderen. Een verkindschte grijsaard. Een gekwetste soldaat. Het gepoetste ledergoed. De

verplaatste ambtenaar. De verontruste menigte. Een uitgebreide handel. Eene afgebreide kous. Een gedegradeerd korporaal. Een geliefkoosd onderwerp. Een gewied bloemperk. Een geharkt tuinpad. Een gekneusd been. Een gewettigd besluit. Een verweerd glas. Een vermorzeld hart. Een gebreid net. Een uitgebreid spoorwegnet. De geachte koopman. Het gesmede hoefijzer. De gekleede pop. Het geknede deeg. De gehate landvoogd. De verwachte tijding. De gedoode rat. Het geballaste schip. De gehoede schapen. De afgebrande hoeve. Het gewiede wortelveld. De geschrobde vloer. De bemeste akker. De gepote dennen. De doorwade stroom. De beantwoorde brief. De geslachte os. De ongenooide gasten. De gestrande bark. De verafgode kunstenaar. De pas verkonde leer.

16. HERHALING.

De christelijke godsdienst heeft nieuwe deugden geopenbaard. Marseille werd door de Grieken gesticht. De nog onlangs zoo welriekende, schitterende en frissche roos is in het kruidboek nu slechts eene bleeke, verdroogde en verdorde bloem. In den voorhistorischen tijd was ons land bedekt met dichte wouden, en in deze bosschen vond men het heerlijkste houtgewas naast kromme en gehavende boomen; op alle laagliggende plaatsen breidden zich stilstaande wateren uit, vol rottende planten, alsmede modderige poelen of moerassen, die slechts vergiftige insecten voedden en allerlei ongedierte tot schuilplaats dienden. Een brandende dorst en een snijdende honger kwelden de troepen op dien overhaasten terugtocht. Verwelkte bloemen zijn niet meer welriekend. Wijlen de keizerin was algemeen geliefd en wordt, vooral in de hutten der armen, nog algemeen betreurd. Een arme blinde man, door een kleinen jongen geleid, vroeg smeekend eene aalmoes. Karel de Groote doorreisde aanhoudend zijn uitgestrekt rijksgebied. Deze gewaande edelman werd wel dra herkend en ontmaskerd. Wie heeft u die droevige tijdingen gebracht?

STERKE WERKWOORDEN.

17. Onvoltooid tegenw. tijd.

Ik zend u de courant. Gij zendt mij het boek. Zij zendt u eenen tros druiven. Ik scheld u niet uit. Gij scheldt mij voor bedrieger. Hij scheldt ons die schuld kwijt. Ik schend nooit mijn gegeven woord. Ik bid met aandacht. Bidt gij wel in de kerk? Als de zon verschijnt, verdwijnt de schemering. Gij rijdt, of gij dol zijt. Ik bied u mijne vriendschap aan. Biedt gij geene te hooge som voor dat huis? Gij biedt ons een fraai geschenk aan. Onze tuinman bindt de planten op. Met zijne slaglanden rijt de ever het paard de borst open. Een verstandig kind zwijgt op tijd. Ik strijd voor eer en goeden naam. Strijdt gij mede? Hij strijdt tegen windmolens en maakt zich belachelijk. Ik rijd naar de naaste stad om den dokter te halen. Als gij uitglijdt, zult gij u bezeeren. Jongeling, vlied de slechte gezelschappen. Zij braadt een kuiken, en ik braad eenen kalkoen. Ik raad u aan: wees voorzichtig. Ik weet iets, dat gij niet raadt. Ik scheid ongaarne van u. Scheidt gij er nu al uit met werken? De zee scheidt Corsica van Italië.

18. Onvoltooid verleden tijd.

Bindt gij zelf uwe schaatsen aan? Wondt gij uw horloge wel op? Wierpt gij uwe boeken in een' hoek? Baadt gij toen om genezing? Krompt gij ineen van angst? Scholdt gij hem uit voor bedrieger? Wont gij bij dien handel veel geld? Wond de slang zich toen om zijn lichaam? Waarom begont gij, toen het te laat was? Vondt gij die uitvlucht niet gezocht? Zonkt gij zoo diep in de sneeuw? Schondt gij nooit uwe belofte? En schond hij toen zijn woord van trouw? Sneedt gij uwe naamletter in dien boom? Gleeft gij toen van de helling? Leedt gij veel inwendige pijn? Kreet gij niet bij al dat lijden? Gleeft het ijs langs den boeg? Greept gij dien vogel met de hand? Zwierft gij door wilde landstreken?

Reedt gij voor uw plezier te paard? Streedt gij mede in de gelederen? Reet gij hem de wapens van het lijf? Traadt gij uw geluk niet met voeten? Laast gij toen niet allerlei romans? Vergaat gij uwe belofte niet? Dolft gij een grafje voor den vogel? Vondt gij uwen broeder terug? Bondt gij zelf uwe boeken in?

19.

Gij badt om genade. Gij gaaft mij uw woord. Gij vergaat uw belofte. Gij reedt goed te paard. Hij bad om genade. Hij gaf mij zijn woord. Gij zwierft langs verre stranden. Gij riedt hem aan, de vlucht te nemen. Hij ried ons allen aan, de vlucht te nemen. Gij maat de diepte met uw oog. Gij stondt peinzend tegen het venster geleund. Gij hieldt u goed. Hij hield zich met inspanning boven water. Ik hield niet van muziek. Hij bond den rozestek aan den bloemstok. Gij bondt den hond aan de bank vast. De doodgraver dolf eenen kuil. Gij dolft langen tijd in het mulle zand. Gij scheidet toen noode van uw' vriend. Gij heettet hem hartelijk welkom. Hieldt gij toen uw woord? Ik houd altijd mijn woord, maar hij hield zijn woord niet. Gij riedt hem verkeerd. Gij braaddet het vleesch te hard. Ik ried u toen aan, rust te nemen. De knaap blies op eenen hoorn. Gij bliest fraaie zeepbellen. Gij streedt in de voorste gelederen, ook uw broeder streed met moed.

20. Verleden deelwoorden.

Een belezen man. Het belegen bier. Het geschoren schaapje. De genomen vesting. De geheschen zeilen. De geweven kousen. De verheven gedachten. Het gekozen raadslid. De bedrogen bedrieger. Het gebleken bedrog. De bewezen stelling. De gesteven boordjes. De afgekloven beenderen. De bezworen wetten. De gezworen eed. De uitgezworen wonde. Het ontloken roosje. De bereden officieren. De besproken plaatsens. Uitgelezen prozastukken. Een welgelegen landhuis. Een afgemeten toon. Een be-

dongen prijs. De gekorven dieren. Het gedolven graf. Het gesmolten lood. De vergolden dienst. De gebroken stem. De bestolen juwelier. De genezen zieke. De verleden week. De geleden smaad. De geslepen diamant. Een gezeten burger. De uitgefloten tooneelspeler. De weggesloopen dievegge. De verloopenen termijn. De verstooten bedelares. Onbehouwen manieren. De opgewonden veer. De gewonnen prijs. Geloken oogen. Gescheiden vrienden. Gesloken waren. Uitgeplozen touw.

21. Onbepaalde wijs.

Het te wetten mes. De te zweren eed. De te schudden appels. Het te schutten schip. De te weiden schapen. De in te wijden feestzaal. De te wennen hond. De te wenden steven. Het te laden vaartuig. De te breien borstrok. Het te spellen woord. De op te spelden prent. De te kruiden spijzen. De te kruien reisgoederen. Het te laden kanon. De te winden wol. De te winnen prijs. De te leggen fondamente. De te houden vergadering. De te houwen steenen. De te kennen les. Het te laten geplaag. Het te wreken onrecht. De te wraken daad. De te verbeiden uitslag. De te verbreiden tijdingen. De erlangde kennis. De verlangde tijding. De te spuien gracht. De te spuiten vloeistof. De te leiden ezels. De te lijden pijn. De te bereiden spijzen. De te berijden lastdieren. De te veilen koffie. De te vijlen ijzers. De te sloopen gebouwen. De te verwijden jas. Het te verwijten onrecht.

22. HERHALING.

Diogenes verraste eenen dief. »Verschoon mij», zeide deze, »ik wist niet, dat het van u was». »Schurk», antwoordde de wijsgeer, »gij kondt weten, dat het niet van u was». »Leen mij vijf franken» zeide een Gaskonjer tot mij. »Het is mij onmogelijk», antwoordde ik hem, »want ik heb er slechts twee.» »Welnu» vervolgde hij, »leen ze mij maar, dan zult

gij er mij nog drie schuldig zijn." Kind, wees rechtvaardig en deugdzaam, en gij zult zoo gelukkig zijn, als men op aarde wezen kan. Welke ook de gevaren waren, die Peter de Grootte te bestrijden had, hij vreesde er geene. Wanneer gij bemiddeld zijt, wees dan milddadig, en al bezit gij weinig, laat toch nooit den arme ongetroost van u gaan: het penningske der weduwe was den Heere aangenaam. De misdadiger verraadt zich zelve bijna altijd. De dood vereenigt hetgeen hij gescheiden heeft. Wij verzoeken u dringend ons den lasteraar te noemen, die zich beijverd heeft, ons in uwe oogen zwart te maken. De overgrootvader van dezen vorst werd door zijne eigen onderdanen omgebracht, en zijn grootvader is onttroond geworden. Wij moeten vertrekken, het is reeds laat, het mist, het motregent, het ijzelt: het is zeker, dat het donker weer wordt. Of de stoomboot van wal steken zou?

23. HERHALING.

Kinderen, gehoorzaamt uwe ouders, bemint en eerbiedigt hen, zoolang gij leeft. De geschiedenis is de school der volken: zij brengt de ondengd in verachting, ontmaskert valsche deugden en bewijst door duizenden voorbeelden, dat niets groot kan genoemd worden dan eer en deugd. De werkzame bant de luiheid uit zijn huis en beschouwt haar als zijne grootste vijandin. Bedroef niemand, laak nooit zonder reden, berisp nimmer in drift, en wees steeds gereed om beledigingen te vergeven. Wij hebben ons verbeeld, dat gij gelijk hadt, maar wij zien nu, dat wij hebben gedwaald. De nederige wordt bemind, en de hoogmoedige veracht. Een luiaard wordt gestraft, en een vlijtige wordt geprezen. Wij werden allen door dien uitslag teleurgesteld. Morgen zal de overledene ter aarde besteld worden. Deze teraardebestelling zal met veel plechtigheid geschieden. Toen Cyprus erg door slangen geplaagd was, werden daar die groote soort van katten aangefokt, welke nog Cyprische katten genoemd worden. Als gij een beter leven geleid

hadt, zoudt gij nu even gelukkig zijn als uw broeder, maar gij hebt uw' leertijd verbeuzeld en uw fortuin verspild; nu oogst gij van dat alles de wrange vruchten.

24. HERHALING.

Toen gij u in volle zee bevondt en niets anders zaagt dan lucht en water, scheptet gij er soms vermaak in, de lichtgrijze wolkjes na te teekenen, die aan den blauwen hemel achter elkander voortdreven. Vooral tegen den avond spreidden zij eene betooverende schoonheid ten toon, daar zij met de prachtigste kleuren prijkten. Op een' avond, een halfuur na zonsondergang, ging allengskens de geregelde wind liggen. De wolken, die eerst op tamelijk gelijke afstanden voortdreven, werden zeldzamer, en in het westen, waar zij opeengestapeld waren, namen zij de zonderlinge gedaante van een landschap aan. Zij vertoonden een uitgestrekt landschap met hooge bergen, die door diepe valleien gescheiden en door spits toeloope- pende rotsen gekroond waren. Een groote stroom vloeide in hunne diepe dalen, en eene brug, op gebroken palen, rustende, overdekte dien stroom. Men zou gezegd hebben, dat het een wezenlijk, op anderhalf uur van ons gelegen, landschap was. Wellicht was het de weerkaatsing boven den gezichteinder van eenig vergelegen eiland. Meer dan eens worden onervaren zeelieden door zulke luchtverschijnselen bedrogen. Maar dat wij genoten, behoef ik u niet te herinneren.

25. Haal geen nesten uit!

Rondom een landelijk dorpje vond men vele boomgaarden met allerlei vruchtboomen. In het voorjaar bloeiden die boomen heerlijk, en de sneeuw witte bloesems overdekten sommige boomen als een laken. Allerhande klein gevogelte nestelde er in de takken, en velen zongen op vroolijke manier een' morgen- of avondzang. En in den herfst waren al die boomen beladen met heerlijk fruit. Maar daar begonnen eenige ondeugende knapen

de nesten uit te halen. De vroolijke zangers werden op die wijze gestoord, en hun getal verminderde jaar op jaar, ja eindelijk verlieten zij dit oord geheel en al. In de lente hoorde men nu zelden meer hun lustig gekweel, alles werd allengs stil en treurig. En, wat erger was, allerlei schadelijke insecten kregen ongemerkt de overhand en vraten bloesems en bladeren weg. De vruchtboomen stonden toen kaal midden in den zomer, en de kwade jongens, die anders overvloed van fruit hadden, kregen nu appels noch peren.

IV. HET ZELFSTANDIG NAAMWOORD.

EERSTE REEKS.

1. Meervoud op en en s.

De grachten der kasteelen zijn breed. De fonteinen, de museums en de standbeelden dezer stad. De sloten der deuren en kasten. De slooten om weilanden, velden en akkers. Zet deze doozen op die planken. Vliegen zijn lastige insecten. Hier hebt gij eene handvol appels en peren. Op de eilanden van Zuid-Holland wassen heerlijke erwten en boonen. Windhoizen richten vooral in West-Indië soms vreeselijke verwoestingen aan. Zijn deze kwasten en penseelen niet te duur? In dien tuin bloeien vele viooltjes en maandroosjes. Broeken, vesten, kielen, dasjes, schoenen, kousen en hoeden lagen op de stoelen. Geiten en zwijnen, paarden en ezels liepen in de weiden. Kastanjes, amandelen en citroenen alsook sinaasappels zijn hier te koop. Zalmen en kabeljauwen zijn duur. Wij hebben de bakkerijen, de leerlooierijen, de brouwerijen en de schoenmakerijen gezien. Die meisjes spelen met deze schaaapjes.

2. Spelling met a en u.

Deze scharen zijn scherp. Wat zijn die kanalen breed en diep! Palingen en alen zijn smakelijk. Apen zijn handig en slim. Die knapen zijn zeer vlijtig. Garnalen worden gekookt gegeten. Deze tuiniers verkoopen allerlei zaden en bloemen. Zwaluwen zijn trekvogels. In die wouden vindt men donkere schaduwten. Mijne kameraden konden het raadsel niet raden. De ramen dezer kamers stonden wijd open. Heerlijke lanen en voetpaden zijn rondom die kasteelen. De uren van dien nacht waren somber en stil. De zagen en de scharen lagen op de schaaftbanken. Zet de kranen der biervaten eens open. Die kazen zijn niet zwaar. Schalen van koper zijn dure artikelen. De snoek heeft fijne graten. Hebt gij wel eens honigraten gezien? De sprinkhanen zijn in het Oosten eene groote plaag. De haren der varkens noemt men borstels. De nekharen der paarden heeten manen. Wat zijn deze palen lang! De muren van deze portalen zijn oud.

3. Spelling met o en e.

De pooten der olifanten zijn plomp. Breng deze schooven naar de schuren. Schud al die noten in deze manden. De kronen der vorsten zijn van goud en diamanten. De pooten van deze hazen zijn stuk geschoten. Rozen zijn fraaie bloemen. Deze heeren bewonderen de winkels dier hoofdstraten. In geen drie weken heb ik uit mijne oogen kunnen zien. Het loover der boomen begint reeds dor te worden. In die zeeoorlogen behaalden onze vloten veel roem. De pezen uwer bogen zijn reeds oud en slap. De vloerkleeden dezer kamers zijn frisch van kleur. Appelboomen zijn vruchtboomen. Wat zien er die bloemkoolen heerlijk uit! In Amsterdam zijn vele scholen. In de spleten dezer rotsen nestelen tal van meeuwen, zwaluwen en meezen. De veeren der zwanen zijn zacht en vlokkig. De ruiters gaf zijn paard de sporen. Hier verkoopt men allerlei zeepen en reukwerken. Ik heb hier twee magneten. Kometen verschijnen niet alle jaren.

4. Verdubbeling van den slotmedeklinker.

Uwe pennen liggen niet op deze inktpotten. De tafelmessen liggen niet in de bakken. Slakken en spinnen, muggen en kapellen zijn zwakke dieren. In die stallen staan kribben, voederbakken en havervaten. De zalen dezer kasteelen zijn ruime vertrekken. Hoenderhokken vindt men meestal in de stallen of de graanschuren der hoeven. De stammen en takken dezer linden zijn groot en frisch. Knoppen worden bloemen. Hier hebt gij eenige kersen en morellen. De katten loeren op ratten. De leeuwinnen, de tijgerinnen, de wolvinnen en de berinnen dezer diergaarde zijn schoone dieren. Er stonden twee duiventillen op lange palen. De meid bergt de koffiekannen en theepotten in de keukenkast. De schillen der citroenen zijn zuur. Alle straten waren versierd met vlaggen en groene takken. Kapellen of vlinders zijn eerst rupsen geweest. De notarissen en de advocaten zullen samen reizen. Gij hebt in deze stad vele kennissen.

5.

Wij volgen de wegen en voetpaden door bosschen en bouwlanden. In deze flesschen zijn eenige bloedzuigers. Musschen verdelgen ook wel rupsen en andere insecten. Die jagers lieten hunne ledige weitasschen bij den boschwachter. Zeevisschen zijn in den regel grooter dan riviervisschen. Dit moeras staat vol russchen en lisschen. Hoeveel menschen waren er wel samen? De kikvorschen slapen in den winter in poelen en slooten. Wij zagen drie stroowisschen op de rivier drijven. Schollen, botten, schelvisschen en tongen zijn lekkere visschen. Plant deze rozen in die bloempotten. De bosschen dier eilanden zitten vol apen. Loten zijn dunne takken. De dromedarissen zijn kameelen met éénen bult. Op de boerenkermessen kan het meer dan vroolijk toegaan. Deze man heeft reeds drie vonnissen tot zijn' last. Kent gij één' der raadpensionarissen van Holland?

6. Het meervoud bij toonlooze slotlettergrepen.

Snippen en kieviten zijn moerasvogels. Leeuweriken zijn zangvogels. Haviken en sperwers zijn roofvogels. De monniken in de kloosters schreven in de Middeleeuwen vele boeken af. Perziken zijn uitheemsche vruchten. Wat willen die dreumesen in onzen tuin? Doof die brandende lemmeten uit. Welke diemiten hebt gij in den winkel? Wat zijn die lotelingen echte botteriken! Die honden zijn echte lobbessen, zij laten geweldig met zich sollen. Met ketenen beladen, trekken de arme bannelingen naar Siberië. Eene rij van Engelen zag door 't dunne wolkfloers heen. Dit meisje mocht slechts tien lentes beleven. De getuigen werden alle opgeroepen. In die laden liggen boekjes en fijne prentjes. Wat betaalt gij voor die zwezeriken?

7. Verzachting der f en s.

Zet de glazen en de doozen op die planken. De daken der oostersche huizen zijn plat. De vossen loeren op eenden en ganzen. Abrikozen zijn geurig en zoet. Hier hebt gij eenige frambozen, alsook eenige blauwe druiven. Patrijzen noemt men ook wel veldhoenders. De gemzen leven op de hooge Alpen. De halzen der giraffen zijn buitengewoon lang. Leg deze baarzen in die korven. De huizen aan den dijk bezweken onder den slag der golven. Bij tusschenpoozen hoorden wij het gonzen van bijen. Raven zijn groote dieven. De graven van Holland waren machtige heeren. De valiezen van deze dames zijn splinternieuw. De stadhuizen van Brussel en Parijs zijn fraaie gebouwen. In de paleizen dezer vorsten vindt men beeldhouwwerken en schilderijen. Houdt gij van radijzen en ramenassen? De hazen slapen met de oogen open. De wolven vereenigen zich soms in troepen. Columbus maakte drie reizen naar de Nieuwe Wereld. Deze dievegge heeft die dames bestolen.

8. Bijzonderheden.

Een dozijn eieren kost vijftig cents. Wat hebt gij uwe kleederen bemorst! In die stallen staan rammen, bokken, kalveren, koeien en ossen. Onze tuinlieden bezochten de lusthoven dier groote steden. De lammeren loopen tuschen de hoenders. Wat zijn deze rozebladen fraai van kleur! De bladen van uw boek zitten vol vlekken. De soldaten rukten op in tien gelederen. De bladeren van den laurierboom zijn leerachtig en taai. Laat op dien feestdag uwe liederen door velden en bosschen klinken! Ziet gij daar die schepen met hunne witte zeilen? De Franschen verloren toen elken veldslag. Engelschen, Denen en Noren zijn stamverwanten. De Noormannen waren geduchte zeeschuimers. Die smeden werkten aan deze stoomschepen. Mijne oogleden vielen dicht van vermoeidheid. Deze steden zijn omringd door dennenbosschen. De raderen van die karren zijn versleten. De oude kerkhoven zitten soms vol beenderen.

9.

Er vergingen twee schepen op de koraalriffen. Het menschelijk lichaam heeft vier ledematen. Hoeveel leden of lidmaten telt dit kerkgenootschap hier? Bij het omwerken van den grond ontdekte men twee paarderiffen. Het leger van Alva telde twintig duizend man. De komst des konings bracht heel wat volk op de been. Na tien jaar op Java geweest te zijn, zijn uwe neven teruggekeerd. Deze veerlieden zullen die kooplieden over de rivier zetten. Op die markten kwamen Russen, Franschen, Duitschers en Engelschen. De Gelderschen vielen plunderend in de Meierij. De kaaimannen (kaaimans) heeten ook krokodillen. Waar bergt deze dame hare kleinooden en sieraden? De officieren droegen oranjiesjerpen om hunne lendenen. Bij welken slager hebt gij die rollenden gekocht? Op het barre strand van Nova-Zembla stonden twee kruisen. Hier verkoopt men balansen, sponsen, kaarsen en kransen, kousen en floersen. Zulke dwaasheden noemt uw broeder maar kleinigheden!

10. HERHALING.

De leerling zal zijn best doen, de volgende zelfst. nw. zonder ééne fout te schrijven:

ziekten, boden, groenten, vlaas, eegaas, raas, lentes, koks, maats, nachtwachts, pilaren, honigraten, kapitalen, linialen, overburen, huishuren, korenschuren, schaduwen, reeën, zeeën, peluwen, sleeën, kweeën, leien, bijen, kraaien, buien, kooien, rijen, bezems, ketens, kandelaars, officieren, korporaals, cadets, renteniers, engelen, christenen, laurieren, bijbels, korenschooven, patrijzen, brieven, duiven, schroeven, hoeven, madelieven, raven, schaven, bosschen, weitasschen, kikvorschen, menschen, flesschen, ruiven, neven, zeven, muizen, huizen, radijzen, kerkhoven, turven, frambozen, abrikozen, monniken, perziken, kieviten, dreumesen, lemmeten, haviken, liederen, kooplieden, runderen, kleederen, eieren, beenderen, gelederen, lammeren, bladeren.

TWEDE REEKS.

1. Gemengde oefeningen.

Leliën zijn fraaie bloemen. Perziken en abrikozen zijn steenvruchten. Forellen zijn fijne visschen. Ansjovissen worden op onze kusten veel gevangen. Deze serviezen kosten veel geld. In die priëlen is en blijft het koel. In die fabrieken weeft men diemiten stoffen. Kersen en morellen zet men wel op brandewijn. Die karaffen en flesschen zijn fraai geslepen. De landlieden zijn zeer druk, want het is oogsttijd. Hutten zijn kleine huizen. Zwanen hebben lange halzen. Ganzen en eenden zijn zwemvogels. Ratten, muizen, vossen en rupsen zijn schadelijke dieren. Deze heeren zijn geen Engelschen, het zijn Franschen. Waar gekapt wordt, vallen spaanders. De assen dezer locomotieven zijn versleten. De bevelen des keizers waren stellig en streng. De knaap bezeerde zich aan beide knieën. De lammeren huppelen naast de schapen. Menig volksredenaar wil door allerlei drogredenen zijne hoorders voor zich winnen.

2.

Kinderen zullen menschen worden. Die oude huizen zitten vol ratten en muizen. Lijm wordt gemaakt van de hoeven van koeien en ossen. Er waren verschillende vreemdelingen aan boord, als: Franschen, Engelschen, Denen en Noren. De Engelschen rekenen bij ponden, schillings en stuivers. Engeland werd eerst door de Romeinen, later door de Noormannen veroverd. Op die wandeling zagen wij leeuweriken, haviken, kieviten en andere vogels. In onzen tuin hebben wij dahlia's, fuchsia's en geraniums, ook rozen, verbena's en violieren. De dromedarissen zien er anders uit dan de kameelen. Ansjovissen en sardijnen zijn dezelfde visschen. De kermessen in de steden worden gaandeweg afgeschaft. Deze dreumesen bederven uwe linialen, passers en verfdoozen. Hier verkoopt men mombakkesen, trompetten en ratels. Wat zijn die takkenbossen zwaar! Deze flesschen zijn van wit glas. Musschen, vinken en meezen, en vooral koekeken, dooden tal van rupsen en andere insecten. In dezen winkel verkoopt men weitasschen, geweren, kogels en allerlei jagersartikelen.

3.

Agaten, robijnen, smaragden en saffieren noemt men juweelen. Er zwommen in deze vijvers eenige bleien en baarzen, alsmede eenige vorens en karpers. De paradijvogels bewonen Nieuw-Guinea en de omliggende eilanden. De werklieden plaatsen een' mei op een huis, dat onder dak is gebracht. Vijgen en olijven zijn zomervruchten; de eerste worden geconft, de laatste geperst. Niet enkel in de stille valleien van Zwitserland hoort men het gerammel van voortijlende treinen, de locomotieven stijgen zelfs tot op den top van den hoogen Rigi, of van den steilen Pilatus, bij Lucern gelegen. De beroemdste hofmeiers der Merovingers waren de Pepijnen. In deze sociëteit vindt gij allerlei tijdschriften en dagbladen. De bladeren van deze populieren ruischen bij het lichtste windje.

De vleugels der patrijzen zijn geteekend met fijne, gegolfde, zwartachtige lijnen, de borst en de onderveeren zijn grijs; zij leven in korenvelden en weilanden.

4.

Men noemt de sterrenkundigen ook wel astronomen. En weet gij ook, wat men verstaat door theologen en door filosofen? Wat zijn telescopen, en waarop berust de werking van den barometer en van den thermometer? Al de tochtgenooten van Heemskerk waren ongehuwde matrozen, die geen echtgenooten in kommer konden achterlaten. Blanke zwanen dartelen vroolijk in deze schoone vijvers. In deze doozen vindt gij abrikozen, in die bussen zijn frambozen; ook zenden wij u eenige olijven en een aantal groote muskaatnoten. Zie die sukkelaars, die arme sloven, met hunne bonte slooven; hoe zij zwoegen en sloven voor een karig loon! De arme schipbreukelingen schoven het drijfhout op sleden naar hunne hut. Weet gij ook, hoeveel schooven eene vim koren telt? De Zwitsers wilden Karel den Stouten betoogen, dat hun geheele land minder waard was dan de toomen zijner paarden. De ruiters sporen met de sporen, voorzien van getande raadjes, hunne rossen aan. Deze personen trachten door schromelijke verteringen tal van vrienden te verwerven.

5.

De kruisvaarders togen met vromen zin naar het Heilige Land. De kronen dezer loofboomen waren gesierd met een doorschijnend groen loover. Op de eilanden van Zuid-Holland wassen heerlijke erwten en boonen. Het spreekwoord zegt: Er zijn geen rozen zonder dorens (doornen). Door middel van sluizen weet men in onze polders het water te keeren of te loozen en het aldus op peil te houden. Windhoozen richten vooral in West-Indië soms vreeselijke verwoestingen aan. Tijdens den hevigen orkaan hoorde men bij tusschenpoozen de kanonschoten van het reddelooze schip. Hoe menig vroolijk en

speelsch kindje ligt op onze kerkhoven onder de groene zoden. Parelen (paarlen), juweelen en andere kostbaarheden noemt men kleinoodiën (kleinooden). Dit is een prachtig bed met rozen en violen; ik vind het schooner, dan het gindsche bed met violieren, reseda en riddersporen. De tonen der violen klonken zuiverder dan die der violencels, of zouden de violisten beter spelen dan de violoncellisten? Door breede slooten worden weiden en akkers afgesloten, en met ijzeren sloten onze kamers en alkoven.

6.

De schutters stonden in liniën geschaard, er waren vier gelederen. Aan die open tafel eet men elken middag drie vleezen. Ik hoop, dat het u naar den vleeze mag gaan! In die kasteelen vindt men allerlei kostbaarheden en antiqiteiten; sommige zijn ware musea van oudheden. Velen meenen ten onrechte, dat de Chineezzen en de Japanneezzen geheel overeenkomen in aard en zeden. Weet gij het onderscheid tusschen planeten en kometen? De profeten waren godsgezanten. De Siameezzen weigerden in 1852 de gebruikelijke schatting aan de Chineezzen te betalen. De woestijn geeft soms tooneelen van jammer en ellende, van schrik en wee. Zijn deze kwasten en penseelen van dassenhaar? He, wat hebt gij daar heerlijke kweeën en sleeën! Met houweelen en spaden groef men de lijken van onder het puin op. De dames sneden het neteldoek in reepen en maakten daarvan japonnen met geeren. Berg uwe kleinooden en sieraden in dat schrijn. Een mensch heeft vier ledematen. Wat verstaat gij door lidmaten? Twee schepen zijn op die koraalriffen reeds gestrand. Deze heeren gingen met hunne eegaas op reis naar Zwitserland. In Limburg bakt men op kermistijd allerlei vlaas. De raas dezer schepen waren door den storm geknakt.

7.

De spraakkunst handelt over substantieven, adjectieven en andere rededeelen. Het Rijk geeft jaarlijksche subsidiën

aan allerlei scholen, als: gymnasiën, hogere burgerscholen, enz. Bij de oude Grieken waren parasieten burgers, die op staatskosten werden gevoed; wat verstaat men thans door dit woord? Volgens de besluiten van de synode van Dordrecht moesten de Remonstrantsche predikanten het land ruimen. Twente is de streek der katoenindustrie; men vindt er tal van fabrieken, de fabrikanten zenden hun fabrikaat vooral naar Oost en West. De Israëlieten moesten Palestina veroveren op Moabieten, Philistijnen en andere volken. De Israëlietische geschiedenis vangt aan met de lotgevallen van Abraham. Sommige perziken zijn donzig, andere onbehaard, eenige hebben rood of geel vruchtvleesch. Welke republieken vindt men thans in Europa? Wat zijn republikeinen, en wat is het kenmerk van den republikeinschen regeeringsvorm? Er zijn velerlei oliën, als: lijnolie, olijfolie, palmolie, kokosolie, enz. Men geeft den naam van Evangelisten aan de schrijvers der vier Evangeliën. De muskieten zijn eene plaag voor de bewoners van het Oosten. Napoleon behoort tot de grootste genieën op krijgskundig gebied. Deze officieren deden de manschappen op de knieën zitten, opdat deze beter zouden vuren.

8.

De bibliotheken dezer groote stad. De diademen der vorstinnen en princessen. Deze magneten zijn zeer sterk. De lemmeten der kaarsen. Wat lobbesen van jongens zijn dit! Die knapen zijn echte brekespellen. Wat zijn dat nu voor treken? Op die kermissen ontbraken nooit de honden- en apenspellen. Weet gij het onderscheid tusschen telescopen en microscopen? In dien winkel verkoopt men sponzen, karwatsen, kransen, balansen, bascules en kruisen voor kerkhoven. Wat zijn nimfen en wat feeën? Filosofen zijn wijsgeeren. Fotografen zijn kunstenaars. Telegrafisten zijn meestal staatsambtenaars. Hier groeien vergeet-mij-nieten. Hebt gij ook eenige kruidje-roer-mij-nieten, tuinman? Wat willen die spring-in-'t-velden toch? Hebt gij wel eens eene opening van de Staten-generaal bijgewoond?

De gouverneurs-generaal van Nederlandsch-Indië wonen te Buitenzorg. In deze stad hielden de candidaat-notarissen hunne jaarlijksche vergadering. De generaals-majoor en de luitenant-generaals van ons leger. De adspirant-ingenieurs en adjunct-commiezen. De sergeant-majours en de luitenants-adjudanten.

9. Vreemde woorden.

De leerling zal zijn best doen, om de volgende vreemde zelfst. nw. goed op te schrijven.

De cadeau's, de bureau's, de gymnasiums, de gymnasiën, de gymnasia, de museums, de museën, de musea, de albums, de geraniums, de datums (data), de circussen, de krokussen, de cactussen, de kuben, de critici, de musici, de politici, de examinandi, de cipiërs, de formulieren, de zefieren, de zefirs, de portiers, de portieren, de professors, de professoren, de doctoren, de dokters, de nota's, de kilo's, de individu's, (individuen), de acacia's, de reën's, de firma's, de piano's, de villa's, de schako's, de portemonnaies, de collega's, de kanaries, de decoraties, de lelies (leliën), de oliën, de bougies, de provincies (provinciën), de cahiers, de diners, de soupers, de coupé's, de canapé's, de moskeeën, de tropeeën, de feeën, de likeuren, de odeurs, de transporteurs, de inspecteurs.

10. Laatste oefeningen.

In sommige bergholen vond men de afgekloven beenderen van runderen. De laatste tijdingen verontrustten de gemoederen. Welke liederen zingt uwe liedertafel het fraaiest? In de gemeentewei liepen kalveren, lammeren en runderen. Alleen deze hoenders leggen dergelijke groote eieren. Onze courant telt heden vier bladen. De bladen dezer roos zijn lichtgeel. Men noemt patrijzen ook wel veldhoenders. Deze kinderen hebben eene fraaie verzameling van eieren, als: vinkeneieren, koekoeks-eieren, kievitseieren, ja, zelfs bezitten zij een struisvogelei. Deze raderbooten bezitten kolossale schepraderen. De molenraden zijn in den regel van eikenhout. Wat prachtige vloerkleeden

en tapijten! Ziehier nu een' winkel van fijne dameskleederen. Nadat de personentrein vertrokken was, werd ook de goederentrein afgeluid. Bij deze fabrieken liggen meestal eenige machineraden. Bij 't werken in den grond van dat oude kerkhof vond men vele menschenbeenderen. De huisvrouw denkt: Ik heb liever het vleesch dan de beenen, maar de slager denkt omgekeerd. De Muzelmannen gelooven in hunnen profeet en eerbiedigen de wetten van den Koran.

11.

Eene mannetjes-bij heet hommel, een mannetjes-visch heet hommer. Het stoomschip lag voor anker op de reede van Batavia. De mensch heeft rede of verstand, daarom is hij een redelijk schepsel. Welke waren de redenen uwer afwezigheid? Smalle planken heeten delen. Deze werklieden keren de delen, vóór zij gaan dorschen. De officieren van de wacht deden de ronde. Overal in de rondte zag men fraaie lampions en illumineerglaasjes branden. Het oude bestje liep op een krukje. In de museën maken hedendaagsche schilders zorgvuldige kopieën van de meesterwerken der schilderkunst. De kopij van dezen roman telt duizenden bladzijden schrifts. In zijne kindsheid geniet de mensch de poëzie des levens. Een noodlottige val is de oorzaak van de kindschheid van dezen nog krassen grijsaard. Meestal ziet men, dat hoogbejaarde lieden verkindschen. Een verkindsocht mensch doorleeft als 't ware eene tweede kindsheid. Bij ontstentenis van den Burgemeester teekende de eerste wethouder. Het verglaassel van deze kan is gescheurd. De zon schittert des morgens over bosschen en bosschages. Deze ziekenoppasster is een toonbeeld van toewijding en geduld. Waar woont hier de mutsenwaschster?

12.

Deze ritmeesters waren onze metgezellen op onze langdurige tochten door de dorre prairieën van Amerika. Ziehier de beeltenissen der beide vorsten, met wie deze verbintenissen gesloten werden. Gij werdt door de fabrikanten zeer heusch ontvangen;

zij leidden u minzaam rond in hunne fabrieken, en gij kondt alleszins de vele samengestelde machines beschouwen, vervaardigd tot het spinnen, weven en verven van allerlei stoffen. In deze ververijen worden de stoffen op chemische wijze geverfd. Als de buitenman op een' helderen dag van Maart zijn' esschen stok opneemt en rondwandelt, ziet hij alom de braakakkers vervuld met deftige schapen en vroolijke lammeren. Eer de maand ten einde loopt, zijn hem de eerste kievitseieren gebracht, zijne perziken beginnen te bloeien, en een lichtgroen waas spreidt zich over zijne boomen. 's-Hertogenbosch en 's-Gravenhage zijn bloeiende steden, de eerste stad ligt aan de samenvloeiing van Dommel en Aa, de tweede, ook residentie geheeten, is nabij de Noordzee gelegen. Groot-Britannië bezit vele koloniën in Azië, Amerika en Australië. De sprinkhanen zijn eene plaag voor het Oosten.

13.

Uw broeder kende tittel noch jota van zijne les. De jagers vonden in een vossenhol de schalen van kippen-, eenden- en ganzeneieren. Langs de binnenmuren van het kasteel stonden kerse-, morelle- en abrikozeboomen. Frambozen en aardbeien rijpen tegen tegen St-Jan of 24 Juni. Wij zullen dit jaar wegens den strengen winter weinig abrikozen en perziken hebben. De monniken van het St-Bernhardsklooster sporen met hunne beroemde honden arme, verdoolde reizigers op. In kappellen, kerken en bedehuizen werd tijdens den oorlog openlijk voor den vrede gebeden. Een goederentrein van twintig waggons is gederailleerd of ontspoord door de achteloosheid des wisselwachters. De soldaten staken na de overwinning de schako's op hunne bajonetten, de echo's hunner vreugdekreten weerkaatsten in het gebergte. Hier is nu de koopman in paraplu's en parasols. De Engelschen riepen: »De Trompen en de Ruyters leven nog!» Sommigen houden den sinaasappel voor eene Chineesche vrucht, hij wast echter ook langs de kusten der Middellandsche Zee n.l. langs die van Spanje en Italië. Wie zal hier het gelag betalen? Het gelach der scholieren klonk over het veld.

14. Bijzonderheden.

De leerling zal zijn best doen, om de volgende zelfst. n.w. zonder fout op te schrijven.

Jonkheer, jonkvrouw, jonkheid, jonkman, sprinkhaan, gebriesch, gekrijisch, gedruisch, geruisch, disch, esch (boom), kikvorsch, Paaschfeest, Paaschvuur, Paschen, Januari, Februari, Juni, Juli, biljart, biljet, postiljon, vermiljoen, paviljoen, portefeuille, feuilleton, medaille, photographie, geographie, fotograaf, telegrafist, Pruisen, Overijssel, knots, spits, bliksemflits, gids, loods (gebouw), loods (zeeman), dronkaard, lafaard, blufferd, stumperd, litteeken, buskruit, rattenkruit, wormkruid, kruitmolen, kruithoren, zonneglansen, kalfsvleesch, weitasch, stroowisch, kerstmis, kerstfeest, kerstkrans, kerstavond, gebruis, zomerdos, boomgaard, pennenhouder, hondenhok, medehelper, roggeaar, modeartikelen, dennenbosch, dennenhout, beukenhout, lindenhout, wilgenhout, beukebladeren.

15. Verkleinwoorden.

Jantje zag eens pruimpjes hangen, o, als eieren zoo groot! Het kind wilde nog graag een uurtje opblijven. Wat zong het vroolijk vogelkijn, dat in den boomgaard zat? Klein vogelijjn op groenen tak, wat zingt ge een lustig lied! Klein Annaatje teekende iets op haar leitje. Catootje bezit allerlei speelgoed: poppetjes, stoeltjes, tafeltjes, pannetjes, bordjes en schoteltjes. Mijn zusje is een tevreden meisje. Uw neef is me een heertje! Het ventje rookt nu al dapper zijn sigaartje. Foei, kindertjes, wat een rommeltje, wat een boeltje! Zelfs de arme weduwe offerde haar penninkske. Ons Jantje had een schakootje en een ranseltje. De jongens lieten nu en dan een hoeraatje hooren. Er was niets te koop dan eenige palinkjes en eene handvol spierinkjes. Het meisje kreeg een graatje in de keel. In dit laatje lagen drie ringetjes. Het vrouwtje ging naar de markt om haar eiertjes (eitjes) te verkoopen. In dit melkkannetje zijn drie gaatjes.

Hier zijn eenige lelietjes-der-dalen. Wie heeft dat appel-boompje beschadigd? Louise kreeg een canapétje en een sofaatje voor hare pop. Is uw kanarietje een mannetje of eene pop? Een der werken van Justus van Maurik heet Burgerluitjes. De dichter De Genestet noemt een pas geboren kind een koninkje in doeken. Dat kommaatje mag daar niet ontbreken. Het wijfje zat te broeden, terwijl het gaaike voor beider voedsel zorgde. Mamaatje, een amerijtje geduld! Ik ben zoo vrij, u dat cadeautje aan te bieden. Hij geeft geen aasje om de studie van dat vak. Een stuivertje gespaard, is een dubbeltje gewonnen! Het is lente: de lam-mertjes huppelen, de schaapjes grazen, de blaadjes botten uit, de bloempjes ontluiken. Wie zijn uwe overbuurtjes? Mijn zusje was verkleed als herderinnetje: zij droeg een korfje van fijne bloempjes en een stroochoedje met koren-aren; lintjes en strikjes sierden haar japonnetje, en gekruiste roode bandjes met zilveren gespjes hare lage schoentjes. Broertje zag aan het strand de scheepjes zeilen. Paatje en maatje spraken bij den haard over koetjes en kalfjes.

17. HERHALING.

Men dient goed te letten op de spelling van sommige verkleinwoorden, als op die van: laatje, slaatje, paatje, maatje, Catootje, Annaatje, Kaatje, bedsteetje, zootje, reetje, knietje, buitje, luitjes, sleetjes, bijtjes. Het was eene visite van jongetjes en meisjes: men gafelkaar raadseltjes op, men blies zeepbelletjes, men at koekjes, krakelingetjes en chocolaadjes, suikererwtjes en ulevelletjes, ja, zelfs boterhammen met aardbeien. In dit stadje vindt men een hofje voor oude vrouwtjes, de bestjes hebben het er goed. Hij staat bij oompje in een goed blaadje. Die knaap kent zijne les op zijn duimpje. Als ons karretje op een' zandweg rijdt, spoedt ons levensscheepje kalmpjes voorwaarts. Het kanarietje is uit het kooitje gevlogen. Kaatje had haar

ringetje en haar vingerhoedje verloren op dat wandelingetje. Het spreekwoord zegt: Boontje komt om zijn loontje. Voor zulk eene goede zaak moest ieder zijn penningske bijdragen. Het winter- of tuinkoninkje is een fijn vogeltje met spitsen bek. Het Penninkske der Weduwe is een fraai gedicht van De Genestet.

18. Eigennamen.

De leerling zorge de volgende zelfst. nw. zonder ééne fout op te schrijven.

Engelschen, Franschen, Spanjaarden, Portugeezen, Italianen, Oostenrijkers, Savoyaards, Zwitsers, Denen, Noren, Zweden, IJslanders, Eskimo's, Samoeden, Chineezen, Japanneezen, Indiërs, Maleiers, Javanen, Madoereezen, Europeanen, Aziaten, Afrikanen, Australiërs, Egyptenaren, Brazilianen, Peruanen, Vuurlanders, Nieuw-Zeelanders, Zeeuwen, Overijselaars, Friezen, Noord-Brabanders, Utrechtenaren, Gelderschen, Hongaren, Duitschers, Saksers, Beieren, Corsicanen, Sicilianen, Maltezers, Candioten, Spartanen, Atheners, Macedoniërs, Roemeniërs; — Amsterdammers, Hagenaars, Bosschenaars, Maastrichtenaars, Zwollenaars, Brusselaars, Parijzenaars, Genueezen, Napolitanen, Milaneezen, Florentijnen, Venetiërs, Algerijnen; — de Arnhemmers, de Haarlemmers, de Lochemers, de Gorcumers, de Makumers, de Hattemers.

19. ALGEMEENE HERHALING.

Onze oude musschenwaschster is oppasster in het ziekenhuis geworden. Een zwerm van sprinkhanen overstroomde eens Oud-Egypteland. De oude Egyptenaren maakten van het cypressenhout doodkisten voor de gebalsemde lijken of mummieën. Wij zagen in het invalidenhuis eenige oudgedienden met eervolle litteekens. De Israëlieten moesten onder de Pharao's als slaven zwoegen aan den bouw van pyramiden, obelisk en andere reusachtige werken. Ons land telt elf provinciën, hoeveel provincies heeft België?

Deze sociëteiten tellen vele lidmaten of leden. Sfinxen zijn reusachtige gedrochten. In dit moeras groeien vele russchen en lisschen. Het valt u moeielijk de data dier feiten te onthouden. Welke drama's van Vondel kent gij bij naam? Des avonds dansten millioenen mugjes boven slooten en weilanden. Er lagen duizenden lijken op het slagveld. Honderden reizigers kwamen bij die schipbreuk om. Ziedaar twee vaten elk met vier handvatten. Hij gaf mijn broertje twee handen vol kersen en mijn' neef eene handvol frambozen. Houdt gij van omeletten? Uwe manchetten zitten in die pakketten. Wat zijn pakketbooten?

20.

De leerling zal zijn best doen de volgende zelfst. nw. goed op te schrijven.

De lofredenen, de kleinnooden, de aardvlooiën, de drogredenen, de dosissen, de moliken, de botteriken, de kronieken, de parasieten, de premiën, de commissiën, de genieën, de melodieën, de harmonieën, de doctoren, de centra, de errata, de data, de kuben, de geniën, de musici, de politici, de examinandi, de filosofen, de fotografen, de nimfen, de vleezen, de struisen, de sluizen, de glansen, de bibliotheken, de diademen, de magneten, de hypotheeken, de telescopen, de alphabetten, de sabbatten, de saucijzen, de manilla's, de thema's, de bases (basissen), de ideeën, de zeeën, de theeën, de reeën, de knieën, de dictees, de dominees, de moskeeën, de tropeeën, de cactussen, de circussen, de ingenieurs, de directeurs, de likeuren, de humeuren.

DE VERBUIGINGSVORMEN DER ZELFST. NW.

1.

Het nut der geschiedenis. Het gebied des vorsten. De plannen en listen des veldheers. De vergankelijkheid des levens. De goederen des leenheers. De gouden sleutel des kamerheers. De koffiehuzen der stad. Het werk des

bedienden. De plichten des beambten. Het verhaal des getuigen. De klacht des blinden. De krukken des kreupelen. De taal van den zot (des zots). De gebreken des ouderdoms. De taal des harten. De banier des graven. De verplichtingen des dijkgraafs. De kasteelen des prinsen. De voorzegging des profeten. De woorden des gastheers. Hier is mijnheers boek. De goederen des prinsen. De bede des armen. De belooning des vlijtigen. De legers des hertogen. In 's-Hertogenbosch verkoopt men gezoden koek. 's-Gravenhage is de residentie der vorstinnen. 's-Heerenberg ligt in Gelderland. Deze belofte welt mij uit 's harten grond. Het leven des menschen telt vier tijdperken. Geweren en sabels verrukken 's knapen borst. De goedheid des Heeren.

2.

Het rijpaard van den jonker. De plaats van den kamerheer. De bescherming van den leenheer. De rust van het geweten. Het gebied van den vorst. De plannen van den veldheer. De korthed van het leven. Het werk van den bediende. Het geluk van den tevredene. De overvloed van den rijke. De stem van den blinde. De taal van den beschaafde en ontwikkelde. De zotte klap van den domme. De kasteelen van den prins. De landgoederen van den vorst. Het leger van den hertog. De bede van den arme. De woorden van den krankzinnige. De nood van den behoeftige. De liederen van den herdersknaap. Het geluk van den stoutmoedige. De plichten van den beambte. Het recht van de sterkste. De kracht van de wetten. Het kasteel van den graaf. Het leven van den mensch. De burcht van den aartshertog. Het erfgoed van den prins. De klachten van den bedroefde. De nalatenschap van den overledene. Het leven van den mensch is kort en onzeker.

3.

Duitschlands bosschen. Zwitserlands meren. Nederlands kanalen en rivieren, zijlen en sluizen. Frankrijks wijnbergen.

Engelands fabrieken. Ruslands mijnen. Spanjes hoogvlakte. Portugals havens. De steden van Italië en Turkije. Oostenrijks zoutmijn. Afrika's wildernissen. Europa's beschaving. Amerika's rijkdommen. De landen van Azië. Java's vulkanen. Peru's zilvermijnen. Zwedens poelen en stortbeken. Denemarkens eilanden en straten. IJslands moddervulkanen. China's overbevolking. Japans beschaving. Soedans zwarte bevolking. Egyptes tuinen. Saksens nijverheid. Corsica's rotsen. Malta's vestingwerken. Cyprus' mijnen. Bali's wouden. Sumatra's kusten. Genua's haven. Haarlems omstreken. Arnheems schoone winkels. Lochems kerktoren. Gorcums visschers. Alkmaars kaasmarkt. De straten van 's-Gravenhage. De kerk van 's-Hertogenbosch. De markt van Zwolle. Het meer van Constanz. De golf van Napels.

4.

Sophia's boek en Louises lei. Anna's thema's en Otto's brieven. Lizes opstellen en Amalia's stijloefeningen. Philippus' pennen en Julius' linialen. Hendriks passer en Jacobs inktkoker. Koningin Victoria's regeering. Keizer Napoleons verbanning naar Elba. Graaf Floris' dood. Hertog Reinouts gevangenschap. Dora's brief en Dorus' vouwbeen. Cicero's redevoeringen. Keizer Nero's wreedheden. Keizer Karels roemrijke regeering. Jozefs geschiedenis. Willems, Karels en Gerrits konijnen. Annaatjes en Catootjes speelgoed. Vondels werken. Tollens' gedichten. Huygens' moeilijke taal. Leidens ontzet. Alkmaars victorie. Haarlems wal. Elizes en Henriettes haakwerk. Eliza's vlucht is een fraai gedicht. Naatjes en Mietjes breiwerk. Hendrika's en Eliza's schooltasschen. Da Costa's gedichten.

5.

Leen mij eene som gelds. Geef mij eene bete broods. Een tuin is een stuk gronds, door eene haag omringd. De jongen heeft praats genoeg voor zijnen leeftijd. Men bood hem eene teug wijns. Ik zal u een eindweegs vergezellen. Robertus

riep uit de diligence: Niet veel zaaks! Na drie dagen lijdens overleed de arme stumperd. Voor het stadhuis stond eene menigte volks. Een der toehoorders viel den spreker in de rede. Wat gij daar zegt, is weinig moois. Na twee dagen zwoegens had men het puin verwijderd. Na drie dagen varens had men het eiland in 't gezicht. Vele uwer leerlingen zijn geslaagd. Sommige uwer klanten waren ontevreden. Eenige uwer vrienden waren naar Indië vertrokken. Eene menigte menschen vulde het plein. Een troep soldaten lag in het kamp. Millioenen sterren schitteren. Duizenden menschen waren op de been. Honderden vogels hadden hier hunne nesten. Millioenen muggen dansten in de lucht. Duizenden reizigers trekken naar Zwitserland. Honderden kaarsen brandden bij dat feest in de burchtzaal. Duizenden menschen stierven aan die ziekte.

6.

Dit zijn de psalmen Davids. De kinderen Israëls zwierven in de woestijn. Dit zijn de psalmen van David, den koning van Israël. Ontferm u mijner. Hij schaamt zich zijner onkunde. Erbarm u harer! Herinnert gij u onzer niet. De grijsaard was der dagen zat. De arbeider is zijn loon waard. Dat is der moeite waard. Die man was des doods schuldig. Deze ingenieur is der zake kundig. Hij is zich zijner onschuld bewust. Zwerrens moe meldde de arme balling zich bij de Russische politie aan. Uit hoofde mijner bezigheden kan ik niet komen. De onwetendheid is de nacht des geestes. De heer des huizes was afwezig. De slaap is het beeld des doods. De nachtegaal is de zanger der bosschen. Goud en zilver zijn de afgoden des gierigaards. De deugd is eene dochter des Hemels. De hoop is de vriendin der ongelukkigen. De matigheid is de schat der wijzen. Het gras is het tapijt der velden.

7.

In den beginne schiep God hemel en aarde. Mijn oudste broeder toeft thans in den vreemde. Na den eten maken deze

heeren eene wandeling. De koning dankte den ambtenaar voor de diensten, den lande bewezen. Ik kan u dat in gemoede niet aanraden. Deze getuige legde onder eede eene valsche verklaring af. Ten slotte zijn wij nu nog even wijs. Menig schip gaat op die zandbanken te gronde. De knaap overleed ten huize zijner ouders. Maurits trok reeds vroeg in het voorjaar te velde. De hagelslag vernielde al de te velde staande gewassen. De moordenaar werd ter dood veroordeeld. Die man is gevonnist wegens valscheheid in geschrifte. Ik hoop u mettertijd alles terug te betalen. De lading tabak was ten deele beschadigd. Men vereenigde zich in den gebede. De stem van den tortel werd weer gehoord in den lande. De slaven werden soms ten bloede gegeeseld. Uw broeder is zeer vlug ter been. Mijn neef vroeg mij dien atlas ter leen. Is die tijding u ook ter oore gekomen?

8.

Jan is mijn vriend. Napoleon was een groot veldheer. Eene kraai is een zwarte vogel. Londen is eene groote stad. Moge uwe pen, o schrijvers, de ware tolk van uw hart zijn! Socrates was een wijsgeer. Rembrandt was een groot schilder. Den Bosch is de hoofdplaats van Noord-Brabant. Het welvarende Den Helder is eene drukke zeestad. Den Haag is de residentie-stad. Het is vandaag de eerste October. Dit lijkt me een domme jongen. Een glas goede wijn zal u verkwikken. De maan heet de wachter der aarde. Er werd in de verte een felle brand gezien. Bonifacius is de apostel der Duitschers. Clovis was de eerste christenkoning der Franken. De leeuw heet weleens de koning der dieren. Er heerschte toen een zevenjarige hongersnood in Egypte. Door sierlijk uitgedoste meisjes werd den feestvierenden burgemeester een ruiker aangeboden. De kolibrie is de kleinste vogel. Vondel is en blijft de prins onzer dichters. Deze man heet in den volksmond de baron. Claudius Civilis was de aanvoerder der Germanen. Deze heer schijnt een weldoener der armen te zijn. Dit lijkt eene moeielijke som.

Het faalde den veldheer niet aan moed. Dit antwoord mishaagde den koning. Salomo bouwde den Heer een' prachtigen tempel. Het land genoot voortdurend de zegeningen des vredes. Ik bood Jan, mijnen vriend, op zijnen verjaardag dit geschenk aan. Den eersten April verloor Alva den bril! Drink nu eens een glas ouden wijn. In den herfst zijn de druiven rijp. Wij noemen De Ruyter den Redder des Vaderlands. Men doodverft dezen heer als den opvolger van onzen burgemeester. De dichter zegt: Geen muren verduren der uren geweld. Iederen nacht sterven wij, iederen morgen treden wij opnieuw het leven in: iedere dag is een nieuw leven. Geef den toorn geene plaats: het einde des toorns is dikwijls het begin van het berouw. Stuit in 't begin, uw' kwaden zin! »Mijn vader,» zeide een wolf tot een' vos, »was een waar held; hij heeft over meer dan duizend vijanden gezegevierd.» »Ja, maar het waren schapen,» antwoordde de vos. De Chineezen beschouwen den denneboom als het beeld der onsterfelijkheid. De geschiedenis noemt Dirk I als den eersten graaf uit het Hollandsche huis. Aanstaanden Zondag zal ik u weer eenen brief schrijven.

10. HERHALING.

Pijn is de schildwacht der gezondheid. 's Winters slapen vele dieren, men noemt dit hunnen winterslaap. 's Menschen lot komt van God. In Godes wegen is Godes zegen. Armoede is luiheids loon. Een dierenbeul wordt een menschenplager. Hemel en aarde verkondigen des Scheppers glorie. De nachtegaal is de zanger der bosschen. Het leven des menschen is eene aaneenschakeling van lief en leed. De slaap is de broeder des doods. Een rechter moet de beschermer der onschuld zijn. De vrienden der waarheid zijn zelden de gunstelingen der fortuin. De gevolgen van den oorlog zijn de vernietiging van den handel, de verwoesting der velden, de ontvolking der steden en dorpen, de kwijning van kunsten en wetenschappen, het bederf der zeden en eindelijk de honger en allerlei ziekten.

Het loon der zonde is de wroeging en de dood. Men verklaarde den verrader een' vijand des vaderlands. De matigheid is de schat der wijzen. Deze gang is eenen Meter breed. De weg tusschen die twee gehuchten is eenen Kilometer lang. Een goed begin is eenen daalder waard. De rand van deze tafel is eenen voet breed. Die planken zijn eenen duim dik. De knaap sprong eenen voet hoog.

11.

's Menschen geluk hangt af van zijne tevredenheid. De deugd verheft den mensch, de ondeugd verlaagt hem beneden het dier. In den nood leert men zijne vrienden kennen. Men noemt den kameel het schip der woestijn en den leeuw den koning der dieren. Het eenige geluk des rijken bestaat soms in zijnen rijkdom. De taal des bedroefden klinkt somber. De daden des lichtzinnigen zijn veelal belachelijk. Het leven des geringen is even goed in Gods hand als dat des aanzienlijken. Het wachtwoord des tragen of onverschilligen is veelal: Morgen komt er weer een dag. Ik heb voor mijnen kleinzoon iets moois, ja iets nieuws meegebracht. De belooning des deugdzamen is de rust des gewetens. Mijd het gezelschap van den dwaas of van den lichtzinnige. In deze school zit de vlijtige naast den trage, de vlugge van geest naast den minder bedeelde, de ordelijke naast den slordige: de een is dan den ander ten voorbeeld. Armen en rijken zijn gelijk voor God. Wilt gij iets schoons en nuttigs lezen, neem dan een werk van Jules Verne ter hand.

12. De vreemde Eieren.

De Burgemeester van A. kwam op een' avond in de dorps-herberg. Hij liet zich een glas bier, een stuk brood en twee gekookte eieren geven. Toen hij één der eieren opende, vond hij er een lang zwart haar in. Ook in het andere ei zat een dergelijk paardehaar. De boeren, die op de bierbank zaten, keken vreemd op en riepen: »Dat is wonderlijk! Hoe kan dat

gekomen zijn!" Maar de Burgemeester lachte en vroeg aan de kasteleines, van welken koopman zij die eieren gekocht had. Ik kocht ze van Lukas, den zoon van den bezembinder, antwoordde zij, en nu liet de Burgemeester den jongen door den gerechtsdienaar halen. Toen de knaap verscheen, zeide de Burgemeester tot de waardin: »Er werden herhaaldelijk eieren uit het kippenhok van mijne buurvrouw gestolen, zonderdat deze ooit den dief kon betrappen. Ik raadde haar daarom aan, met eene naald een paardehaar door de eieren te halen en dan die eieren weer in het nest te leggen. Zij heeft dat gedaan, en alzoo heeft een haar aan den dag gebracht, dat Lukas de dief is." — »Gerechtsdienaar, breng hem dadelijk naar de gevangenis!"

SAMENGESTELDE ZELFST. NW.

1.

- a. Woordenboek, naaldenkoker, pennendoos, dennenbosch, takkenbos, dierentemmer, goederenwagen, liedjeszanger, poffertjeskraam, officierstafel, lucifersdoosje, handenarbeid, gedachtengang, hertenkamp, vossenjacht, hoenderhok, bladerkroon, kindermeid, hondenslager, meisjesschool, menschenkennis, messenbak, ziekenoppasster, mutsenwaschster, plantenrijk, pijpenlade, huisjesmelker, vogeltjeszaad, gravinnenkroon, boerinnenstem, studentengrap, slavendienst, heerenknecht, vrouwenkleed.
- b. 's-Hertogenbosch, s'-Gravenzande, 's-Heerenberg, 's-Gravenhage, vorstentelg, prinsenvlag, profetenmantel, Prinsenhage, Mijns-Heerenland, 's-Gravendeel; — bakkersoven, stadsmuur, stadspark, vrijheidsboom, belegeringswerken, ondernemingsgeest, waarheidsliefde, officierssabel, zondagsschool, krijgmansstand, dorpsheerberg, kalfsvleesch, hertshoorn, hartstocht, dorps huis, varkensvleesch, landsman, onderofficiersstrepen, dorps schout, bruiloftszang, bruidsjuffer, broodsgebrek, geluksster, gemoedsstemming.

2.

- a. Eikeboom, wilgeboom, pereboom, denneboom, beukeboom, bessestruik, lindeblad, vijgeblad, elzestam, notetak, note-

bladeren, pruimeboom, kersesam, kersetwijn, rozeboom, seringeboom, wilgetak, wilgestam, berketwijn.

- b. Eikenhout, wilgenhout, perenhout, dennenhout, beukenhout, lindenhout, notenhout, kersenhout, berkenhout, dassenhaar, brillenhuisje, bruggenhoofd, slakkenhuisje, hondenhok, dassenhol, vossenhol, ganzenhagel; — leeuwenwelp, berenjong, apengezicht.
- c. Eendenei, ganzenei, zwanenei, duivenei, tarwenoogst, duivenoog, pauwenoogen, geitenoog.
- d. Tarweaar, modeartikelen, medearbeider, medehelper, bedehuis, vredeartikelen, vredehandel, roggehalm, zwanepen, eendevleugel, mollevel, paardekop, hanekam, haneveeren, hanespoor, kattestaart, ganzetong, zonnewijzer, ruggegraat, wiegelied.

3. Het Koppelteken.

- a. Java-suiker, Portorico-tabak, Carolina-rijst, Manilla-sigaren, Holleway-pillen, Schakel-lijm, Engelsch-zout, Berlijnschblauw, Friesch-groen, de Fransch-Engelsche vloot, de Zuid-Germaansche taal; de candidaat-notaris, de aspirant-ingenieur, de gouverneur-generaal, de minister-resident, de luitenant-kolonel, de generaal-majoor, de luitenant-adjutant, de procureur-generaal, de staten-generaal, de synode-nationaal.
- b. Oost-Indië, West-Vlaanderen, West-Indië, Nieuw-Zeeland, West-Duitschland, Zuid-Holland, Noord-Brabant, Beneden-Egypte, Voor-Indië; Groot-Brittannië, Zuid-Amerika, West-Friesland, Over-Betuwe, Neder-Betuwe; — Noordzee, Oostzee, Zuiderzee, Rijnstroom, Haringvliet, Oosterschelde, Westerschelde.
- c. Oude-mannenhuis, zijden-kousenkoopman, gemaakte-kleerenmagazijn, 's-Hertogenbosch, St-Jansdag, St-Janskerk, St-Jansstraat, Onze-lieve-Vrouwenkerk, klein-kinderschooltje, ijzeren-spoorweg; vergeet-mij-niet, kruidje-roer-mij-niet, spring-in-'t-veld.

4. Allerlei.

Kerstfeest, Kerstdag, Kerstmis, kerstkrans, kerstboom; — jonkheid, jonkheer, jonkman, jonkvrouw, sprinkhaan, konink-

rijk; — kruitmolen, kruithuis, kruithoorn, buskruit, kruitmagazijn, rattenkruit, wormkruid, nieskruid, speenkruid, boonenkruid, citroenkruid, onkruid, kruittoren, kruitkamer, kruithuis, kruidboek; — litteeken, likdoorn, — dievegge, — verf, verven, ververij, verfpot, verfwaren, — middellijn, middelsoort, middelmaat, middellijf, middeleeuwen, middelpunt, middelpad; — reeën, theeën, zeeën, drieën, knieën, — leeuweriken, monniken, perziken, haviken, kieviten, diemiten, lemmeten, dreumesen, lobbesen; — Januari, Februari, Juni, Juli; — dagmarsch, marskramer; — aardas, aschhoop; — ritmeester, bloedverwant, gezantschap; — bruispoeder, zomerdos, vleeschwaren.

5. HERHALING.

Bij het instructie-bataljon worden jongelui van eenigen aanleg opgeleid tot den rang van korporaal, sergeant of luitenant. Het cypressenhout wordt in de Levant gewoonlijk als timmerhout gebezigd; de oude Egyptenaren maakten er doodkisten van voor gebalsemde lijken of mummiën; het bezit dan ook eene verwonderlijke duurzaamheid. Deze heer is bibliothecaris van het provinciaal-archieff, zijn broeder is candidaat-notaris, zijn oudste zoon is adjunct-controleur, en zijn tweede zoon is adspirant-ingenieur. Door den Minister van Onderwijs in België werd een programma vastgesteld voor de klein-kinderscholen of bewaarscholen in dat rijk. Prins Maurits voerde als veldheer den titel van kapitein-admiraal der Unie. Cornelis Houtman zou in Lissabon de geheimen uitvorschen omtrent de vaart op Oost-Indië. De uitvinding van het buskruit was een allerbelangrijkst feit. Toen het woud in zomerdos was gehuld, toog ouderdom en jonkheid derwaarts. Onmiddellijk na den Trojaanschen oorlog vinden we in Griekenland overal regeeringsveranderingen en volksverhuizingen. Van notenhout worden fraaie meubels vervaardigd. Wat zijn die bessestruiken, die pruime- en pereboomen vol geladen! Manilla-sigaren zijn zeer geurig. De bewoners van Nieuw-Zeeland zijn nog onbeschaafd. Oost- en Westvlaanderen vormden vroeger één graafschap.

HET BIJVOEGLIJK NAAMWOORD.

1.

Zwakke verbuiging.

- a.* des strengen winters, des hoogen torens, des dapperen veldheers, des trouwen honds, des kreupelen bedelaars, des vlijtigen landmans, des aanzienlijken koopmans, des armen daglooners, des zuren appels, des bloeienden tuins, des koppigen ezels, des geliefden prinsen, des rijken hertogen, des Duitschen vorsten, des hoogen steigers, des verwachten briefs, des knoestigen taks, des Perzischen monarchs.
- b.* der fraaie bloem, der drukke rivier, der naderende Paaschvacantie, der belangwekkende geschiedenis, der beroemde actrice, der liefelijke vallei, der rijzende maan, der spattende fontein, der rijzige gestalte, der Oostindische Compagnie, der oude diligence, der Socratische leerwijze, der heerlijke chocolade.
- c.* des kreupelen paards, des zwaren kanons, des tammen konijns, des wolligen schaaps, des huiselijken geluks, des bouwvalligen kasteels, des Pruisischen legers.
- d.* in den strengen winter, op den hoogen toren, bij den dapperen veldheer, naast den trouwen hond, voor den kreupelen bedelaar, aan den vlijtigen landman, naar den aanzienlijken koopman, voor den armen daglooner, in den zuren appel, in den bloeienden tuin, op den koppigen ezel, van den geliefden prins, aan den rijken hertog, bij den Duitschen vorst, op den hoogen steiger, in den verwachten brief, aan den knoestigen tak, met den Perzischen monarch.

2.

Der schoone melodieën. Der lastige insecten. Der rijke koloniën. Der verminkte invaliden. Der groote fabrieken.

Der bloeiende republieken. Der blanke leliën. Der koele zefieren. Der welluidende tonen. Der melkwitte bloemkoolen. Der zware korenschooven. Der bijgeloovige landlieden. Der naarstige schoolkinderen. Der booze voornemens. Der hoonende woorden. Der vorstelijke kronen. In de koele bosschages. Onder de bloeiende kerseboomen. Aan de rijkgeladen pereboomen. Naast de dronken matrozen. Voor de ontevreden werklieden. Tijdens de gevaarlijke epidemieën. Door de droge bergwinden. Door de geslepen bedriegers. Met de rijpe aardbeien. Van de talentvolle musici. Naast de kleine kolibries. Onder de Germaansche stammen. Door de Geldersche hertogen. In de Afrikaansche wouden. In de geëmailleerde pannen. Op de Rotterdamsche veemarkten. Op de Westindische eilanden. Door de Zuidamerikaansche wouden. Op de Noordhollandsche kaasmarkten. Over de Noordbrabantsche heidevelden.

3.

De woorden eens valschen vriends. Het gebalk des weerspannigen ezels. De randen eens peilloozen afgronds. De rotspunten des uitstekenden bergtops. Het leven des gelukkigen landmans. Het doffe geluid des ratelenden donders. De kracht des vreeselijken orkaans. De landgoederen des machtigen hertogen. De villa's des beminnelijken vorsten. De daden des dapperen veldheers. De plechtigheid des hoogen feestdags. De taal des boeienden redenaars. Het werk des oplettenden leerlings. De kleuren des fraaien regenboogs. Het pochen des vervelenden grootsprekers. De gevolgen des langdurigen en bloedigen oorlogs. De uitspraak des rechtvaardigen rechters. De gevolgen des langen en strengen winters. De lange uren des donkeren en stormachtigen nachts. De kleeding des rijken maar zonderlingen Engelschmans. De stap des geduldigen en matigen kameels. De tocht des dolenden en afgematten reizigers. Het ruischen des majestueuzen watervals.

4.

De straten der drukke stad. De bloempjes der schrale heide. Het rumoer eener opgewonden menigte. De gevolgen eener

schitterende overwinning. De kleur eener valsche parel. De gang eener valsche redeneering. De bloesem der uitheemsche plant. De woorden der nieuwsgierige en praatzieke vrouw. Het einde der hevige en kortstondige ziekte. Het gras der groene en malsche weide. De hooge huizen der eenzame en afgelegen straat. De uitslag der gewaagde en gevaarlijke onderneming. De dwaasheid der Chineesche kleederdracht. De glans der stille en heimelijke vreugde. De zalen des ouden en bouwvalligen kasteels. De smaak des frisschen bronwaters. De schoonheden des bergachtigen landschaps. Het gedrag des weerspannigen kinds. De uitslag des vreeselijken gevechts. De handel des kleinsten en machtigen werelddeels. De afmetingen des schoonen en reusachtigen beelds. De bewoners des ouden en bouwvalligen huizes. De uitwerking des beproefden en heilzamen geneesmiddels. De indruk des zonderlingen en schoonen verhaals. De kleuren des splinternieuwen tapijts. De daden des heldhaftigen en vrijheidlievenden volks.

5.

De wapenen der oude Germanen. De sporen van de vreeselijke verwoestingen des orkaans. Het gezang der lieve woudbewoners. Het gekabbel der heldere beekjes. Het murmelen der verborgen bronnen. De beschouwing der fonkelende sterren. De opeenvolging der snelle en onverpoosde slagen. Het gepiep der schuwe vleermuizen. Het zingen der vervelende en afgezaagde liedjes. De glans der dure en splinternieuwe tapijten. De studie der doode en der levende talen. De antwoorden der eigenwijze en domme leerlingen. De schoonheid der liefelijke gezangen. De ligging der schoone en vorstelijke paleizen. Het sloopen der oude en vervallen gebouwen. Het gedrag der rechtgeaarde en brave kinderen. De regimenten der Pruisische, Beiersche en Saksische legers. De golven der diepste en onstuimigste rivieren. De toppen der rotsachtige en kale heuvels. De taaheid der dunne en houtachtige stengels. De eerwaardigheid der aloude vaderlandsche gebruiken.

6.

De hoeve van den tevreden landman. Het horloge van mijn eigen vader. Het geruisch van den kunstmatigen waterval. De houding van den vervelenden dwarsdrijver. De taal van den verachtelijken pluimstrijker. Het werk van den belachelijken brekebeen. De praatjes van den gediensligen beunhaas. De randen van den gapenden en ijselijken afgrond. De gevolgen van den verkwikkenden en rustigen slaap. Het gebrul van den hongerigen en woedenden leeuw. Het schip verging in den donkeren en stormachtigen nacht. De nesten worden gebouwd aan den steilen en rotsachtigen oever. De ezel bezweek onder den zwaren en drukkenden last. Het kasteel lag op eenen hoogen en steilen heuvel. De tijger heeft eenen sluipenden gang. De landman verheugde zich in eenen overvloedigen en heerlijken oogst. Wij luisterden naar den welluidenden en liefelijken zang. Gustaaf Adolf sneuvelde in dien moorddadigen en bloedigen veldslag. Vele rotspunten hebben eenen spichtigen en grilligen vorm. De vesting werd na eenen heldhaftigen en krachtigen kamp ontzet.

7.

Dit boek bevat eene breedvoerige beschrijving van den bloedigen veldslag. Het gezicht der onmetelijke zee is verrukkelijk schoon. Op de zachte en zonnige helling van dat vriendelijke meer bloeien duizenden bloemen. Uw zoon kreeg den eersten prijs bij die jaarlijksche prijsuitdeeling. De meeuwen vliegen onverpoosd over de spiegelende vlakke der blauwe zee. Op de eenzame rots, midden in die bruisende rivier, bouwden de meeuwen hare donzige nesten. In die fraaie goudgele aren zitten de heerlijkste korrels. Menige karavaan trekt al dolende om in de eenzame en eentonige woestijn. Na tal van overvloedige en rijke oogsten kwamen de schrale jaren met den grijnzenden hongersnood. Eene wandeling langs de onafzienbare en golvende korenvelden stemt het hart tot dankbare vreugde. In wildernissen en op harde rotsen groeien soms heilzame en genezende kruiden.

Alpenrozen en edelweis groeien in de kille sneeuw der hooge en ontoegankelijke bergen. De rotsholen dienen den schuwen vleermuizen tot een winterverblijf. Na langdurige en verre tochten door de prairieën bereikten de reizigers eindelijk den Oceaan.

8. De Regenboog.

Na een zwaar onweder verscheen er een liefelijke regenboog aan den nog donkeren hemel. De kleine Hendrik zag het en riep juichend: »Zulke fraaie kleuren heb ik in mijn leven nog niet gezien! Daar bij den ouden wilgeboom, aan de beek, druppelen ze van al de bladeren af. Ik zal er dadelijk heengaan om mijne verfdoo's te vullen.» Hij liep zoo hard hij kon naar den ouden wilgeboom, maar tot zijne groote verbazing stond de kleine man nu in den vollen regen en zag niet eenige verf. Bijna doornat ging hij verdrietig naar huis en deelde zijnen vader zijn ongeval mede. Maar de vader zeide op lachenden toon: »Deze verven kan men niet opvangen, de regendroppels zijn enkel door den glans der zonnestrallen slechts eenige oogenblikken zoo fraai gekleurd. De schitterende pracht dezer heerlijke kleuren is slechts kortstondig en ook niet wezenlijk. En zoo, lief kind, is het ook gelegen met aardsche pracht en wereldsche heerlijkheid. Laat u dus niet weer bedriegen door den fraaien schijn.»

9. De Bron.

De kleine Willem deed eens, op eenen heeten dag in den zomer eene verre wandeling. Zijne wangen gloeiden van hitte, zijne droge tong was als verstijfd en kleefde aan zijn gehemelte van dorst. Nu kwam hij aan eene ruischende bron, die in de koele schaduw van eenen zwaren eik, helder als zilver, uit eene kleine opening in eene kale rots sprong. Hij viel op beide knieën, schepte, met van haast bevende handen, het ijskoude water uit de ondiepe kom en dronk het gretig op. Daarop ging hij in de schaduw zitten rusten. Maar het duurde niet lang, of hij voelde zich ongesteld, en toen hij thuis kwam, had hij eene hevige koorts. »Ach!» zuchtte hij op zijn ziekbed,

wie zou ooit gedacht hebben, dat zulk helder water een zoo schadelijk vergif zou bevatten!" Maar zijne goede moeder zeide met vriendelijke stem: »Neen, Willem, de heldere bron bevatte geen giftstoffen, alleen uwe onvoorzichtigheid en onmatigheid is de schuld van alles.»

10. Sterke verbuiging.

Een goed vorst is de zegen van zijn land. Menig dapper veldheer leed door onvoorzichtigheid de nederlaag. Zulk een oud kasteel moest geslecht worden. Zeker groot kunstenaar werd bij den koning geroepen. Ons oude paard is ziek geworden. Gaat gij uw oud huis verlaten? De invalide viel op zijn gewonde been. De koopman keerde onverrichter zake terug. Onder gewoonte at men weer gekleurde eieren op Paschen. De arme knaap was blootshoofds en barvoets. Wat zijn deze dames ouderwetsch gekleed! Deze man heeft die misdaad niet in arren moede, maar met voorbedachten rade gepleegd. De benting werd stormerderhand door de onzen genomen. De vriend stond eensklaps in levenden lijve voor ons. In grooten getale kwamen de koopers opzetten, de notaris las met luider stemme de voorwaarden voor. Ik wensch u en de uwen van ganscher harte geluk. In aller ijl werden nu koopvaardischepen gewapend en naar Duins afgezonden. De dief werd op heeter daad betrapt. Die schurk pleegde in koelen bloede zulk eene misdaad.

11.

Ten vorige jare was de prijs der levensmiddelen hoog. Ik heb u nu ten tweeden male laten waarschuwen. Drink een glas rooden wijn met ons. Ik dank u, ik drink nu liever witten wijn of Rijnwijn. Uw groote huis moest gij maar verkoopen. Ik wil het kleine huis van u wel hebben. Hoe is het met uw zieke paard? Het is goed, dat Bruin sterk en gezond blijft. De heuvelen van Limburg zijn vergelijkenderwijze niet hoog te noemen. Lees mij dit krantenartikel eens voor, ik zal middelerwijl eene pijp stoppen. Wij hebben te goeder

trouw gehandeld d.i. zonder eenig boos opzet. David was van koninklijke geslachte. Te bekwamer tijd zal u alles opgehelderd worden. Bij de komst der koningin zag men allerwegen teekenen van blijdschap. Hier hebt gij allerhande artikelen, zoek maar uit, wat er van uwe gading is. Ter elfder ure nam de gemeenteraad nog een besluit in die moeilijke quaestie. Nu uwe rechterhand verminkt is, dient gij met uwe linkerhand te leeren schrijven.

12. Weglating van het zelfstandig naamwoord.

Welke boeken verkiest gij, de oude of de nieuwe; deze zijn meer modern, gene zijn vol fraaie platen. Er zijn twee soorten van leliën, witte en gele. Houdt gij van zoete appels of van zure? In eenen dierentuin zijn allerlei dieren, als: tamme en wilde, inheemsche en uitheemsche, kleine en groote. Op uw dak zie ik allerlei duiven: blauwe en witte, tamme en wilde. In de weide tieren velerlei bloemen: witte, gele, paarse, roode en blauwe. Van welke boeken spreekt gij, van de Fransche of van de Engelsche, van de Duitsche of van de Italiaansche? Op de schoolbanken zitten kinderen van allerlei aard, als: drukke en rustige, vlijtige en luie, nette en slordige, plaagzieke en vreedzame. In de wachtkamer van den geneesheer zag men vele menschen: rijke of bemiddelde naast arme en behoeftige, oude en versletene naast jonge en jeugdige. Met welke potlooden wilt gij werken, met de lange of de korte, met de zachte of de harde, met de blauwe of de roode?

13.

Welken hond wilt gij koopen, den jongen of den ouden? In den dierentuin zagen wij twee beren, eenen witten en eenen bruinen; de witte heet ijsbeer, de bruine landbeer. Welken hoed zullen wij nemen, den grijzen of den zwarten, den hoogen of den lagen? Op welken toren zijt gij geklommen, op den ouden of op den nieuwen, op den hoogen of op den lagen? De onderwijzer vertelde iets van de olifanten, zoowel van den Afrikaan-

schen als van den Aziatischen. Op welken ezel wilt gij rijden, op den grooten of op den kleinen, op den ouden of op den jongen? In welke der tuinen van den graaf zijt gij geweest, in den grooten of in den kleinen? Houdt gij van appels? Wilt gij eenen zoeten of eenen zuren? Onder alle bloemen is de roos de fraaiste en de geurigste. Van al de provinciën is Utrecht de kleinste en Noord-Brabant de grootste. Welke roos wilt gij, eene roode of eene witte?

14. Stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden.

- a. de marmeren schoorsteenmantel, de bronzen vaas, de diamanten ring, de zilveren lepel, de koperen kandelaar, de eikenhouten tafel, het porseleinen servies, de metalen spiegel, de marmeren zuil, de kristallen lichtkroon.
- b. de stalen vorken, de kanten gordijnen, de diemiten borstrokken, de linnen hemden, de papieren manchetten, de leeren handschoenen, de elastieken overschoenen, de zijden vesten, de vilten hoeden, de katoenen zakdoeken, de wollen dekens.
- c. der koperen traliën, der ivoren vouwbeenen, der bronzen standbeelden, der marmeren trappen, der garen handschoenen, der houten kranen, der tinnen borden, der aarden schotels, der porseleinen vaasjes, der purperen mantels, der zijden japonnen, der glazen inktkokers, der neteldoeksche japonnen, der duffelsche jassen, der lakensche vesten.

15.

In de kristallen vazen. Op de mahoniehouten kasten. Achter de saaien gordijnen. In de tinnen kroezen. Op de gouden ringen. In de notenhouten waschtafels. Met de zilveren vorken. Onder de rieten daken. Naast de marmeren schoorsteen. Met de leeren ballen. Wij bewonderden de marmeren zuilen en schoorsteenmantels, de goudleeren behangsels, de bronzen pendules en beeldwerken, de eikenhouten meubels en vloeren van dit paleis. Onder de rieten of strooien daken heerscht

soms het meeste geluk. De glans der metalen Romeinsche spiegels overtrof verre den glans van onze hedendaagsche spiegels. In die kostschool eten de leerlingen met zilveren lepels en vorken van porseleinen borden. De drenkeling werd gewikkeld in wollen dekens. Wat is de prijs dier vilten en zijden hoeden? Ik koop mij eenen paardenharen hoed voor den zomer. Eene gouden oorplaat siert het hoofd der Friesche dames. In den zomer dragen de dames liever neteldoeksche dan zijden japonnen.

16. De bijvoeglijke naamw., van eigennamen gevormd.

Wij vinden de Engelsche kleederdracht minder smaakvol dan de Fransche. Deze Maleier is gehuwd met eene Javaansche vrouw. Het Zwitsersche hooggebergte lokt elk jaar tal van Fransche, Italiaansche, Duitsche en vooral van Engelsche reizigers. De Zeeuwsche koorts is zeer afmattend. Het Maastrichtsche bier heeft eenen frisschen smaak en bevalt ons beter dan het Noordbrabantsche. De Algerijnsche zeeroovers maakten in de dagen van De Ruyter de Middellandsche Zee onveilig. Leidsche kaas en Noordhollandsche boter zijn zeer gezocht op de Londensche markt. Wij vinden het Oostenrijksche volkslied welluidender dan het Belgische; het Nederlandsche volkslied of het Wien Neerlandisch bloed klinkt ernstig en statig. Nog altijd zingt ons volk van Piet Hein en van de Spaansche Zilvervloot. De koene Stanley maakte eenen tocht van honderd negen en zestig dagen dwars door het Afrikaansche woud. Rijdt ge op Hollandsche schaatsen, of wilt gij liever Friesche? De Aziatische cholera is eene vreeselijke en sneldoodende ziekte. Men zegt, dat de Bedouïnen of Arabische nomaden de Egyptische mummieën als brandhout bezigen. Saksisch porselein is evenzeer gezocht als Delftsch aardewerk.

17.

Het Pruisische leger, gesteund door de legers der zuidduitsche volken, vernietigde de heirscharen van den derden Napoleon. Portugeesche wijnen en Portugeesche tabak zijn in den handel

van groote waarde. De Japanneesche zeden verschillen aanmerkelijk van de Chineesche. De Indiaansche stammen van Noord-Amerika worden meer en meer naar het verre Westen teruggedrongen. Het Macedonische leger, vermeerderd met het Grieksche, versloeg in drie veldslagen het leger van den Perzischen koning Darius. Wij maakten een tochtje op het meer in eene Venetiaansche gondel. De Brusselsche boulevards zijn minder schoon dan de Parijsche. De Genuezen versloegen de Corsicaansche vloot. De Bossche markten worden drukker dan de Bredasche of de Nijmeegsche markten door linnenkoopers bezocht. Het Spartaansche leger versloeg eindelijk het Atheensche. Het Haarlemsche orgel is het mooiste van ons land en wint het dus van het Goudsche, het Leidsche, het Alkmaarsche en het Zwolsche. In 1282 verjoegen de Sicilianen de Franschen uit hun eiland; daar dit geschiedde op den tweeden Paaschdag, 's middags na kerktijd, heet dit feit in de geschiedenis de Siciliaansche Vesper.

18. Trappen van vergelijking.

Vergrootende trap.

Een hooger loon, een schooner landschap, eene fraaiere villa, eene ruwere grondstof, een kalere bergtop, een reiner genoegen, een schraler grondsoort, een breeder voetpad, een schuinere helling, een diepere afgrond, een bekwamer leeraar, een zuurdere citroen, eene helderder lucht, een donkerder avond, een guurdere herfstwind, een zuiverder klank, een dorder blad, een klaarder bewijs, een frisschere drank, een valscher geluid, een barscher bevel, een woester landschap, een wijzere vorst, eene grijzere lucht, een bitser antwoord, een spitsere torentje, een krassere maatregel, eene grovere onwaarheid, een dunner blaadje goud, eene doffere spiegellijst, een vettere os, een dikkere tak, een slapper aftreksel, een platter voorhoofd, een dollere streek, een wildere bergstroom, eene snellere beweging, eene hardere voorwaarde, een nauwer verband, eene blijdere jeugd, een blooder meisje, eene ongebondener levenswijze.

19. Overtreffende trap.

De wildste bergbeek, de vreemdste gestalten, de zachtste vermaning, de breedste verklaring, de kortste verhandeling, de grootste schuld, de verregaandste ondankbaarheid, het uitstekendste werk, de uitmuntendste leerling, de malschte vleeschsoorten, de valschte tonen, de wijste vorsten, de looste bedrieger, de spitste naalden, het brooste aardewerk, de vetste klei, de fraaiste bloemlezing, de heetste zomerdag, de zoetste troost, de gezwindste zwenking, de kraste maatregelen, de meest juiste berekening, de meest gepaste bewoordingen, het meest noeste volk, de meest woeste streek, de geschiktste bediende, de zwartste ondank, eene laatste poging, de naaste prijs, de beroemdste advocaat, de walgelijkste spijzen, de noodlottigste gevolgen, de ergste misslag, de slechtste vruchten, de beste gelegenheden, de minst ongehoorzame jongen, de meest schaamteloze bedrieger.

20. Overtreffende trap.

Van alle winden is de noordenwind de koudste. Van alle bloemen is de roos de welriekendste. Van alle dranken is water de gezondste. Van alle dieren is de mier het ijverigste. Van alle provinciën is Utrecht de kleinste en Noord-Brabant de grootste. Van alle torens is de domtoren van Utrecht de hoogste. Van alle redenaars waren Demosthenes en Cicero de welsprekendste. Van alle maanden is Februari de kortste. Van alle steden is Amsterdam de grootste. Van alle spijzen zijn brood en vleesch de voedzaamste. Van alle vogels zijn arenden en gieren de sterkste. Van alle sigaren zijn manilla's en havana's de geurigste. Van alle roofdieren zijn de tijgers de bloeddorstigste. Van alle insecten zijn zijderupsen en bijen de nuttigste. Van alle oorlogen zijn burgeroorlogen de droevigste en bloedigste. Van alle hout is eikenhout het hardste en duurzaamste. Van alle werelddelen is Europa het beschaafdste. Van alle dieren is de hond het trouwste. Van alle steenen is diamant de hardste. Van alle ondeugden is de leugen de ergste. Van alle zijde is de Lyonsche de beste.

21. Gemengde oefeningen.

De bekwaamste is nog niet altijd de geschiktste. In eene wereldstad als Londen ziet men soms de vreemdste kleederdrachten. Uw broeder schilderde het gedrag van zijnen neef met de zwartste kleuren af. De weetgierigste jongen is juist niet altijd de nieuwsgierigste. Eéne rotte vrucht kan de gaafste vruchten aansteken, daarom zegt Vader Cats: Eén rotte appel in de mande, maakt alle gave fruit te schande! Niets is brozer dan 's menschen geluk. Kalfsvleesch is duurder dan schapevleesch. De kinderen van dezen heer zijn de gehoorzaamste en bedaardste leerlingen der school. De tijger is wreeder, verraderlijker en bloeddorstiger dan de leeuw, ja, men noemt hem het wreedste, verraderlijkste en bloeddorstigste dier. Kent gij den kleinsten en teersten van alle vogels? Water is goedkooper dan bier, doch alle wijn is duurder dan bier. Goud is soortelijk zwaarder dan lood. De olifant is het grootste en de muis het kleinste viervoetige dier. Diamant is kostbaarder dan goud. De maan, ofschoon veel kleiner dan de zon, schijnt soms veel grooter. De hertog van Marlborough behaalde de schitterendste overwinningen op de Franschen in de Zuidelijke Nederlanden.

22.

Engelsche boeken zijn in den regel duurder dan Duitsche of Fransche. De sterkste ziel woont soms in het zwakste of brooste lichaam. Een burgeroorlog is de ergste ramp, die een volk kan treffen. De tong is het kleinste lid en beslist dikwijls de grootste zaken. Tegenspoed vervreemdt soms de naaste bloedverwanten. De geleerdste menschen zijn niet altijd de wijste. Soms vond men Napoleon onder de voorste strijders. Gerard Dou was gewoon zijne paneelen met de pitterste zorg af te werken. Vondel en Rembrandt waren tijdgenooten; doch de eerste heeft de groote gaven van den laatste niet gewaardeerd of bezongen. De oudste bewoners dezer landen waren de Hunen, vandaar de naam Hunebed. Welke is de breedste rivier van ons land? Welke is de kortste weg van Maastricht naar Groningen? Het

dons der zwanen is ongetwijfeld het zachtste, maar het is ook het duurste. Daden zijn zekerder dan beloften. Frankrijk is kleiner dan Rusland, en het telt ook minder bewoners, doch het is oneindig rijker aan voortbrengselen van allerlei aard, en zijn handel is bloeiender. Men vindt in zuidelijk Frankrijk het zachtste en aangenaamste klimaat. De ruitery der Batavieren was het beste gedeelte van het Romeinsche leger.

23.

Blücher gaf in den regel de voorkeur aan de stoutmoedigste en schitterendste ontwerpen. De bekwaamste onderwijzers hebben niet altijd de beste leerlingen. In de grootte wouden van Amerika kan de mensch het gemakkelijkst en het best de wilde dieren in hunnen natuurlijken aard leeren kennen, want hier geven zij zich het vrijst aan hun instinct over. Waar de eenzaamheid het grootst is, nl. op de afgelegenste plaatsen, vindt men daar de meeste wilde dieren. De ezel is als bergbestijger even rustig als voorzichtig. Het oorlogsros is even vurig als onverschrokken. Hoe minder wij bezitten, hoe meer wij hebben te zorgen. Van deze twee zonen was Hendrik de oudste. Hoe grooter het ongeluk is en hoe dieper het ons treft, des te meer moet dienen wij te toonen. Een oppervlakkig mensch laat zich soms overtuigen door hetgeen hij het minst begrijpt. Hoe deugdamer de menschen zijn, hoe gelukkiger ze zich gevoelen. In de bergstreken der Belgische Ardennen is de lucht het zuiverst en het gezondst: honderden bleekzuchtigen bezoeken in den zomer deze streken. De armste mensch is niet juist de ongelukkigste. Het goede voorbeeld is de beste zedenleer.

24. Bijzonderheden.

Een paarse wimpel. Een paars lint. Eene paarse bloem. Een ring met eenen paarsen edelsteen. Paarse avondwolkjes. Paarse handen. Uwe handen zijn paars van de koude. Wij zullen deze bloemstokjes paars laten verven. Mijne seringen zijn paarser dan die van uwen boom. Deze sering is de paarste van alle.

De oude Barbarossa, keizer van Duitschland, werd zoo genoemd naar zijn' rossen baard. Deze lieden gingen op het land leven, wars als zij waren van het gewoel der stad. Men gaat dwars door dit veen een kanaal graven. Het Beiersche wapen had dwarse blauwe ruiten, vandaar de partijnaam Kabeljauwen, naar men zegt. De vogeltjes, die zich met insecten voeden, hebben alle een' spitsen snavel. Dit bitse antwoord staat u leelijk. Vroeger waart ge nog bitser dan thans. Op die wijze berokkent gij uwen wissel ondergang. De oudere Stastok was een kras ventje. De fletse wangen van dit kind teekenen zwakte van lichaam. Uit de drasse veenstof baggert en bereidt men de beste turf.

25.

Uw neef woont in gindsche dwarsstraat. Is dit vogeltje een spitsbek? De spitsmuis leeft in de nabijheid van fonteinen en bronnen. De wiskunde is een nuttig leervak. Wilt gij in dat drasland eene nieuwe hoeve bouwen? Knollen en ramenassen worden licht voos. Een vooze knol of ramen is taai en waterig. Dat grijze paartje zal eerstdaags zijne gouden bruiloft vieren. De vos is loos, loozer veelal dan de beste jager. Mijne dagelijksche bezigheden zijn vele. Wij bidden alle dagen om ons dagelijksch brood. Toen het leger der Oostenrijkers verslagen was, trok het in achterwaartsche richting, om Boheme te ontruimen. Die zijdelingsche sprong van den kunstenaar is hoogst gevaarlijk. De arme drenkeling deed vergeefsche pogingen om het land te bereiken. Toen al uwe inspanning vergeefsch was, werdt gij moedeloos. Een kind, dat liefst met de linkerhand alles doet, noemt men linksch. Op die jaarlijksche tentoonstelling werdt gij bekroond als schilder. Slaafsche manieren zijn al te kruipend en te onderdanig.

26. HERHALING.

De kleinste slangen zijn in den regel de vergiftigste. In de dennenwouden is het meestal somberder en donkerder dan in de

wouden van loofboomen. Deze juffrouw geeft onderwijs in de Fransche, de Engelsche en de Duitsche talen. Is de hedendaagsche mode belachelijker dan die van vroegere eeuwen? De Socratische leerwijze is levendiger en opwekkender dan eenige andere. Haarlemmer olie werd vroeger als een algemeen geneesmiddel beschouwd. In Haarlems omstreken vindt men de bollenteelt. De Haarlemsche courant was eene der bekendste en werd het meest gelezen. Hoe dapper de Haarlemmers zich ook verdedigden onder Ripperda, zij moesten zwichten voor de overmacht. Deventer koek, Groninger koek, Utrechtsche thee-kantjes en Haagsche hopjes zijn alom in den lande bekend. In de woning des tevreden landmans heerscht veelal een stil geluk. De berichten der Haarlemmer, der Arnhemmer of der Rotterdammer courant zijn in den regel te vertrouwen. Hier is ééne der krukken van dien ongelukkigen lamme. Er brandde eene kolossale kaars op eenen zilveren kandelaar.

27. HERHALING.

Deze arbeiders werken voor hun dagelijksch brood. Als men een plan verkeerd op touw heeft gezet, wordt dikwijls velerlei vergeefsche moeite aangewend; wie ondanks tal van vergeefsche pogingen halsstarrig zijn plan blijft doorzetten, berokkent zich allerlei teleurstelling. Na deze trotsche taal verliet de vreemdeling met rassche schreden de zaal. Het jongetje droeg eenen hanssop met dwarse ruiten. Gansche rijen van dooden bedekten het slagveld. Uw broeder was door die tijding gansch verplet. Eene frissche, stevige bries deed de zeilen zwellen. Met rassche schreden verwijderde zich de bedrieger. Eene slaafsche vrees is het kenmerk van laagheid of van bekrompenheid. Wat is eene slaafsche gewoonte? Rotterdam staat in rechtstreeksche verbinding met Engeland. Als men een jaarlijksch inkomen heeft van duizend gulden, dient men elke maand geen honderd gulden te verteren. De trots van Alva kende geen grenzen; was over 't geheel het Spaansche karakter trotsch en hooghartig, Alva's trotschheid wies tot opgeblazenheid, trots zijne zware

schulden. Deventer [koek, Haarlemmer olie en Doesburger mosterd zijn vanouds bekend. De aanhef van het Nederlandsche Volkslied: »Wien Neerlandsch bloed in de aders vloeit, Van vreemde smetten vrij,» is voor den alledaagschen mensch tamelijk duister. Neerlands grond werd ontwoekerd aan de baren.

28. HERHALING.

In gindsche hut, eenzaam en verlaten, woont een kluizenaar, die wars van de genoegens dezer wereld, zijne schamele woning heeft gebouwd te midden van losse, drasse gronden om zijne eenzaamheid te verhoogen. De vrouw nam het web en sneed eenen lap in dwarse banen of geeren. Salomo was de wijste koning van Israël, zijne wijsheid en pracht waren eens beroemd in het Oosten. Zoo men paarse stoffen eenigen tijd aan de stralen der zon blootstelt, verschieten zij van kleur, zij worden vaal en flets. Men weet, dat het Beiersche wapen dwarse ruiten had, vandaar, zegt men, de partijnaam van Kabeljauwen. In het dierenepos »Vanden Vos Reinaerde» wordt Reintje ons voorgesteld als de looste en valschte doch schalkste hoveling van koning Nobel, den leeuw. Een ruiter reed met lossen teugel in de richting, waar de vlammen het uitspansel met eenen rossen gloed kleurden. De rosse schijn eener lantaarn lokt de arme visschen aan, die dan met honderden tegelijk gevangen worden. Ik stel mij voor, dat het een heldere, zonnige, vroolijke zomerdag is. In den morgen is er regen gevallen, maar het laatste wolkje is verdwenen, en alles in de natuur is frisch, is krachtig. De oude eik tilt zijne forsche armen, zwaar van glanzig loover, zoo fier omhoog naar den blauwen, tintelenden hemel, of hij gansch verjongd ware, en de meerle, wier heldere tonen schallen uit het ruischend gebladerte, schijnt de stemme van den koning des wouds zelve, die het groeiend rijk, waarover hij gebiedt, opwekt tot rustige, tot verhevene blijmoedigheid. Zelfs het lage kruid en het wilde struikgewas, welig tierende, ritselen vroolijk, en het fluweelen mos, op den steenachtigen bodem, groeit frisch en licht den zonnestraal, die het koestert, blijmoedig tegen.

29. De Papegaai.

Een oude matroos kocht in een ander werelddeel een' papegaai, die zeer fraaie, groene vederen had. De goede man wilde den zeldzamen vogel ten geschenke aanbieden aan het dochtertje van den rijken koopman, op wiens schip hij diende. Op de terugreis kreeg hij zulk eenen hevigen hoest, dat hij door zijn' kapitein van het meeste werk werd vrijgesteld. Hij besteedde nu zijne vele ledige uren, om den slimmen vogel eenige woorden te leeren spreken en alzoo de kleine Fanny des te meer te verblijden. Toen de matroos, na afloop der voorspoedige reis, met den vogel binnenkwam, riep deze ook werkelijk tot groote vreugde van allen: »Leve Fanny!» Maar nauwelijks had hij deze woorden gesproken, of hij begon, tot groot verdriet van den braven matroos, zoo afschuwelijk te kuchen, dat allen in een luid gelach uitbarstten. Fanny vond dit dom van den papegaai, maar haar vader zeide: »Leer er uit, mijn kind, dat wij slechts het welvoeglijke en goede, dat wij in anderen opmerken moeten nabootsen en geenszins het verkeerde en slechte.»

30. Het Brood.

In eenen duren tijd liet een rijk heer de armste kinderen der stad in zijn huis komen en zeide tot hen: »Daar staat eene mand met brood, ieder uwer mag één dezer brooden nemen, en gij kunt alle dagen hier komen om zulk een brood te halen, totdat het God behaagt, ons betere tijden te geven.

De uitgehongerde kinderen vielen nu op de mand met brood aan en twistten hevig, daar ieder het schoonste en grootste brood wilde hebben. Eindelijk gingen zij heen, zonder den goeden weldoener zelfs te bedanken. Alleen Kaatje, een arm, maar zindelijk gekleed meisje, bleef in de verte staan, nam het kleinste brood, dat nog in de mand was overgebleven, kuste den milden gever dankbaar de hand en verwijderde zich stil en zedig.

Den volgenden dag gedroegen de kinderen zich al even onwillevend, en voor het arme Kaatje bleef nu een broodje over, dat nauwelijks half zoo groot was als de overige. Toen

hare moeder thuis echter het broodje opensneed, vielen er verscheiden nieuwe zilveren geldstukken uit. De moeder verschrikte en zeide: »Breng dit geld terstond weer naar den goeden heer, want het is zeker bij vergissing in het brood gekomen.»

Kaatje ging er dadelijk heen, maar de weldadige man zeide: »Neen, kind, het is geene vergissing. Ik heb het geld met voordacht in het kleinste brood laten bakken om u te beloonen. Blijf steeds zoo vreedzaam en vergenoegd. Wie met het minste en geringste tevreden is, zal zich gelukkiger gevoelen, dan hij die om het grootere twist.» — Zeer verblijd ging het arme meisje naar hare moeder.

V. DE VOORNAAMWOORDEN, TELWOORDEN EN BIJWOORDEN.

1. Persoonlijke voornaamwoorden.

Ons aller vriend is ver van hier. God wil ons aller Vader zijn. Wij zullen elkaar trouw helpen en elkaars werk telkens nazien en verbeteren. Deze heeren zijn met elkaar verzoend, zij geven elkaar nu juist de hand. Anna heeft zich in den vinger gesneden. Laat ons nu eens drinken op u aller gezondheid. Ga toch met uws gelijken om en niet met uwe minderen of meerderen. Zij, die met huns gelijken verkeer, leven in den regel het gelukkigst. Als gij uw gedrag niet beteren wilt om den wil uwer familie, doe het dan om uws zelfs wil, als gij ten minste prijs stelt op uwen goeden naam. Het was hun aller verlangen, de rivier over te steken. De Zwijger riep nog: »O God, ontferm u mijner, ontferm u over dit arme volk», en gaf toen den geest. Gedenk onzer, als wij verre zullen zijn. Het komt mij voor, dat zij zich uwer schamen. Een der bultenaars schaamde zich der vertoonning van zijne wanstaltigheid. Velen hunner zullen slagen.

2. Bezittelijke voornaamwoorden.

Mijn hond is oud. Zijne koe is verkocht. Uw paard is kreupel. Ik hoor reeds het geblaf mijns honds. De melk

uwer koe is smakelijk. Het gehinnik uws paards klinkt in de verte. Zijn dit uwe boomgaarden, uwe weiden en uwe landerijen? Het getrappel uwer paarden, het geblaf uwer honden, het geratel uwer wagens en het vroolijk geroep uwer jagers klonken door het woud. Geef mijnen hond wat water en ook den uwen. Het geblaf uws honds en dat des mijnen klinkt ver in de stilte van den nacht. Geef uwen paarden wat klaver en ook den mijnen. Roep uwen hond en ook den mijnen. Roep uwe honden en ook de mijne. De koeien van mijnen buurman zijn vet, maar de runderen van den uwen zijn tamelijk mager. De weiden van onze pachters staan malsch en frisch, maar die van de uwe staan dor en schraal. Mijne boeken zijn kostbaarder dan de uwe. Uwe broeders zijn vlugger dan de zijne. Ik schrijf eenen brief aan hare dochter en aan de uwe.

3.

Ge hebt u te zijnen opzichte vergist. Kom morgenvroeg eens te mijnent, dan zal ik u mijne platen en prenten eens laten zien. Op den koek stond met suiker letters: Ter uwer verjaring. Ik zal te uwen behoefte den scheidsmuur laten optrekken. Groote mannen worden alom geëerd, te hunner gedachtenis richt men zelfs standbeelden op. Te zijnent zult gij aangename dagen doorbrengen. Als gij schrijft, groet dan de uwen. Napoleon en de zijnen leden in Rusland de nederlaag. De minister en de zijnen zullen voor deze wet spreken. Uwe ouders vierden feest met al de hunnen. Zijn dit uwe kinderen? Ja, het zijn de mijne. Waren dit uwe boeken? Neen, het waren de hunne. Waren het uwe broeders? Neen, het waren de hare. Onze sigaren waren beter dan de hunne. De smaak van uw' wijn is beter dan die des hunnen. Spreekt gij van uwen vader of van den mijnen? Ik spreek van den haren. Grootvader zat te midden van al de zijnen. God verlaat de zijnen niet.

4. Aanwijzende voornaamwoorden.

Bedoelt gij dezen boom, dien boom of genen? Aan dezen kant is de berg kaal, aan genen kant is hij met bosch begroeid

Wij zullen elkaar wederzien aan gene zijde van het graf. Aan gene zijde van het meer ligt een vriendelijk dorpje. De bladeren diens beukebooms zijn bruin. Wij spreken over de daden dezes beroemden vorsten. De kleeding dezer gevierde kunstenaars was koninklijk. De torens van dat adellijke slot steken uit boven het omringende geboomte. Brenger dezes zal op antwoord wachten. Ik moet vanmiddag op reis, uit dien hoofde kan ik niet ter vergadering komen. Kunt gij de uitdrukkingen: met dien verstande en in dier voege ook elk in een' volzin bezigen? Dergelijke boeken bevallen mij niet. Geef dien armen lieden, wat zij vragen. De inhoud van dergelijke boeken is in den regel zouteloos of zonder gehalte. Ik zag denzelfden bedelaar daar weder staan. De bladeren dier bloemen, dier heesters en dier uitheemsche gewassen zijn fraai. Zij spreken over de bewoners dier groote steden en dezer kleine dorpen. Bij dezen laat ik weten, dat wij morgen komen.

5. Vragende voornaamwoorden.

Wie is daar? Wat wilt gij van mij? Van wien hebt gij dien inkt? Wat is indrukwekkender dan de uitbarsting eens vulkaans? Wiens honden gaan mede op de jacht? Van wie van deze dames is die parasol? Wat voor een hoed staat mij het best? Wat voor eenen hoed zult gij kiezen? Wat nut trekt gij uit deze studie? Wien hebt gij die aalmoes gegeven? Aan wie van deze oude vrouwtjes hebt gij brood uitgedeeld? Van welken getuige sprak de rechter. Aan welken atlas geeft gij de voorkeur? Wien hebt gij op uwe reis ontmoet? Ik ontmoette uwen broeder in Utrecht. Wien ziet gij daar? Ik zie uwen neef. Wie schelde daar aan onze deur? Het was uwe vriendin. Welke kinderen zult gij zoo iets schenken? Welke van deze duiven zijn de uwe? Wien hebt gij den weg naar het dorp gewezen? Ik wees den weg aan die heeren. Wiens schuld is het, dat wij te laat zijn gekomen? Hoedanigen brief hebt gij ontvangen? Wiens boek is dit? Wier parasol vind ik hier? Wien zult gij gaan roepen? Ik zal mijnen vader roepen.

6. Onbepaalde voornaamwoorden.

Als het stormt of waait, regent het in den regel ook. Benijd niemands geluk. Van wien hebt gij dat nieuws gehoord? Ik hoorde het zoo van dezen en genen. Zij hebben iets aan te merken op ieders doen en laten. Geef ieder het zijne. Roep eens iemand om mij te helpen. Als ik in Brussel ben, zal ik wat moois voor u koopen. Het faalt uw' broeder aan moed. Zijn er nog menschen in die zaal? Er zijn er geen meer. Daar is iemand vreemds voor u. Dat is me nu iets moois! Ik meen, dat ik niets verkeerds heb gezegd. Zekere kinderen doen als volwassenen, en zekere volwassenen handelen als kleine kinderen. In zeker land leefde zeker oud koning met drie zonen. Wie er ook toestemme, ik zal nooit mijne stem geven. Wat er ook gebeure, blijf bedaard. Welke vragen men u ook stelle, antwoord niets. Luik is eene der fraaiste steden van België. Hebt gij eenige goede tijding? Ik zal u het geld te eeniger tijd terugbetalen. Menigeen is wijs in eigen oogen. Iedereen zal meenen, dat gij nu gelukkig zijt. Elkeen meende, dat het bij dat feest zou wemelen van menschen.

7. Betrekkelijke voornaamwoorden.

Degene, die zijn best doet, zal vooruitkomen. De belooning dergenen, die hunnen plicht betrachten, is de rust des gewetens. De arme, dien wij niet groeten alleen, omdat hij arm is, is wellicht meer achting waard dan de rijke, dien wij enkel groeten, omdat hij rijk is. De mode is een tiran, wiens grillen wij hebben te eerbiedigen. De theeboon, welks bladeren gedroogd in Europa worden ingevoerd, wast in China en Japan. De kunst kan nooit de natuur, wier werken zoo volmaakt zijn, evenaren. Hetgeen waar is, is meestal eenvoudig. Datgene, wat gij daar zegt, is voor tweeërlei uitlegging vatbaar. De heer, met wien ik gereisd heb, was een Engelschman. De dame, met wie gij gewandeld hebt, was de nicht mijner tante. Hij, wien alles in het leven gelukt, wordt licht hoogmoedig. De kameel, dien men ook wel het schip der woestijn

noemt, is een zegen voor het Oosten. De tijger, dien ieder vreest, en de wolf, wien ieder ontvlucht, zijn zeer bloeddorstig en vraatzuchtig. Ik weet reeds lang, wien gij met uw vertrouwen vereert. Het spreekwoord zegt: Wie kaatst, moet den bal verwachten. Wiens brood gij eet, diens woorden gij spreekt.

8. HERHALING.

Welke lauweren de oorlog ook schenken moge, hij kan nooit de wonden heelen, die hij geslagen heeft. Ik zoek iemand, die voor dit moeilijke ambt geschikt is. Kent gij soms iemand, dien gij mij zoudt kunnen aanbevelen? Wie kan in eene verwelkte roos de koningin der bloemen herkennen? Vader Cats zegt: Wien ge uw geheim hebt uitgebracht, Dien hebt ge uw vrijigheid verkocht. Menigeen strandt op de kust, die gelukkig meende te landen. Wie bemind wil zijn, moet beminnenswaardig wezen. Wanneer men nagaat, wie de menschen zijn, welke nooit iets prijzen, die altijd berispen, die over niemand tevreden zijn, zoo zal men zien, dat het juist diegenen zijn, over wie niemand tevreden is. Ziedaar den armen grijsaard, dien ik groette en wien ik eene aalmoes gaf. Drie der onzen werden in het woud door wilde dieren verscheurd, berichtte de pelgrim. Groet uwen vader en den mijnen wel vriendelijk. Velen spreken gemeenlijk over hetgeen zij het minst begrijpen. De baron, over wiens goederen wij hier gekomen zijn, is een zeer welwillend heer.

9.

Wie onzer is ooit tevreden met zijn lot? De ergste domoor is hij, die zich knap waant. Napoleon, dien zijne soldaten vergoedden, stierf als balling op een rotsachtig eiland. De grond, dien gij met uwe voeten betreedt, het water, dat gij drinkt, de lucht, die gij inademt, worden door milliarden microscopische diertjes bewoond, wier aanzijn gij niet vermoedt. Vergeet spoedig den dienst, dien gij anderen beweest, herinner u altijd de weldaad, welke gij ontvangen hebt. Karel de Grootte leefde

zeer matig, zijne levenswijze was eenvoudig, zijn karakter zachtmoedig; hij bracht gaarne zijnen tijd met zijne hovelingen en leermeesters door, vereerde hen met zijne raadgevingen, en woog de hunne op de schaal der rechtvaardigheid en des verstands. Beste vriend, ontvang ons aller gelukwenschen wegens den eervollen post, dien uwe verdiensten u hebben doen verwerven. Iedere eeuw heeft hare ondeugden en dwaasheden. Zijt gij de reizigers, wier aankomst men ons aangekondigd heeft? Ja, wij zijn het. Alles, wat boven of naast ons schittert, verblindt ons in den regel.

10. De Leeuw.

Een slaaf in Rome, die zijnen heer ontloopen was, werd ter dood veroordeeld. Men bracht hem op een ruim plein, dat door een' muur omringd was, en liet eenen grooten leeuw los, om hem te verscheuren. Duizenden menschen waren toeschouwers van dit tooneel. De leeuw sprong woedend op den sidderenden man toe, maar bleef plotseling staan, kwispelde met den staart, huppelde vol vreugde om hem heen en likte hem vriendelijk de handen. De aanschouwers stonden verbaasd en vroegen den slaaf, wat hiervan de reden kon zijn, waarop deze antwoordde: »Toen ik mijn' meester ontloopen was, verborg ik mij in een hol in de wildernis. Spoedig daarop kwam deze leeuw huilend bij mij in het hol. Hij toonde mij een zijner voorpooten, waarin een groote, scherpe doren zat. Ik trok dien er uit, en van toen af voorzag de leeuw mij van wild en leefden wij samen vreedzaam in het hol. Op de laatste jacht werden wij nochtans van elkaar gescheiden en beiden gevangen, en nu verblijdt zich het goede dier, dat het mij wedervindt.» Al het volk was verbaasd en riep luide: »Leve de weldadige mensch en de dankbare leeuw!»

11. Telwoorden.

De eerste dag der week heet Zondag, de laatste Zaterdag. Juni is de zesde en Juli de zevende maand van het jaar. Mijn broeder wordt den zes en twintigsten Augustus

achtien jaar. Ik kocht in dien winkel drie kilo suiker, vier liter fijne tafelolie, zes ons kaneel en anderhalf ons saffraan. Men vroeg mij voor dit laken zes gulden, en ik bood vijfdehalven gulden per Meter. Ik ontving van den fruitverkooper zestien pond kersen, twaalf pond aalbessen en tien pond frambozen. Den hoeveelsten hebben wij vandaag? Den negen en twintigsten, Mijnheer. Hoe laat eet gij gewoonlijk? Om halfvier. Ik heb u tweemaal gewaarschuwd, pas nu op voor de derde maal. Uw neef kocht de beide goudvossen voor vijftienhonderd gulden en eene fraaie koets voor honderd en tien dukaten. Mijn vader kocht een huis voor twaalf duizend achthonderd gulden en eene buitenplaats voor veertig duizend gulden. Het duizendvoud van duizend heet millioen. Billioen is een millioen van den tweeden rang. Ik heb hier drieërlei appels en vijfderlei peren voor u.

12.

Eene school wordt bevolkt door kinderen van allerhanden aard. Wie zal u de vele moeiten loonen? Velen zullen het examen afleggen, maar niet allen zullen slagen. Te midden zijner vele bezigheden werd hij door den dood verrast. Mijne beide neven vertrekken naar Indië. Mijne neven beiden zullen van Rotterdam uitzeilen. Uwe vrienden zullen allen uitgenoodigd worden. Deze misdadigers hebben beiden reeds schuld bekend. Sommige van deze zangers zingen reeds met heesche stem. Enkele van deze kinderen gedragen zich slecht. Toen wij deze studie begonnen, waren wij met ons veertigen, thans zijn wij nog met ons tien. Geef dien kinderen allen eene belooning. In de weiden en langs de wegen vindt men duizenderhande plantjes en kruiden. Bij 's keizers aankomst klonk een driewerf hoezee! Hier zijn allerlei boeken, gij kunt er nu driemaal één uit kiezen. Den laatsten dag van elke maand is het belastingkantoor gesloten. Wat gij den arme geeft, zal u honderdvoudig vergolden worden. De keizer zette door dien oorlog het leven van velen op het spel.

De waterspiegel der Oostzee is anderhalven Meter hooger dan die der Noordzee. De zon draait om hare as in vijf en twintig en eenen halven dag. Als men te Brussel om halfelf vertrekt, kan men om halftwaalf te Antwerpen zijn. Snijd dien koek niet in drieën, maar in vijven. Millioenen sterren schitteren aan het uitspansel, millioenen zandkorrels bedekken den oever der zee. Honderden, ja, duizenden van bloemen prijken in den Mei in veld en beemd. Wat kosten die noten het honderd? Als gij dat papier in zessen vouwt, is het juist geschikt voor deze enveloppes. Tweemaal het tiende deel van een millioen gulden is twee ton gouds. De aarde wentelt om de zon in driehonderd vijf en zestig dagen, vijf uur, acht en veertig minuten en vijf en veertig seconden. Alle vier jaar wordt er een negen en twintigste dag gevoegd bij de maand Februari. Drie duizend gulden is het tienvoud van driehonderd gulden. Deze jongelui gaan met hun drieën op reis. Als gij met tweeën studeert, zult gij meer vorderen. Tweehonderd pond stroo zijn gewoonlijk zoo veel waard als een centenaar hooi.

Omtrent het midden der veertiende eeuw woedde de pest in geheel Italië; een betrouwbaar schrijver verzekert, dat alleen in Florence honderd duizend menschen stierven; men berekent, dat overal, waar die vreeselijke ziekte heerschte, omtrent drie vijfde der bevolking werd weggerukt. Den vijfden Februari 1831 offerde Van Speyk zijn leven op voor de eer der Nederlandsche vlag. Joost van den Vondel werd den zeventienden November 1587 te Keulen geboren. De middellijn der zon is honderd twaalf maal zoo groot als die der aarde. Wij zullen beginnen aan het een en twintigste hoofdstuk. De Munstersche vrede werd geteekend op den dertigsten Januari 1648. Karel de Vijfde voerde oorlog; met Frans den Eersten, koning van Frankrijk, met Hendrik den

Achtsten en met verschillende Duitsche vorsten. Tweehonderd en vijftig cents is een rijksdaalder. Twee derde der Iersche bevolking is arm. De zee beslaat drie vijfde van de oppervlakte onzer planeet. De waarde van vijfdehalven gulden Hollandsch geld staat gelijk met zeven en een halven schelling Engelsch geld.

15. Bijwoorden.

Reist uw neef binnenslands of buitenslands? Zijn patroon is uitermate tevreden over hem. Mettertijd zal hij wel een aandeel in de zaak krijgen, en dan zal hij zich hier metterwoon gaan vestigen. Het is inderdaad eene rooskleurige toekomst. Wat zeide die jongen daar binnensmonds? Binnenkort zal voorgoed aan dien bouw begonnen worden. In den beginne schiep God hemel en aarde. Allengskens daalde de zon achter de kimme. De meeste trekvogels gaan in den naherfst zuidwaarts. Deze knaap is het liefst in het bosch, vaak kan men hem daar ontmoeten. Op zijn hoogst telt dit stadje duizend inwoners. Men was hoogst voldaan over uw voorstel. Uw broeder telt hoogstens achttien jaar. Wie van die knapen schrijft het fraaist? Als Jan op zijn fraaist schrijft, lijkt het wel steendruk. Ik ben liever in de vrije natuur dan in eene drukke stad. Gaarne woonde ik op een dorp. Meermalen heeft men uwen broeder gewaarschuwd. Ik ben niet vanzins zoo iets tweemaal te zeggen. Deze heeren zijn alleszins tevreden over hun hotel.

16.

Wij studeeren dagelijks. De troepen rukten voorwaarts. Gij stort u blindelings in het gevaar. Het schaapje had vergeefs gebeden, het werd door den wolf verscheurd. Jaarlijks komen nieuwe lotelingen onder de wapenen. De kluizenaar sloeg de oogen hemelwaarts. Wij trokken al zoekende, links en rechts, het land door. Deze werklieden ontvangen wekelijks hun loon. Vele ambtenaren ontvangen maandelijks hun

traktement. De karavaan trok al zuidwaarts. Mijn broeder zal u gaarne helpen. De knaap smeekte luide om eene aalmoes. De kinderen zijn toen stilletjes naar huis gegaan. Bij oostenwind is de hemel meestal helder. Het examen zal mondeling en schriftelijk worden afgenomen. Willen wij stadwaarts gaan? De aangevallene riep luidkeels om hulp. Uw oom keerde onverrichter zake huiswaarts. De Spanjaarden trachtten Leiden stormenderhand te nemen. Ik heb u willens en wetens nooit eenig leed berokkend. Mijnentwege behoeft gij u niet te verontrusten. Wij moeten hunnenthalve onze reis wat vertragen.

TWEEDE AFDEELING.

1. In den Zomer.

Des morgens stapt de nijvere landman vroolijk en welgemoed naar zijnen akker; de handwerksman, wiens krachten door een' verkwikkenden slaap zijn hersteld, begeeft zich welgemoed naar zijne werkplaats of naar zijne karwei. Spoedig hooren wij het leven en het eigenaardig geraas der fabrieken, het stampen der machines, het dreunen van den moker op het aanbeeld. Nu en dan hoort men de vroolijke melodieën van eenige straatliedjes; soms rukt de infanterie of cavalerie reeds vroeg naar buiten, voorafgegaan door tamboers, hoornblazers of trompetters, en als wij ons buiten de stad begeven, hooren wij het vogelenheir kwinkeleeren in het geboomte. De nijvere bijen hebben reeds bij zonsopgang hare cellen verlaten en vliegen gonzend over klavervelden, bloemperken en lustprieëlen; de herder is reeds lang uit de veeren en drijft zijn wollig vee langs de openbare wegen of naar den heidekant; de havens en losplaatsen der schepen wemelen van allerlei werklieden, die hun dagelijksch brood aan de scheepvaart verdienen, en hier en daar rijdt reeds een dokterskoetsje de straat in en gaat de geneesheer zijne patiënten bezoeken.

2. De Dood en de Slaap.

Broederlijk elkaar omarmend, wandelden de Engel des Slaaps en de Engel des Doods over de aarde. 't Werd avond. Zij vlijden zich neder op eenen heuvel, niet verre van de woningen der menschen. Eene weemoedwekkende stilte heerschte rondom, het avondklokje in het nabijgelegen dorpje klepte nog eenmaal en zweeg. Stil en sprakeloos, als naar gewoonte, zaten daar de beide beschermgeesten der menschheid.

Toen rees de Engel des Slaaps van zijne bemoste legerstede op en strooide met zachte hand de onzichtbare slaapkorreltjes uit. De stille avondwind droeg ze naar de rustige woning des vermoeiden landmans. Nu omving de zoete slaap de bewoners der veldhutten, van den grijsaard met zijn stokje tot den zuigeling in de wieg: aller oogen vielen toe.

Thans, na volbrachten arbeid, plaatste zich de weldadige Engel des Slaaps weer naast zijn' nog ernstiger broeder neder. »Als de dageraad aanbreekt,» — zeide hij — »dan prijzen mij de menschen. O, welk eene vreugde, in stilte wel te doen!»

De Engel des Doods zag hem weemoedig aan, en een traan welde in zijn groot, donker oog. »Och!» — sprak hij — »mocht ik mij ook verheugen in den dank der menschen! Maar mij noemen zij hunnen grootsten vijand, ja, den koning der verschrikking.»

»O, mijn broeder,» — hernam de Engel des Slaaps — »zal de goede u bij zijn ontwaken ook niet dankbaar zegenen? Zijn wij geen broeders en boden van éénen Vader?»

Zoo sprak hij. Toen schitterde het oog van den Engel des Doods, en ernstig rezen beiden van hunne zitplaats op.

3. Gemengde oefening.

Tusschen Moskou en de Niemen ligt het gebeente van de beroemde Fransche heirscharen, van duizenden roemrijk gelittekende veteranen, gemengd onder dat van zeer vele dappere Russen, gemengd ook onder de tallooze geraamten van geslachte of gesneuvelde paarden, en de noordenwind giert er als een huilend spooksel henen over eene levenlooze wildernis, over een onmetelijk, met bekkeneelen en riffen overdekt

kerkhof. Des avonds fonkelt een heir van sterren aan den blauwen hemel. Dirk VII overleed in 1203 zonder mannelijk oir. De kameelen zijn tevredene, gedweeë dieren; zij kenmerken zich door hunnen leelijken lichaamsbouw, door de gespleten bovenlip, de kleine, leelijke oogen en den mageren, stijfgebogen hals; zij hebben eeltknoesten aan de knieën en afzichtelijke, lompe voeten. Het karwijzaad gebruikt men als specerij in brood of gebak; bij voldoende persing geeft het eene eigenaardige, vluchtige olie, die weldra verdikt. In de grootste steden van Europa vindt men museums (musea) van antiquiteiten of oudheden; zij bevatten verzamelingen van antieke wapens, van antieke munten en medailles, van antiek huisraad, enz. In de paleizen der Moorsche koningen vond men prachtige fonteinen.

4. Het goedkoope Maal.

I.

Een oud spreekwoord zegt: »Wie eenen put graaft voor een ander, valt er zelf in.» Maar de waard uit den Leeuw, in zeker klein stadje, lag er al in, voordat men den put nog geheel had gegraven. In zijne herberg kwam een welgekleede gast. Op gebiedenden toon verlangde deze, voor zijn geld, eene goede vleeschsoep. De waard vroeg heel beleefd, of hem ook een glas wijn zou believen. »Zeker» — antwoordde de andere — »als ik wat goeds hebben kan voor mijn geld.»

Nadat hij zich alles goed had laten smaken, haalde hij een afgesleten kwartje uit den zak en zeide: »Ziedaar, baas, mijn geld.» De waard antwoordde: »Wat beteekent dit? Zijt ge mij niet eenen daalder schuldig?» Doch de anderè zeide: »Ik heb voor geen en daalder eten gevraagd, maar voor mijn geld. Hier is nu mijn geld. Meer heb ik niet. Hebt ge mij te veel daarvoor gegeven, dat is uwe zaak.»

5. Het goedkoope Maal.

II.

»Ge zijt een doortrapte fielt,» antwoordde de waard, en hebt wel wat anders verdiend. Maar ik schenk u het maal, en ziehier

nog een' halven gulden op den koop toe. Zwig nu over het voorval, doch ga bij mijnen buurman, den waard uit den Beer, bak hem dezelfde poets. — Men moet weten, dat hij met den waard uit den Beer, uit broodnijd, in volslagen vijandschap leefde en dat ze elkaar trachtten te benadeelen, zooveel ze maar konden. Maar de slimme gast greep al lachende met de ééne hand het aangeboden geldstuk, en opende met de andere voorzichtig de deur, wenschte den baas goeden avond en zei: »Bij uwen buurman uit den Beer ben ik al geweest, en hij is het juist, die mij bij u gestuurd heeft met dezelfde boodschap.»

Zoo werden beiden bedot, en een derde ging met het voordeel strijken. Intusschen had de sluwe gait door zijn' boevenstreek beiden eene goede les gegeven: — zij verzoenden zich met elkander, en dit was voor ieder hunner wel een' daalder waard.

6. De oude Diligence.

De diligence was eene kleine gezelschapszaal, waar ieder het plicht rekende zich verdienstelijk te maken bij zijn' buurman, beleefd te zijn en deel te nemen aan het gesprek, dat de reis korte en veraangenaamde. Er bestond zekere band tusschen de passagiers, die elkander als lotgenooten beschouwden, en zich wederzijds aangetrokken gevoelden. En dit kon niet anders dan natuurlijk schijnen bij weinige menschen, hoogstens twaalf in getal, die, gedurende eenige uren althans, tot hetzelfde doel vereenigd waren. Daarenboven kwamen er gevallen voor, dat men elkander noodig had en de behulpzame hand moest bieden.

De wagen wilde wel eens in de sneeuw vastraken, en dan moesten alle handen aan het werk om de wielen los te wringen. Het was niet zonder voorbeeld, dat diligences in het water reden, dat de as brak, of dergelijke ongelukken meer, die, hoewel zeldzaam, eene zekere vrees bij de reizigers levendig hielden, welke hen instinctmatig tot elkander bracht.

Men geloofde nog aan gevaar in die dagen, en iedere reiziger wist van een ongeluk te verhalen, dat hem op reis overkomen was, en waarbij hij zijne tegenwoordigheid van geest zóó wel had weten te bewaren, dat hij, toen al zijne metgezellen om

hulp schreeuwden, den conducteur toeriep: »Ziet ge dan niet, kerel, dat de bijdehandsche knol zijne strengen heeft losgerukt!» en daardoor aller leven gered had.

7. Droogte in het Oosten.

De lange, heete zomer spoedde ten einde, maar nog brandde de zon op den versteenden grond. Gisteravond zag de landman eenen zwaren nevel aan den noordwestelijken horizon, en hij sprak tot zijne kinderen: »Dat is regen!» Maar in den vroegen morgen stak weder de dorre oostenwind op, en de lucht werd opnieuw, als helder en doorschijnend blauw kristal. Ziet gij die ledige akkers, hangende tegen de dorre heuvelen? Ze zijn aan de rotsen gelijk geworden en doen de scherpste ploegschaar opspringen. Ziet gij dien olijvengaad, waarvan de matgrauwe bladeren nauwelijks den naam van groen verdienen; dien eik, wiens loof ritselt, als het sparrenwoud; die dorre ranken, welke treurig uit de rotskloven afhangen en het verlaten nest der woudduif ontblooten? Ziet gij zelfs het breede vijfgeblad en het slingerend wijngaardloof, het laatste groen van het Oosten, met eene donkere tint gekleurd, met stof bestrooid, en als bevend ineengekrompen?

Naar Koetsveld.

8. Gemengde oefening.

Mijn oom is apotheker en drogist. In deze bleekerij kan men het waschgoed ook drogen, de drogerij wordt kunstmatig verwarmd. Deze vrouw was eerst ziekenoppasster, nu is zij mutsenwaschster geworden. Als de edellieden op hunne fiere rossen ter valkenjacht reden, stonden de liten d. i. eigenen en hofhoorigen deemoedig met gebogen hoofd aan den rand van den weg. Sommige woordjes verrichten tweeërlei dienst in de taal. Karel V droeg de kronen van Spanje en Duitschland. De meeste honden toonen zich zeer gevoelig voor de minste liefkozing. Deze oude mannen, men zou ze sloven kunnen noemen, klooven voor een karig loon den ganschen dag het hoephout des kuipers. In deze rots-

kloven vond men afgekloven beenderen van geiten en lammeren. Er zijn drie Nederlandsche woorden, die de slot-letter *a* in het meervoud verdubbelen; men schrijft: de eegaas voor echtgenooten, de vlaas voor Limburgsche koeken en de raas voor dwarsbalken der scheepsmasten.

9. Een oud-Hollandsch binnenhuis.

Het huis was voor onze voorouders alles. Ze vonden, dat »eigen haard goud waard is», — en hoe zuinig de oud-Hollandsche huismoeders in alle opzichten waren, voor de versiering harer woning hadden ze veel over. Wasschen en plassen, schoonmaken en boenen, om toch vooral haar heiligdom in orde te houden, waren geliefkoosde bezigheden. Wanneer men de voordeur binnen was getreden, bevond men zich in het ruime en hooge voorhuis. Bij de aanzienlijken waren de wanden daarvan met schilderijen behangen, bij de burgerlieden had men ze met gekleurde tegeltjes bezet, terwijl de vloer met blauwe en witte steenen was ingelegd. Voor den geringeren stand was dit voorhuis het dagelijksch verblijf; in herbergen was het de gelagkamer, en werklieden oefenden hier, of ook wel onder de luifel, hun bedrijf uit, wat natuurlijk aan de straat veel drukte en levendigheid gaf. Onder die luifels waren voor de winkelhuizen de koopwaren uitgestald, en tal van bontgeschilderde uithangborden zett'en aan het geheel nog meer vroolijkheid en opgewektheid bij. Menig schilder heeft zulke tooneeltjes door zijn penseel vereeuwigd ¹⁾.

10. Handel en Scheepvaart.

Tusschen de Oostzee en de Middellandsche Zee, tusschen het Oosten en het Westen, zooals men toen zeide, lagen juist in het midden de Nederlanden, die buitendien door den Rijn met Duitschland en door de Noordzee met Engeland in natuurlijke verbinding waren gesteld. Vanzelf werden zij de marktplaats,

---

¹⁾ Naar Van Duyl, *Onze Geschiedenis in Schetsen en Beelden*, Gron. J. B. Wolters.

waar de handelaars uit alle streken elkander ontmoetten. Daarheen brachten de logge schepen van Spanje en Portugal de waren van Zuid-Europa en de kostbaarheden van Indië, die over Alexandrië en Constantinopel de Middellandsche Zee bereikt hadden. Daarheen brachten de bewoners der Oostzee of de Oosterlingen hunne waren; daarheen voerde de Rijn de Rijnsche en Moezelwijnen en het hout der Duitsche bergen; daar bracht Vlaanderen de wol ter markt. In de verre oudheid was Dorestad en in de Middeleeuwen Brugge de markt- en stapelplaats van Nederland. Toen Brugge had uitgebloeid, toen het Zwin, waarlangs de schepen zijne havens trachtten te bereiken, was verzand, trad Antwerpen in zijne plaats. Wat Brugge niet geweest was, eene eerste geldmarkt, was Antwerpen. Nauwelijks was in 1585 Antwerpen door Parma ingenomen, of Amsterdam werd de zetel van den handel op het Noorden ¹⁾.

11. Gemengde oefening.

In kleederdracht verschillen de Chineezzen zeer veel van de bewoners van West-Europa. De Middeleeuwen vangen aan bij den val van het Westromeinsche rijk en eindigen in 1492 bij de ontdekking van Amerika. De heerlijke tonen der muziek streelden het oor; honderden gasvlammen verlichtten het feestterrein, dat rijk met groen en vlaggen was versierd; fraaie guirlandes en bloemfestoenen zag men allerwegen, en het Bengaalsch vuur wierp nu en dan een' tooverachtigen schijn op het groen van bosschen en bosschages. Niet hij is het wijst, die het meest heeft geleerd, maar hij, wiens hoofd en hart gelouterd zijn in den smeltkroes der samenleving. De praktijk van dezen jongen dokter neemt met den dag toe. Jongelieden, die kersversch van de academie komen, ontbreekt het veelal aan practische bekwaamheid. Griekenland had in de oudheid tal van koninkrijkjes en republiekjes, deze bestonden alle zelfstandig naast elkaar; nochtans werden

---

¹⁾ Deze regels werden met wijzigingen ontleend aan Dr. R. Fruin, Tien jaren.

zij door gemeenschappelijke belangen verbonden. Wie bij de Olympische spelen de overwinning behaalde bij eenigen wedstrijd, leefde voortaan op kosten van den staat, waartoe hij behoorde. Hij rustte dan op zijne lauweren, zooals het heette.

12. De Piramiden.

I.

Verzengend en verblindend golfde de zonnegloed van alle zijden. Wij stonden aan den ingang van de waterlooze zee met hare beweginglooze, dofgele golven. Naar alle richtingen strekten de zwijgende zandvelden zich uit, geen leven was te bespeuren, geen grasspiertje, geen vogel, geen insect: overal de dood, in zijn dofgeel lijkkleed van gloeiend zand.

Nog blies de morgenwind verkwikkend over de vlakke, — nog hadden de zonnevlammen het teedere blauwe fluweel des hemels niet verschroeid. Vroolijk en vol moed streefden we voorwaarts, naar het doel van onzen tocht.

»De piramiden!» riep onze gids Abdallah plotseling.

Schielijk zag ik op, oogenblikkelijk had ik ze ontdekt. Ik had mijnen blik op de lange ooren van mijn' ezels gericht, die nog altijd driftig vooruittrippelde en al schommelend mij in eene mijmering suste, welke mij een oogenblik had doen vergeten, waar ik mij bevond.

13. De Piramiden.

II.

Alsof ze eensklaps uit den zandoceaan opgedoken waren, rezen de piramiden daar duidelijk zichtbaar aan den horizon, die gele, driehoekige rotsen, die reusachtige hoopen woestijnzand. Mijn reisgenoot had zijn' kijker uitgeschroefd. Schokkend, en naar zijn evenwicht zoekend, nam hij den gezichteinder waar. Plotseling uitte hij een' luiden schreeuw, driftig schroefde hij zijnen kijker toe, wees vooruit naar de piramiden en zette zijnen ezels in galop. Weldra stoven we er beiden luid sprekend

en juichend heen. Abdallah deelde eene vracht van stokslagen uit en holde, in vollen ren, gillend mee. De afstand scheen zonder end. Duidelijker en hooger rezen de driehoekige rotsgevaarten, scherper teekenden zich de uitblinkende lijnen aan de lucht; — alras konden we de groote vierkante steenblokken onderscheiden, alras reden we een' kleinen zandheuvel op en stegen we af aan den voet der naastbijgelegen piramide, de piramide van Cheops.

14. De Piramiden.

III.

Allereerst werden we eene groep van medereizigers gewaar, deels de wonderen der oude wereld van alle zijden waarnemende, deels in de schaduw zich kalm neervlijende en van de bewustheid genietende, dat ze aan den voet der piramide op een' granietsteen van veertig eeuwen mochten rusten. Het straffe zonlicht maakte den blik opwaarts uiterst moeielijk, en toch staarden we allen naar boven, onvermoeid en onverzadigd, tot blindwordens toe. Regelmatig stapelden de grijsgele reuzensteen en zich op elkaar, eene monstertap vormend, die slechts voor een' reuzenvoet toegankelijk scheen.

Er heerschte aan den voet der piramide eene plechtige stilte. 't Was, of stemmen van lang vervlogen eeuwen eene raadselachtige hymne fluisterden, of ze zongen van de nooit gekende, fabelachtige grootheid van 't voorleden, van de onmetelijke pracht der aloude tyrannen, wier namen en daden slechts in 't heilig hiërogliefenschrift voor de heugenis der menschen gered waren, van wereldveroveraars, die hunnen trotschen voet in dit gewijde zand hadden gedrukt en na weinige oogenblikken van schitterenden roem teruggezonden waren in het niet. Naar Dr. J. ten Brink.

15. Gemengde oefening.

Weet gij ook het onderscheid in beteekenis tusschen eene zucht en eenen zucht, eene punt en een punt, eene els en eenen els, eene trap en eenen trap, eene gang en eenen gang? Hebt gij wel eens van rattenkruit of arsenicum

gehoord, dat zware vergift (vergift)? Evenals de zon komen ook de sterren op geregelde tijden boven den horizon (horizon). Waartoe bezigt men thans het dynamiet in steenkolenmijnen en bergwerken? Het wormkruid is eene plantaardige stof. Een lafaard is meestal een veinzaard. Net geplaveide trottoirs en een deugdelijk riolenet zullen mettertijd in onze provincie-steden de klinkerpaadjes en loopende goten wel vervangen. De substantieven juffrouw en juffer beteekenen beide jonge vrouw, evenzoo beteekent jonkheer oorspronkelijk zooveel als jongste zoon of jongste heer; het taalgebruik heeft nochtans elk dezer woorden eene afgeperkte beteekenis gegeven. Uw neef, een echte spring-in-'t-veld, kwam kwansuis te laat aan den trein, toen hij na de Kerstdagen naar zijn pensioonaat zou terugkeeren. De sentimenteele Amelia verzocht Pieter Stastok even de vergeet-mij-nietjes te plukken, die aan den oever der beek zoo laat nog bloeiden.

16. Brand in ouden tijd.

I.

Bij de opkomst der steden in de dertiende en 't begin der veertiende eeuw, waren de bouwstoffen: hout, riet en stroo; zelfs de muren en poorten, torens en rondeelen werden van hout getimmerd. 't Gevaar van stedebrand was toen echter zoo groot niet, want de huizen waren laag en stonden wijd uiteen op ruime erven of, als men toen zei, hofsteden, zoodat geen brand licht tot een' buurman oversloeg. Dit veranderde echter na 't midden der veertiende eeuw. De steden werden toen, bij den toenemenden bloei van handel en nijverheid, dichter betimmerd, en de huizen werden grooter, maar de bouwstoffen veranderden niet; en 't is dan ook juist van de tweede helft der 14e tot de tweede helft der 16e eeuw, dat wij die zware stedebranden vermeld vinden.

Zelfs de grootste en rijkste steden van Holland hadden gedurende dit tijdperk meest houten huizen, die gepekt en geteerd en met riet of stroo gedekt waren. De uitslaande vlam van

een enkel huis was genoeg om door de overwaaiende vonken eene gansche straat in laaien gloed te zetten, en binnen weinig tijds kon de geheele stad door eene vuurzee overstelpt worden. Bij zulke branden viel aan geen blusschen te denken; zij eindigden, wanneer de vlammen geen voedsel meer vonden.

17. Brand in ouden tijd.

II

Zoodra de brandklok klepte of de brandkreet zich hooren liet, was alles in de war, en de een liep den ander omver. Vrouwen gilden, kinderen schreeuwden, mannen vloekten: 't was, of men meende met »groot geschrei" den brand te kunnen blusschen. En daar was wel iets van aan; velen meenden de vuurduivels te verdrijven door hun tieren en vloeken en door 't bombammen der klokken. Want ook hier speelde 't bijgeloof zijne rol. De een had heksen uit den schoorsteen zien springen en met vuurballen gooien; de ander had vuurvogels zien vliegen; een derde riep, dat hij den duivel met een' pekstok in den brand zag roeren; en ieder, die zijne ziel liefhad, maakte dat hij wegkwam. Dan dacht niemand meer aan blusschen, maar ieder pakte bijeen, wat hem 't liefst was en zocht zijn heil in eene snelle vlucht.

En dan kwamen nog de vechters de verwarring vergrooten. Wij weten, dat de vechtlust vanouds ons volk in 't bloed zat, en dat 't een trek was, die 't van zijne Germaansche voorvaderen overgeërfd had. Wie eene veete had uit te vechten, maar dit op anderen tijd niet doen durfde uit vrees voor den schout, nam nu de gelegenheid waar. Hij liep gewapend naar den brand, om zijn' vijand op te zoeken en met hem af te rekenen.

Zoo was een middeleeuwsche brand een tooneel van schreeuwen en vluchten, stelen en vechten, terwijl de vlammen onbeteugeld voortwoedden, totdat zij alles vernield hadden, of door een' natuurlijken hinderpaal gestuit werden.

18. Het Roode Kruis.

I.

Verscheiden personen, mannen en vrouwen, heeren en dames van allerlei stand en leeftijd, hadden zich in de wachtkamer vereenigd; allen droegen eenen witten band, waarop een rood kruis was gehecht, om den linkerarm. Eene witte vlag met een rood kruis werd op een der wagens geplaatst. Het convooi is gereed. Ieder neemt plaats in de waggons. De locomotief fluit, en de extra-trein van het Roode Kruis is spoedig uit het oog verdwenen; binnen weinige uren zal dokter Meijer met zijne reisgenooten menigen ongelukkige van den dood redden, menigen stervende bijstaan in den laatsten stond . . . .

De trein is op de plaats zijner bestemming aangekomen. Op de kerk en het schoolgebouw wordt de witte vlag met het roode kruis geplaatst; eenige mannelijke en vrouwelijke oppassers blijven daar onder leiding van een paar doctoren en chirurgijns, zij richten die gebouwen tot hospitalen in.

19. Het Roode Kruis.

II.

Intusschen is dokter Meijer met anderen verderop gegaan. Eene alleenstaande hoeve, wier muren en dak de sporen dragen, dat in hare nabijheid het oorlogsvuur gewoed heeft, wordt door hem in bezit genomen en van hetzelfde herkenningsteeken der Vereeniging voorzien, terwijl de chirurgijns en ziekenoppassers hunne instrumenten, windsels en compressen, pluksel en alles gereed maken, wat dadelijk noodig kan zijn. Inmiddels gaat dokter Meijer met eenigen, die van draagbaren voorzien zijn, het veld in, terwijl een tweetal ziekenwagens hem volgen . . . .

Nog hooren zij het bulderen van het kanon, nog worden schoten op weinig afstands van hen gewisseld. Het Oostenrijksche leger ontruimt al strijdende Boheme en wordt door de Pruisen achtervolgd, terwijl beide hunne geneeskundige legertreinen meevoeren, duizenden gekwetsten en zieken hulpeloos achterlatende. Dokter

Meijer en de zijnen behoeven niet verre te gaan om dadelijk met zegen werkzaam te zijn.

20. Het Roode Kruis.

III.

Hier ligt onder het lijk van een' reusachtigen Oostenrijker een jong officier met de doodskleur op het gelaat. Dokter Meijer knielt bij hem neder, luistert naar zijne ademhaling . . . . . hij leeft nog! Fluks wordt het lijk ter zijde gelegd, met water worden de lippen des stervenden bevochtigd, hij wordt bijgebracht en behoedzaam op een draagstel geplaatst; maar er is geen tijd te verliezen, de rechterarm is hem vermorzeld, alleen dadelijke hulp zal hem kunnen behouden; op het slagveld wordt hem de arm afgezet, en daar hij door bloedverlies te uitgeput is om ver vervoerd te worden, wordt hij naar de boerderij gebracht.

Ginds ligt een sergeant-majoor, wiens beide beenen met kogels zijn doorboord; ook hij vindt eene hand die hem redt: een paar vrijwillige ziekenoppassers nemen hem behoedzaam op en dragen hem naar de ambulance in de boerderij. De gekwetste is een Oostenrijker, de beide helpers zijn Pruisen. De mannen en vrouwen van het Roode Kruis kennen geen vijanden: zij vragen niet, waar vriend of vijand ligt, maar helpen allen zonder onderscheid.

21. Het Roode Kruis.

IV.

Zij, die, hoewel zwaar gekwetst, zonder gevaar getransporteerd kunnen worden, worden naar de dorpskerk en de school gebracht, waar ook alles tot hunne ontvangst gereed is. Voor de zwaarst gewonden zijn rustbanken opgeslagen, voor anderen heeft men stroo op den grond gespreid, en daar kussens en dekens over heen gelegd. In die beide lokalen zijn er in weinige uren reeds over de driehonderd binnengebracht. Daar tegen den schoolmuur liggen een honderdtal onderofficieren en soldaten,

Oostenrijkers en Pruisen, ieder in zijne deken gerold, in twee rijen rustig naast elkander, want ze zijn verbonden, en vier vrouwen gaan nu rond met bouillon, vruchtensap, wijn of eenige andere verkwikking, waartoe de geneesheer vergunning geeft, om hen te laven. Hier zit een der helpsters op hare knieën naast de legerstede van een' ouden snorrebaard met gekorven schedel. Zij heeft eene portefeuille in de linkerhand en een blauwe potlood in de rechterhand. Zij schrijft de woorden van den gekwetste aan zijne eega en kinderen. Wel mocht zij er op zijn verlangen aan toevoegen: »Ik ben in goede handen gevallen!»

22. De Scheper.

De Drentsche heide is niet altijd eenzaam en doodsch. Honderden en nogmaals honderden exemplaren van het wollig vee weiden er soms rustig en weltevreden of betwisten elkaar de groene topjes der jonge heide. Ginds kuiert een man over 't veld, hij komt op u aan, doodbedaard. Die man is de schaapherder of scheper. Eene lange grijze pij om zijne forsche leden; eene ruige muts over de ooren en zeer eenvoudige »stevklompen» aan de voeten; eene houten doos met eene voor de kudde onmisbare zalf, aan den gordel; eene lange »haakschup», die hij achter zich voortsleept, en waarmede hij soms eenige zachte kluiten onder de weerbarstige kudde werpt, een magere hond, droomerig zijn' meester volgende: — dit zijn de teekenen zijner herderlijke waardigheid. Zie, hoe ijverig hij breit aan de grove en heidekleurige kous, en hoe tevreden hij dikke rookwolken uit zijn pijpje blaast! Hij is in den regel een goedaardig man. Op zijn verweerd gelaat leest gij duidelijk eene trouwhartige inborst. Met de grootste welwillendheid wijst hij u den naasten weg naar het dorp, en eene geldelijke belooning eischt hij niet.

23. De Drentsche heide.

Het heideveld is onafzienbaar en eenzaam, en de reiziger, die door deze dorre zandwoestijn zijnen weg met langzamen tred vervolgt, pleegt zich geheel verlaten te gevoelen. Ginds,

heel in de verte, verheft zich aan den gezichteinder de spits van een' rijzigen toren, of worden de breede kruinen van hooge eikeboomen zichtbaar, alle in dikke nevelen gehuld. Een vroolijke leeuwerik stijgt voor zijne voeten op en verheft zich, lovend en dankend, in de lucht. Een schuchter veldhoen vliegt snorrend voorbij. Eene gladde hagedis ritselt loerend in de dorre struiken; dit is schier het eenige leven, dat hij bespeurt. Doch als de wandelaar zijnen weg vervolgt, wordt hij gaandeweg meer in de overtuiging bevestigd, dat aan de uiterste grens der bruine heide menschen wonen. Hoor, daar kondigen reeds hondengeblaf en hanengekraai de nabijheid van woningen aan. Hier en daar aan den rand van het mulle zandpad komt een frissche, gezellige denneboom hem verrassen; eenige verdwaalde, jonge sparreboomen gaat hij voorbij, — en op eenigen afstand hoort hij het zacht geklingel van de heldere schelletjes der heideschapen. Hij is het dorp genaderd, en hij bevindt zich weer onder de menschen.

24. In eene Steenkolenmijn.

Eindelijk zijt gij op den bodem van den put gekomen. Het is een vreemd tooneel, dat gij thans ziet. Gij hoort het kloppen van hamers op ijzeren wiggen, alsmede het geluid, dat door de breekijzers en de vallende stukken steenkool veroorzaakt wordt. Gij ruikt den kruitdamp, die de gangen vult, waarin men de steenkool heeft laten springen. Het geraas van wagens alsmede paardengetrappel dringt tot u door. Volgeladen tonnen worden aan den kabel gehaakt, en ledige tonnen losgehaakt. Het geschreeuw van de mannen, die de tonnen aanhaken, wordt beantwoord door hen, die boven gereed staan om de vracht te ontvangen. De lampen verlichten slechts enkele punten, het gelaat der werklieden, de randen der waggons, de steenkool, die hier en daar schittert; maar al het overige is donker, zwart als de nacht. De gangen snijden elkander in alle richtingen als de straten en stegen van eene stad, en hier zijn pleinen en kruiswegen onder den grond. Die onderaardsche stad is nacht en dag bevolkt, en zij wordt verlicht, maar door walmende lampen. Zij heeft spoorwegen, waarop paarden of locomotieven

loopen, ook heeft zij kanalen, slooten en vijvers. Zelfs zijn er zekere schimmelpflanzen en insecten, die haar eigen zijn. In één woord, het is eene zwarte onderaardsche stad.

25. De Wolf.

I.

Ofschoon nauwelijks van den hond verschillend, is de wolf toch zijn grootste vijand. Hij gelijkt op eenen grooten herdershond, ook in de vuilgele kleur van zijn haar; maar de naar achter aflopende rug en de scheeve, valsche blik zijner oogen geven hem iets gluipends en verraderlijks. De wolf is het bloedgierigste roofdier van Europa en na den bruinen beer ook voorzeker het sterkste. Al zijne zinnen zijn voor roof geschikt: zijn opstaand oor hoort op verren afstand het over de sneeuw ijlend rendier; zijn groenachtig oog glinstert bij nacht als een roode kring; zijn neus bespeurt het paard, maar ook tevens den ruiter, op de eenzame steppe. Alles, wat leeft, dient om zijne vraatzucht te voldoen. Als de honger hem kwelt, eet hij zelfs muizen, kikvorschen en torren, graaft hij als de jakhals lijken op, hoewel zijn eigenlijk voedsel uit zoogdieren, hazen, schapen, enz. bestaat. Met eenen enkelen sprong hangt hij aan den hals van het weidende paard: de doodelijke wonde gaapt wijd en heeft scherpe kanten, alsof zij met een scheermes is toegebracht. Doch het is de honger steeds, die hem stoutmoedig maakt. Hij is anders bang voor den hoef van den hengst en voor de horens van den stier. Hij vreest evenzeer den steppen-hond, die de kudden bewaakt.

26. De Wolf.

II.

Uren achtereen ligt hij in het hooge gras en loert op het nevens de merrie huppelende veulen. Op de donkere voetpaden door het woud verspert hij den wandelaar den weg. Op de heide sluipt hij de kar van den koopman achterna. Is de gelegenheid om aan te vallen gunstig, dan buigt hij den kop naar

beneden, zijne oogen beginnen te flikkeren, zijn haar rijst op, hij kromt den rug, en stoot, op zijne prooi toespringende, een wild, gorgelend geluid uit. Vindt hij tegenstand, dan sluipt hij bijna kruipend terug en wischt met den ruigen staart zijn spoor uit, totdat hij veilig is. Een open strijd vermijdt hij zooveel mogelijk.

De wolf is bevreesd voor alles, wat vreemd is. Een vonk vuurs, een ritselend blad, een ongewoon geluid doen hem schrikken: overal ziet hij vallen en strikken. Een reiziger in eene slede, door eenen troep huilende wolven achtervolgd, hield die dieren van zich door eenige touwtjes vóór het portier te spannen. De wolven zagen er eenen strik in. Geen zoogdier, zelfs geen roofvogel zal het vleesch van zijns gelijken eten; alleen de wolf volgt het spoor van den gewonden broeder, hij vermoordt hem en vreet hem op.

27. Het leven der Edelen op hunne burchten.

I.

Had het adellijk gezin het bed verlaten, dan kleepte en wiesch het zich en maakte aanstalten om de godsdienstoefening bij te wonen. Na afloop daarvan werd het ontbijt opgedragen, dat uit brood, boter, kaas en bier bestond; ook wordt van spiering, als ontbijtvisch, melding gemaakt. De morgen werd daarna gemeenlijk gesleten met verschillende spelen, waaronder het schaakspel vooral in aanmerking kwam, daar het als krijgspel, de ridderlijke voorkeur genoot.

Later, wanneer wapenoefeningen ridders en jonkers niet naar het plein riepen, werd er voornamelijk gewandeld, hetzij te voet, hetzij te paard, doorgaans met den valk op de hand. Zaten de edelvrouwen met hare fiere gezellinnen op de prachtig uitgedoste telgangers, dan hielden de hoffelijke edelen den sierlijken toom en traden naast de vlugge rijdsters voort.

Bij minder gunstig weder werd de tijd gesleten met het voorlezen van romans en andere gedichten, waartoe, wanneer de burchtheer geen' klerk (geletterde) in zijn' dienst had, ge-

woonlijk de slotkapelaan zijn' dienst leende. Dan werd er aandachtig geluisterd naar de wondervolle daden van een' Lanceloot een Roland, of eenig ander beroemd ridder, die reuzen versloeg of jonkvrouwen bevrijdde, of wel men verlustigde zich in de daden van den grooten keizer Karel en betreurde het wellicht, dat de dagen van onwelkbaren roem en glorie voorbij waren.

28. Het leven der Edelen op hunne burchten.

II.

Het middagmaal, waartoe men door het blazen op eenen hoorn geroepen werd, had te twaalf uur, of, zooals sommigen willen, nog vroeger plaats. Op met losse kussens bedekte banken, ook wel op vouwstoelen, zaten de edellieden, nadat zij zich de handen hadden gewasschen, rondom den disch, welke op schragen aangelegd en met een tafellaken overdekt was. De plaats, die het beste licht en uitzicht had, werd bij sommigen de voornaamste geschat. Dáár, aan het hogere eind, zat de burchtheer met zijn gezin en zijne gasten. Aan het lager einde, waarvan de scheiding door het zoutvat werd aangewezen, zaten de niet-adellijke en lagere bedienden, maar toch allen aan dezelfde tafel. Ook tot het doen van het morgen- en avondgebed vergaderden allen in dezelfde zaal. De gerechten van visch, groenten en vleesch werden meestal in overdekte schotels, onder het voorschenken van wijn, rondgediend, en aan de tafels der voorname edelen vond men een' vasten voorsnijder, mede van adellijken bloede. Varkensvleesch behoorde tot de dagelijksche spijsen, en het spek van zeehonden, bruinvisschen, meerzwijnen, walvisschen en bevers was zeer gezocht. Reigers en roerdompen werden, zoowel als pauwen en zwanen, gegeten. Na het tweede gerecht werd het tafellaken, indien het dubbel gevouwen was, omgeslagen, of anders werd het bovenste weggenomen, waarna er verschillende lekkernijen werden aangeboden, voornamelijk gedroogde, gesuikerde of met specerijen ingelegde vruchten. Geestrijke en sterk gekruide wijnen behoorden tot die dranken, welke uit gouden of zilveren drinkkannen geschonken werden in bekens, uit dezelfde stof vervaardigd en dikwijls prachtig bewerkt.

29. Het leven der Edelen op hunne burchten.

III.

Na het einde van het maal werd somtijds (en vooral bij eene buitengewone gelegenheid) een reizend minstrel (speelman of sprookspreker) in de zaal geleid, die door het voordragen van kleine, dichterlijke verhalen (sproken) aller aandacht wist te boeien. Was er geen minstrel, en ging men niet ter jacht of ten wandelrit, dan werd het overige van den dag met kouten of met verschillende soorten van spelen doorgebracht. Muziek en zang werden vlijtig beoefend, en harp en viool waren algemeen in gebruik.

Het avondeten, dat op den voet van het middagmaal was ingericht, werd om zes of zeven uur gebruikt. Lampen en groote standaard- en armkandelaars droegen het licht, bij den ondergang der zon ontstoken; de waskaarsen, zoowel als de toortsen, waren dikwijls opgesierd en beschilderd. De rest van den avond werd met allerlei uitspanning gekort, door de mannen bij voorkeur met drinken en spelen.

De gastvrijheid, op de kasteelen heerschende, bracht er menigwerf bezoekers, die er door hun gezelschap het gezellig verkeer levendig hielden. Bovendien werden bijzondere dagen, hetzij van kerkelijk of staatkundig belang, altijd feestelijk gevierd.

Het spreekt vanzelf, dat de hier beschreven levenswijze alleen het burchtleven der edelen schetst. Van hunne betrekking aan het hertogelijk, grafelijk of bisschoppelijk hof, waar zoo menig hunner eene aanzienlijke waardigheid bekleedde, van hunne tornooien en ridderfeesten, van hunne binnen- en buitenlandsche krijgstochten wordt hier niet geroept.

30. Onthoofding van Egmond en Hoorne.

I.

Een koerier boodschapte den Koning de gevangenneming der beide graven. Egmond en Hoorne werden intusschen onder sterk geleide naar het kasteel van Gent gevoerd, waar zij in de

strikste gevangenschap gehouden werden, ja, buiten allen toegang niet alleen, maar aanvankelijk zelfs buiten het genot van versche lucht. Beiden moesten terechtstaan voor den Raad van Beroerten, hunne terdoodveroordeeling volgde en werd door Alva bekrachtigd. Reeds den 2en Juni d. i. den eigen dag van de bekrachtiging van het vonnis werd eene bende krijgsvolk van driehonderd man naar Gent gezonden, om er de beide terdoodveroordeelden te halen. Den derden dier maand gingen deze op weg, elk in een afzonderlijk voertuig, van twee officieren begeleid en door twintig compagnieën voetknechten en eene afdeeling ruiters vóór en achter bewaakt. Op de groote markt, destijds tot strafplaats bestemd, werden de gevangenen den vierden aan het Broodhuis afgezet om er hunnen laatsten nacht te verblijven. Om tien uur in den morgen van den vijfden, des Zaterdag vóór Pinksteren, traden de overste Romero en de hopman Salinas binnen om Egmond naar 't schavot te begeleiden; want noch de voetval der edele Sebina van Beieren, noch de beden der Vliesridders hadden het hart van Alva of Philips kunnen vermurwen.

31. Onthoofding van Egmond en Hoorne.

II.

Men liet op zijn dringend verzoek Egmonds handen ongebonden, en vriendelijk en waardig groette hij de officieren, die hij in de rijen der soldaten herkende. Op het schavot gekomen, knielde hij op een zwart fluweelen kussen neder, sloeg eenen blik van onuitsprekelijke droefenis ten hemel en bad zoo innig en luide, dat de toeschouwers hem duidelijk konden verstaan. Daarop ontdeed hij zich van zijn opperkleed en zijnen mantel, knielde, en een zwart zijden mutsje over zijne oogen trekkende en de handen vouwende, beval hij Gode zijnen geest. Met eenen forschen slag scheidde de beul hem het hoofd van 't lichaam.

Thans kwam de beurt aan Hoorne. Met opgeheven hoofd en stouten blik doorschreed hij de gelederen der krijgsknechten, en had een' open groet voor ieder, dien hij er van zijne kennissen

zag. Op het schavot gekomen, bleef zijn gelaat de uitdrukking van verontwaardiging getrouw. Hij bad een oogenblik en vraagde toen vergiffenis aan allen, wien hij mocht misdaan hebben. Daarop knielde hij neder, beval zijne ziel aan God en — onderging zijn lot. Beider afgehouden hoofden werden nu aan de twee hoeken van 't schavot op staken gezet en bleven daar drie uur lang staan. Toen zij afgenomen waren, werden zij elk met het lichaam in eene looden kist geplaatst, en deze werden eerst later naar ieders familiegrafkelder overgebracht.

32. Een Italiaansch paleis.

Hoewel het paleis Pepoli midden in de stad Bologna was gelegen, kon men er zich in eene villa denken, zooras men de marmeren zuilengang was doorgegaan, die heenleidde naar den prachtigen lusttuin — en de geuren inademde der smaakvol gegroepeerde heesters, of de hitte van den dag vergat bij het lichte koeltje, dat u toewuifde onder het loof der hooge kastanjeboomen, of de geurige mirte- en oranjeboschjes doorwandelde, die heenleidden naar eene der springende fonteinen, wier stil ruischende wateren den amechtigen wandelaar als de heerlijkste muziek in de ooren moesten klinken. Kostbare marmergroepen verrasten u opeens te midden van de schitterende, donkergekleurde bloemen en gewassen; eene kiosk, in Byzantijschen stijl gebouwd en op grillige wijze beschilderd, bood u schaduw en rustplaats, zoo ge een der priëlen versmaad hadt, die er natuurlijke zetels boden, door fijn mos en welriekend kruid gevormd, nevens banken van wit en rood marmer. De pages van den graaf zouden er u, op zijnen wenk, de fijnste vruchten komen aanbieden, versch van haren tak of stengel gerukt, de vurige granaat, de koele perzik, of de geurige ananas ¹⁾.

---

¹⁾ Dit dictee is bewerkt naar eenige regelen uit Bosboom-Toussaint's „Graaf Pepoli.”

A. M. BOGAERTS en M. J. KOENEN, Practische Taalstudie. 1 ^o deel: — Woorden en uitdrukkingen der Nederl. taal. 9 ^e druk f	1,25
A. M. BOGAERTS en M. J. KOENEN, Practische Taalstudie. 2 ^o deel: — Taal en Taalstudie	5 ^e druk - 1,25
A. M. BOGAERTS en M. J. KOENEN, Practische Taalstudie. 3 ^o deel: — Taalgebruik en woordverklaring 7 ^e druk	- 1,25
H. JACOBS en M. J. KOENEN, Nederlandsche Spraakkunst, ten dienste van studeerende onderwijzers, gebonden	- 3,00
M. J. KOENEN, Een kleine Sleutel. Toelichting bij 't gebruik van Practische Taalstudie I	2 ^e druk - 0,25
M. J. KOENEN, Eerste Aanschouwelijk Taalonderwijs. Voorlooper van het Nieuwe Taalboek	4 ^e druk - 0,25
M. J. KOENEN, Het Nieuwe Taalboek, 1 ^e stukje	11 ^e druk - 0,20
M. J. KOENEN, Het Nieuwe Taalboek, 2 ^e stukje	11 ^e druk - 0,20
M. J. KOENEN, Het Nieuwe Taalboek, 3 ^e stukje	9 ^e druk - 0,20
M. J. KOENEN, Het Nieuwe Taalb., 4 ^e st. 1 ^e ged.	9 ^e druk - 0,20
M. J. KOENEN, Het Nieuwe Taalb., 4 ^e st. 2 ^e ged.	5 ^e druk - 0,25
M. J. KOENEN, Het Nieuwe Taalboek, 5 ^e stukje	7 ^e druk - 0,50
M. J. KOENEN, Het Nieuwe Taalboek, 6 ^e stukje	4 ^e druk - 0,50
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. 1 ^e stukje	3 ^e druk - 0,20
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. 2 ^e stukje	3 ^e druk - 0,20
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. 3 ^e stukje	3 ^e druk - 0,20
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. 4 ^e stukje	3 ^e druk - 0,25
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. 5 ^e stukje	2 ^e druk - 0,25
M. J. KOENEN, De kleine Steller, I, 1 ^e en 2 ^e trap	0,15
M. J. KOENEN, De kleine Steller, II, 3 ^e en 4 ^e trap.	0,15
M. J. KOENEN, Beknopte Handleiding ten gebruike bij de Steloefeningen* in vijf leerkringen	0,50
M. J. KOENEN, Zakwoordenb. der Nederl. Taal	6 ^e druk - 0,25
M. J. KOENEN, Keur uit Starings Gedichten	1,00
M. J. KOENEN, Keur uit Bilderdijs Gedichten, 2 deelen à	- 1,25
M. J. KOENEN, Nederlandsche Spraakkunst	2 ^e druk - 1,50
M. J. KOENEN, Kleine Nederlandsche Spraakkunst, ...	0,50
M. J. KOENEN, Korte lessen d. Nederl. Spraakk. 2 ^e druk	- 0,60
M. J. KOENEN, Nederlandsche Dictees	3 ^e druk - 0,75
M. J. KOENEN, Proefsteen voor 't examen	0,60
M. J. KOENEN, Ter herhaling	0,90
M. J. KOENEN, Practische Stijlleer, in lessen en oefeningen	- 1,00
M. J. KOENEN, De hoofdzaken der Nederl. Spraakkunst	- 0,35
M. J. KOENEN, Oefenschool der Spraakkunst	0,75
M. J. KOENEN en W. WESTENDORP, Voorber. Taalonderwijs	- 0,25

